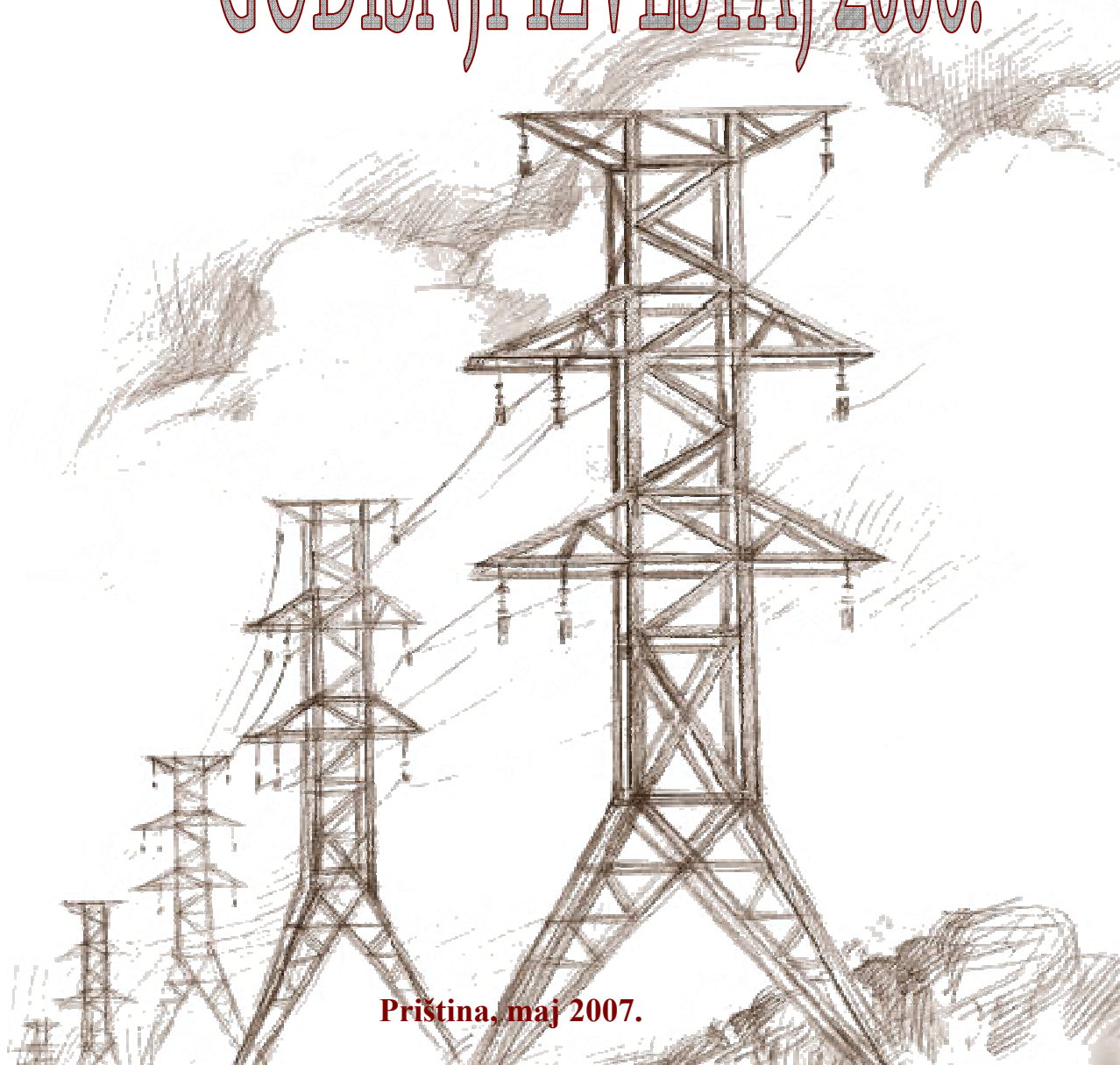

Energy Regulatory Office
Zyra e Rregullatorit per Energji
Regulatorni Ured za Energiju

Ulica „Hamdi Mramori“ br. 1, Priština – Kosovo
Tel: +381 (0)38 247 615 lokal 101, Faks: +381 (0) 38 247 620 E-mail: info@ero-ks.org
www.ero-ks.org

GODIŠNJI IZVEŠTAJ 2006.

Priština, maj 2007.

PREDGOVOR PREDSEDAVAJUĆEG

Zadovoljstvo mi je da Skupštini Kosova podnosim godišnji izveštaj Kancelarije regulatora za energiju (KRE) koji obuhvata fiskalnu 2006. godinu.

Ovo je treći izveštaj po redu donet od KRE-a. Kao samostalni regulator RUE reguliše i nadgleda ključne operativne funkcije preduzeća u sektoru energetike, kao što su: električna energija, gas i centralno grejanje.

Za 2006. godinu aktivnosti KRE-a su podržane od strane Konsolidovanog budžeta Kosova, IV stuba UNMIK-a i energetske preduzeća regulisanih preko taksi i godišnjih zaduženja. Od sada operativni troškovi će se u celosti naplaćivati od korisnika i dobitnika usluga KRE-a, a ne od poreskih obveznika.

Od donatora su finansirani spoljni konsultanti radi razvijanja određenih projekata i podizanja kapaciteta osoblja .

Godina 2006. je bila važna za energetske tržište Kosova. Aktivnosti su ubrzane u svim frontovima kako bi se stvorili uslovi i pogodna sredina za otvoreno i konkurentno tržište energije koje bi privlačilo najbolje investitore kako bi se angažovali u ovom sektoru, u saglasnosti sa Evropskim direktivama za energiju i Sporazumom za energetske zajednicu u Jugoistočnoj Evropi koji je potpisan i od strane Kosova.

Tokom 2006. godine dogodila se razgradnja KEK-a i stvaranje Samostalnog operatera sistema transmisije (SOST). Usvojeni su kodovi mreža i kodovi merenja i privremena pravila tržišta. Izdate su 25 licencije za domaća i međunarodna energetska preduzeća, koja su aktivna u sektorima električne energije i centralnog grejanja na Kosovu. Jedna od najvažnijih aktivnosti je bilo preduzimanje prvog preispitivanja cena u Sektoru električne energije na Kosovu, što je predstavljalo osnovno nastojanje KRE-a tokom većeg dela 2006. godine, a koje je rezultiralo dizajnim prvih tarifa razgraničenja električne energije na Kosovu.

U istoj godini Kosovo je objavilo međunarodni tender za otvaranje novog rudnika uglja i izgradnju novog kapaciteta generisanja snage do 2100 MW. To će biti jedan od najnovijih investicija za generisanje na celom regionu JIE-a, koji je počeo da doživi veoma tešku situaciju snabdevanja električnom energijom.

Imam zadovoljstvo da izveštavam da je u svim ovim kretanjima RUE imalo važnu ulogu kroz razvoj i usvajanje mehanizama i kodova za tržište energije, vršeći javne konsultacije, monitorisanjem licenciranih preduzeća i usvajanjem novih stimulativnih tarifa za sektore električne energije i centralnog grejanja.

Početkom 2007. godine izvršeno je prenošenje odgovornosti KRE-a na domaće faktore zaključujući uspešno mandat Prvog predsedavajućeg KRE-a utvrđen odredbama zakonodavstva u oblasti energetike.

Želim da zahvalim svim mojim kolegama na njihovom zalaganju i nepokolebljivom obavezivanju da sa uspehom završe njihove velike odgovornosti i obaveze. Sa žaljenjem treba da istaknem da je početkom 2007. godine RUE izgubio neke od najboljih stručnih radnika zbog nekih nesporazuma u vezi sa budžetom i platama. Inače, RUE ima čist budžet koji omogućava ispunjenje plana biznisa, te verujem da se ova poteškoća može adresirati i prevazići u Skupštini Kosova kako bi RUE imao mogućnost da angažuje najbolje ljudske resurse.

ZRE svoj rad zasniva na dobroj saradnji i poverenju sa svim zainteresovanim stranama u sektoru energetike: potrošačima, organizacijama, preduzećima i autoritetima, i ostaje privržena da zaštiti ekonomsko blagostanje potrošača energije na Kosovu obezbeđivši zdravu, konkurentnu i efikasnu energetska industriju.

S poštovanjem,

Dr. Ali Hamiti

Predsedavajući Odbora ZRE-a

SADRŽAJ

PREDGOVOR PREDSEDAVAJUĆEG	2
SADRŽAJ	4
SPISAK GRAFIKONA I TABELA	6
SPISAK SKRAĆENICA	8
POGLAVLJE 1 RAZMATRANJE DEŠAVANJA U ELEKTROENERGETSKOM SEKTORU U TOKU 2006. GODINE	11
1.1 Kopanje lignita	11
1.2 Proizvodnja i potročne električne energije	12
1.3 Uvoz i izvoz električne energije	14
1.4 Netehnički gubici KEK-s	15
1.5 Restrukturiranje/odvajanje KEK-a – Korporatizacija OPSTK (KOSTT)	17
POGLAVLJE 2 REGULATORNA DEŠAVANJA U TOKU 2006. GODINE	19
2.1 Pomoćni propisi usvojeni u 2006. godini i predviđeni za 2007.	19
2.2 Aktivnosti izdavanja licenci	21
2.3 Tehnički kodeksi / Upravljanje kodeksima – Mehanizam dodeljivanja kapaciteta interkonektivnog prenosa	22
2.4 Model privremenog tržišta	24
POGLAVLJE 3 NOVA TERMOELEKTRANA KOJA SE PALI NA LIGNIT I RUDNIK U KOME SE ON ISKOPAVA	29
3.1 Projekat Svetske banke pružanja tehničke pomoći za proizvodnju električne energije korišćenjem lignita – PTPPEEKL	29
3.1.1 Istorijat	29
3.1.2 Startegija vlade.....	30
3.1.3 Trenutna situacija sa rudnicima lignita i snabdevanja	30
3.1.4 Podrška donatora	32
3.1.5 Struktura upravljanja projektom LPTA	33
3.1.6 Ciljevi LPTAP projekta i pregled komponenta, implementacija	34
3.2 Pismo zainteresovanosti (EOI) i uži izbor Kvalifikovanih ponuđača	34
3.3 Opseg nadležnosti tehničkih savetnika	36
3.4 Studije za pružanje podrške nivoim proizvodnim kapacitetima i daljem prenosu	37
POGLAVLJE 4 PRVI PREGLED CENA U SEKTORU EL. ENERGIJE (ZA REGULISANI PERIOD 2007-2009)	39
4.1 Istorijat	39
4.2 Principi	40
4.3 Pregled procesa	42

4.3.1	Određivanje dozvoljenih prihoda	42
4.3.2	Odobrenje utvrđenih tarifa	43
4.3.3	Redosled događanja	43
4.3.4	Rezultati	44
4.3.5	Izvori	45
POGLAVLJE 5	ZAŠTITA POTROŠAČA	46
5.1	Broj primljenih žalbi i njihova obrada	46
5.2	Izveštaj o kontroli KEK-a	52
POGLAVLJE 6	CENTRALNO GREJANJE	55
6.1	Pregled dešavanja u sektoru centralnog grejanja u 2006. godini	55
6.2	Rad kompanija centralnog grejanja	56
6.2.1	Potrošnja goriva i proizvodnja toplotne energije	56
6.2.2	Distribucija toplotne energije	57
6.2.3	Pitanja koja se odnose na potrošače	58
6.3	Utvrđivanje cene centralnog grejanja – grejna sezona 2006/2007.....	60
6.3.1	Pravni i regulatorni okvir za utvrđivanje cene centralnog grejanja	60
6.3.2	Postupak utvrđivanja cena	61
6.3.3	Informacije o sprovođenju tarifa za centralno grejanja za sezonu 2006/2007	63
POGLAVLJE 7	REGIONALNI RAZVOJ I INSTITUCIONALNI ODNOSI	65
7.1	Energetska zajednica jugoistočne Evrope (ECSEE) – Regulatorni odbor energetske zajednice (ECRB)	65
7.2	(RURA) ERRA/WRF/NARUC	66
7.3	Konferencije i obuka članova RUE	66
POGLAVLJE 8	FINANSIJSKI IZVEŠTAJI I PROJEKTNJA DOKUMENTACIJA	69
8.1	Godišnji Finansijski izveštaj RUE 2006. Godina	69
8.2	Zaposleni u RUE	71
8.3	Prihodi naknade za izdavanje licenci	71
8.4	Poslovni plan	71

SPISAK GRAFIKONA I TABELA

- Tabela 1.1** Tabela prikazana u donjem delu predstavlja proizvodnju i potrošnju lignita u toku 2005/2006 godine
- Grafikon 1.1** Proizvodnja i potrošnja lignita u 2005/2006. godini
- Tabela 1.2** Tabela dole prikazuje podatke o kapacitetima pojedinačnih pogona termoelektrana i hidroelektrana
- Tabela 1.3** Proizvodnja električne energije u poređenju sa bilansom za 2006. godinu
- Grafikon 1.2** Proizvodnja električne energije po pogonima i uvoz izražen u MWh
- Tabela 1.4** Potrošnja električne energije u poređenju sa bilansom za 2006. godinu
- Tabela 1.5** Uvoz, izvoz i razmena u toku 2006. godine
- Grafikon 1.3** a) Uvoz električne energije u 2006. godini; b) Uvozna cena električne energije u 2006. godini
- Tabela 1.6** Uvezena električna energija tokom godina 2000-2006
- Grafikon 1.4** Cene električne energije tokom 2000- 2006
- Tabela 1.7** Ukupni gubici; tehnički gubici i ne-tehnički gubici
- Grafikon 1.5** Ukupni gubici; tehnički gubici i ne-tehnički gubici
- Grafikon 1.6** Razdvojena struktura KEK-a
- Grafikon 2.1** Tržište el. energije
- Grafikon 2.2** Finansijski tokovi
- Grafikon 3.1** Projektovana buduća proizvodnja u rudnicima Belačevac i Dobro selo (Dobroselle) *Izvor: KEK, MCM*
- Tabela 3.1** *Izvor: rudnik Sibovac na jugozapadu, Troškovi razvoja rudnika, Steag, maj 2006*
- Grafikon 3.2**
- Grafikon 3.3**
- Tabela 3.2** Vremenski okvir realizacije projekta
- Tabela 4.1** Odobreni dozvoljeni prihodi
- Grafikon 4.1** Prosečne tarife za domaćinstva u jugoistočnoj Evropi
- Tabela 5.1** Broj žalbi registrovanih u Službi za rad sa potrošačima u KEK-u tokom 2006. godine
- Grafikon 5.1** Grafička prezentacija žalbi registrovanih u Službi za rad sa potrošačima u KEK-u u 2006. godini
- Tabela 5.2** Broj žalbi koje je KEK-ova Služba za rad sa potrošačima rešila u 2006. godini
- Grafikon 5.2** Grafička prezentacija žalbi koje je KEK-ova Služba za rad sa potrošačima rešila u 2006. godini
- Tabela 5.3** Registrovane žalbe u Odeljenju zaštite potrošača (OZP) u RUE u periodu od 01.2006. do 03.2007. godine
- Grafikon 5.3** Grafička prezentacija registrovanih žalbi u Odeljenju zaštite potrošača (OZP) u RUE u periodu od 01.2006. do 03.2007. godine
- Tabela 5.4** Broj žalbi koje je Odeljenje zaštite potrošača u RUE rešilo u periodu od 01.2006. do 03.2007. godine
- Grafikon 5.4** Grafička prezentacija žalbi koje je Odeljenje zaštite potrošača u RUE rešilo u periodu od 01.2006. do 03.2007. godine
- Tabela 5.5** Poređenje između registrovanih i rešenih žalbi potrošača u Odeljenju zaštite potrošača u RUE za period od 01.2006. do 03.2007. godine
- Grafikon 5.5** Grafička prezentacija poređenja između registrovanih i rešenih žalbi potrošača u Odeljenju zaštite potrošača u RUE za period od 01.2006. do 03.2007. godine
- Tabela 6.1** Potrošnja goriva i prosečna kupovna cena za grejnu sezonu 2005/06
- Tabela 6.2** Tehničke kar

akteristike sistema centralnog grejanja

Tabela 6.3 Stopa naplate kompanija CG na Kosovu za grejnu sezonu 2005/2006

Tabela 6.4. Tarife za kompanije centralnog grejanja na Kosovu – grejna sezona 2006 / 2007

Tabela 8.1 Pregled finansijskih resursa i rashoda prikazanih u evrima

Tabela 8.2. Ukupni rashodi RUE za 2006. godinu u procentima

SPISAK SKRAĆENICA

ANRE	Rumunski Regulatorni organ za energetiku (Nationala de Reglementare in domeniul Energiei)
ANMR	Agencija Republike Kazahstan za regulisanje monopola nad prirodnim resursima
DPK	Dodela prenosnih kapaciteta
CLRP	Projekat čišćenja i meliorizacije zemljišta (Clean-up Land Reclamation Project)
OZP	Odeljenje za zaštitu potrošača
MT	Međunarodna trgovina
CEER	Savet evropskih energetske regulatora
ČEZ	Kompanija za snabdevanje i trgovinu električnom energijom (iz Češke republike)
CG	Centralno grejanje
KCG	Kompanija centralnog grejanja
RJ CG	Radna jedinica centralnog grejanja
ODM	Operator distributivne mreže
ODS	Operator distributivnog sistema
EAR	Evropska agencija za rekonstrukciju
EZ	Energetska zajednica
EZJIE	Energetska zajednica u jugoistočnoj Evropi
FTE (EFT)	Finansijski tim za energetiku
EGL	Elektrizitats Gesellschaft Laufenburg (švajcarska kompanija koja se bavi proizvodnjom, kupovinom i prodajom el. energije)
EMS	Elektro Mreža Srbije
PZ (EOI)	Pismo zainteresovanosti
RKERM	Regulatorna komisija za energetiku Republike Makedonije
ERE	Enti Rregullator i Sektorit të Energjisë Elektrike (Regulatorni organ za električnu energiju Albanije)
ERGEG	Evropska regulatorna grupa za električnu energiju i gas
RKE (ERO)	Regulatorna komisija za energetiku
RURE	Regionalno udruženje regulatora za energetiku
SEEST	Snabdevanje električnom energijom i struktura tržišta
EU	Evropska unija
KFP (FAO)	Kancelarija za fiskalna pitanja
ISG (GIS)	Studija o investicijama u proizvodnji
GWh	Gigavat čas
HE (HPP)	Hidro elektrana
HSE	Holding Slovenske Elektrane
MBRR	Međunarodna banka za rekonstrukciju i razvoj
NKRM	Odbor Nezavisne komisije za rudnike i minerale
MUR (IDA)	Međunarodno udruženje za razvoj
IFC	Međunarodna finansijska korporacija (International Finance Corporation (Grupacija Svetske banke))
ITC	Kompenzacija sa susednim TSO (Inter –TCO Compensation)
NOPST	Nezavisni operator prenosnog sistema i tržišta
AD	Akcionarsko društvo
KKB	Kosovski konsolidovani budžet
KEK	Kosovska energetska korporacija (Korporata Energjetike e Kosovës)
KESH	Energetska korporacija Albanije (Korporata Energjetike e Shqipërisë)
(KOSTT)	Operator prenosnog sistema i trgovine električnom energijom na Kosovu
KPA	Kosovska poverenička agencija
KW	Kilovat

KWh	Kilovat čas
POOID	Pravno odeljenje i odeljenje za izdavanje dozvola (jedno odeljenje)
LPTAP	Projekat tehničke pomoći za proizvodnju električne energije korišćenjem lignita (Lignite Power Technical Assistance Project)
LPTA	Tehnička pomoć za proizvodnju električne energije korišćenjem lignita (Lignite Power Technical Assistance)
MEF	Ministarstvo ekonomije i finansija
MER	Ministarstvo energetike i rudarstva
MŽSPP	Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja
MIGA	Agencija za garantovanje multilateralnih investicija (Multilateral investment Guarantee Agency (Grupacija Svetske banke))
MRSS	Ministarstvo rada i socijalnog staranja
OT	Operator tržišta
MW	Megavat
MWh	Megavat čas
NARUC	Nacionalno udruženje poverenika za regulisanje komunalnih usluga (National Association of Regulatory Utility Commissioners)
NP	Nije primenljivo
UKPR	Upravna komisija za pravilnike o radu (Operational Codes Governance Committee)
PR	Priručnik za rad
DPP	Dokument o proceni projekta
PISU	Privremene institucije samouprave
JOKP	Javno opštinsko komunalno preduzeće
JP	Javno preduzeće
SKE	Sporazum o kupovini energije
RIO	Regulatorna imovinska osnova
REBIS	Regionalna balkanska infrastrukturna studija (Regional Balkans Infrastructure Study)
SP	Stopa prinosa
SEC	Jugoistočni potrošač
SEE	Jugoistočna Evropa (South East Europe)
SEEER	Energetski regulatori jugoistočne Evrope (South East European Energy Regulators)
SEETEC	Projekat tehničke pomoći energetsom sistemu jugoistočne Evrope (Southeast Europe Electrical System Technical support Project)
SETSO	Operatori prenosnih sistema jugoistočne Evrope (South East European Transmission System Operator)
OS	Operator sistema
S.R.O	Kompanija za snabdevanje i trgovinu električnom energijom „EZPADA” (kompanija iz Češke republika)
JZ	Jugozapad
TP	Tehnička pomoć
NG (TF)	Namenska grupa
TUOS	Korišćenje sistema za prenos energije (naknada koju uzima Nacionalna kompanija za korišćenje mreže za prenos (Transmission Use of System (Charge by NGC for transmission network))
PTS	Pristup treće strane
TE	Termo elektrana
OPS	Operator prenosnog sistema

UCTE	Unija za koordinaciju prenosa električne energije (Union for Co-ordination of Transmission of Electricity)
UNMIK	Misija privremene administracije Ujedinjenih nacija na Kosovu
USAID	Agencija Sjedinjenih američkih država za međunarodni razvoj
WACC	Ponderisana prosečna cena kapitala (Weighted Average Cost of Capital)
WRF	Svetski forum o regulisanju energije (World Regulatory Forum)

POGLAVLJE 1

RAZMATRANJE DEŠAVANJA U ELEKTRO-ENERGETSKOM SEKTORU U TOKU 2006. GODINE

Tokom 2006. godine najveće dostignuće u energetskom sektoru je nesumljivo razdvajanje i korporatizacija nezavisnog Operatora prenosnog sistema i trgovine električnom energijom na Kosovu (OPSTEEK – KOSTT), iz vertikalno integrisane kompanije, KEK.

Poslovanje KEK-a trenutno obuhvata: rudnike lignita, proizvodnju energije, distribuciju i snabdevanje.

OPSTEEK poseduje sva sredstva za prenos i odgovornost za rad sistema & tržišta (u potpunoj saglasnosti sa zatevima ECSEE sporazuma).

Pod uslovima koji su postavljeni u kodu dalekovodne električne mreže operator sistema ima važnu ulogu u fizičkom balansiranju, u skladu sa tržišnim pravilima. Međutim, OPS koristi ta komercijalna pravila za trgovinu pomoćnim uslugama, i u svojstvu agenta rukovodi mehanizmom balansiranja gde učesnici u trgovini (poznati ka Strane u trgovini), trguju balansirajući energiju. Glavna uloga Tržišnog operatora je odgovornost za organizovanje i rukovođenje trgovinom energijom, i finansijsko poravnanje plaćanja proizvođačima, snabdevačima i kvalifikovanim potrošačima. Ona takođe ima svojstvo „vlasnika“ tržišnih pravila.

1.1 Kopanje lignita

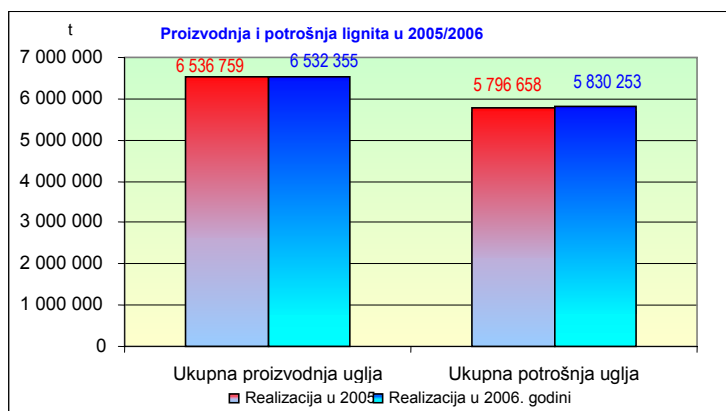
Glavni izvor energije na Kosovu je lignit. 98% iskopavanja lignita je za potrebe proizvodnje električne energije u KEK-u, dok proizvedena energija 100% zavisi od snabdevanja lignitom. Glavna nalazišta lignita se nalaze u dva velika basena, i to “kosovski” i “metohijski” sa eksploatabilnim rezervama dobrog kvaliteta, niskim sadržajem sumpora i dobrim sadržajem kreča. Procenjene rezerve lignita iznose od 11 do 14 milijardi tona. Trenutno postoje dva funkcionalna ugljenokopa tipa „otvoreni rudnik“ (Belaćevac i Dobro Selo), koji obezbeđuju 6,5 miliona tona godišnje za proizvodne jedinice KEK-a. Poslednje procene pokazuju da će postojeći ugljenokopi biti potpuno osiromašeni do 2012. godine, sa značajnim opadanjem proizvodnje od 2009. godine. Ovo alarmantno pitanje naglašava potrebu za investicijama u novi ugljenokop koji mora da počne da funkcioniše 2009. godine.

EAR je finansirala izradu studije izvodljivosti za novi rudnik “SW Sibovac”.

Pošto su za ovo preduzeće potrebne velike investicije, ulažu se napori da se pronađe investitor iz privatnog sektora.

Tabela 1.1 Tabela prikazana u donjem delu predstavlja proizvodnju i potrošnju lignita u toku 2005/2006 godine

Proizvodnja i potrošnja lignita	Realizacija u 2005.	Bilans za 2006.	Realizacija u 2006.	Realiz/Bilans za 2006.	Procentualn 2006/2005
Ukupna proizvodnja uglja	6 536 759	7 100 000	6 532 355	92.01%	99.93%
Ukupna potrošnja uglja	5 796 658	6 415 047	5 830 253	90.88%	100.58%

Grafikon 1.1 Proizvodnja i potrošnja lignita u 2005/2006. godini

1.2 Proizvodnja i potrošnja električne energije

Proizvodnja električne energije u KEK-u, kao što je gore navedeno, zasniva se u potpunosti na lignitu i čini oko 98% godišnje proizvodnje električne energije. Ostali deo proizvodnje se pokriva iz HE „Gazivode“ (Ujmani) i „umetnute elektrane“ HE „Beli Drim“ i „Radavci“.

Tabela 1.2. Tabela dole prikazuje podatke o kapacitetima pojedinačnih pogona termoelektrana i hidroelektrana

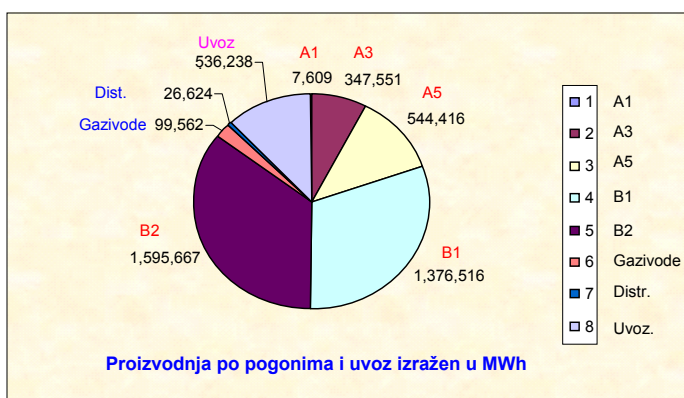
Pogon	Godina izgradnje	Projektovani kapacitet	Operativni kapacitet	
			Generator	Sistem
A1	1962	65	35	32
A2	1964	125	-	-
A3	1970	200	135	120
A4	1971	200	135	120
A5	1975	210	115	110
TE Kosovo A		800	420	382
B1	1983	339	290	265
B2	1984	339	280	260
TE Kosovo B		678	570	525
AD Kosovski uglj	1970	25 + 16		
HE Gazivode/Ujmani	1981	2 * 17.5	35	35
HE Beli Drim	1957/2005	2 * 4.04	8.08	8.08

Ukupna proizvedena električna energija u 2006. godini iznosi 3 996 GWh, skoro jednako energiji proizvedenoj u 2005. godini. Time je postignuto 95% energetskeg bilansa za 2006. godinu, koji je iznosio 4 200 GWh.

Tabela 1.3. Proizvodnja električne energije u poređenju sa bilansom za 2006. godinu

Pogon	Realizacija u 2005. godini	Bilans u 2006.	Realizacija u 2006.	Realiz/Bilans U 2006.
A1	64 542	0	7,609	0.00%
A3	- 2 775	384,468	347,551	90.40%
A4	- 1 167	0	-1,046	0.00%
A5	584 350	310,704	544,416	175.22%
TE Kosovo A	644 950	695,172	898,529	129.25%
B1	1 476 759	1,610,988	1,376,516	85.45%
B2	1 767 575	1,756,950	1,595,667	90.82%
TE Kosovo B	3 244 334	3,367,938	2,972,182	88.25%
AD Kosovski ugalj	778	25,000	0	0.00%
HE Gazivde/Ujmani	109 682	88,000	99,562	113.14%
HE Distributiva	0	24,354	26,624	109.32%
Ukupna proizvodnja	3,999,744	4,200,464	3,996,897	95.15%
Ulaz (Uvoz + razmena)	490 632	685,600	536,238	78.21%
Izlaz (Izvoz + razmena)	225 965	210,700	252,527	119.85%

Napomena: Negativne vrednosti za A3 i A4 posledica su realizacije jer su ovi pogoni trošili energiju na popravku

Grafikon 1.2. Proizvodnja električne energije po pogonima i uvoz izražen u MWh

Bruto potrošnja je realizovana u vrednosti od 4 281 GWh ili 92% bilansa, dok je neto distribucija realizovana u iznosu od 2 046 GWh ili 89% bilansa. Kvalifikovani potrošači, interni i preduzeće Kosovski ugalj su potrošili 107 GWh što je 26% u poređenju sa bilansom u vrednosti od 410 GWh. U osnovi ovo je rezultat nerealizovanog plana za Feroniklovu potrošnju električne energije. Potrošnja električne energije se kalkuliše za realizaciju pod režimom prosečnog rasterećenja 5:1 primenjujući metod ABC i sa tendencijom da potrošači iz kategorije A budu redovno snabdeveni tokom 24:0, oni iz kategorije B – 5:1 i iz kategorije C – 4:2 ili sa preostalom električnom energijom. Ovo je uglavnom bilo realizovano osim u vanrednim slučajevima.

Potrošnja električne energije u poređenju sa bilansom za 2006. godinu

Tabela 1.4. Potrošnja električne energije u poređenju sa bilansom za 2006. godinu

Pogon	Bilans za 2006. MWh	Realizacija u 2006. MWh	Realiz/Bilans u 2006.
Bruto potrošnja	4,651,045	4,281,400	92.05%
Neto distribucija	2,294,060	2,045,870	89.18%
Trepča	59,900	29,347	48.99%
Feronikl	152,200	2,759	1.81%
Šar cement	54,300	48,038	88.47%
KEK interni potrošači	126,500	25,274	19.98%
WDG+Kosovski ugajl	17,000	1,774	10.44%

1.3 Uvoz i izvoz električne energije

U zavisnosti od dnevne i mesečne proizvodnje i potrošnje, u bilansu za 2006. godinu se predviđa uvoz električne energije u vrednosti od 685,6 GWh i izvoz u vrednosti od 210,7 GWh.

Realizacija uvoza i izvoza sa ugovorima je zasnovana na tenderima objavljenim od strane KEK-a i odobrenim od strane RKE, dok su razmene (ulaz i izlaz) realizovane prema zahtevu i mogućnostima. Tako je ugovoreni uvoz bio 393 GWh, dok je ugovoreni izvoz bio 80 GWh, a razmenom je uvezeno 143 GWh i izvezeno 172 GWh. Vredi napomenuti da cena uvoza ima tendenciju rasta.

Ukupan uvoz (ugovor + razmena) je 536 GWh ili 78% od bilansa za 2006. godinu, dok je izvoz dostigao 253 GWh ili 120% od bilansa. Ispod ovog teksta je tabela i dijagrami sa uvozom, izvozom, kao i cenama za uvoz po mesecima. Ponderisana prosečna cena uvoza je 54,87 €, dok za izvoz ona iznosi 40,75€.

Uvoz, izvoz i razmena u 2006. godini.

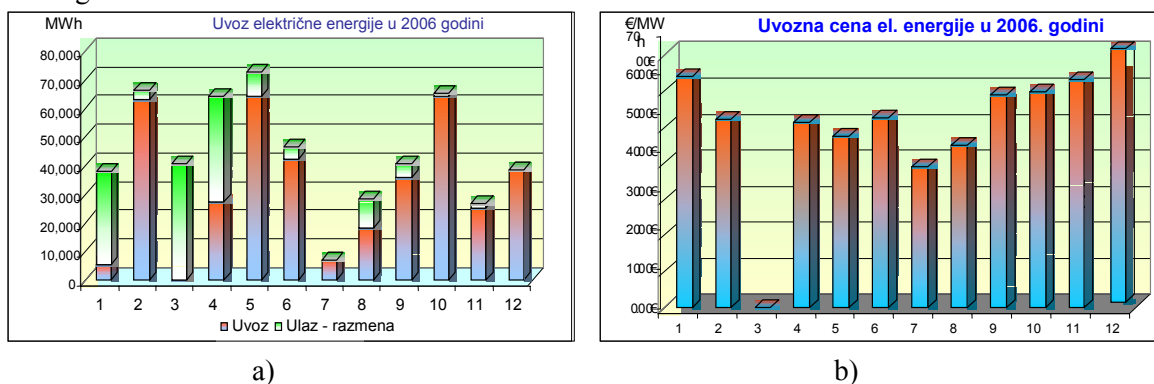
Tabela 1.5 Uvoz, izvoz i razmena u 2006. godini.

Mese c	Bilans 2006. MWh	Izlaz - razm MWh	Ulaz - razme MWh	Izvoz MWh	Uvoz MWh	Cena €
1	-116,500	3,100	32,190	0	5,730	64.26 €
2	-112,300	3,300	3,080	0	63,352	52.19 €
3	-43,500	4,220	40,962	0	0	0.00 €
4	-24,000	12,858	37,297	0	27,280	51.56 €
5	-78,000	3,250	8,260	0	64,480	47.38 €
6	-37,700	12,898	4,230	0	42,432	52.58 €
7	100,400	36,356	0	67,864	7,200	38.90 €
8	110,300	25,650	9,905	12,308	18,460	45.06 €
9	-87,000	38,069	4,720	0	36,000	58.94 €
10	-36,500	14,968	1,000	0	64,182	59.84 €
11	-60,200	14,276	1,540	0	25,450	63.46 €
12	-89,900	3,410	0	0	38,488	65.20 €
Total	474,900	172,355	143,184	80,172	393,054	54.87 €

Napomena: negativne vrednosti u koloni Bilans predstavljaju uvoz dok pozitivne vrednosti predstavljaju izvoz.

Dijagrami uvoza i razmene el. energije sa uvoznom cenom

Grafikon 1.3 a) Uvoz električne energije u 2006 godini; b) Uvozna cena električne energije u 2006. godini

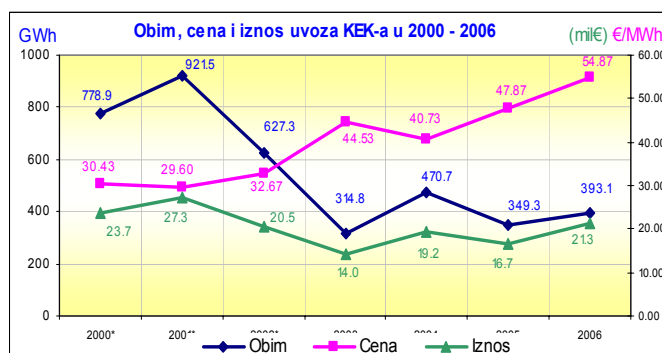

Trendovi uvoza za period od 2000. do 2006. godine imali su oscilacije ali uglavnom obim pokazuje izvesno smanjenje, dok cene pokazuju rast, dok je nivo plaćene vrednosti otprilike na istom nivou u toku ovih godina.

Uvezena električna energija tokom godina 2000-2006 i cene

Tabela 1.6. Uvezena električna energija tokom godina 2000-2006; **Grafikon 1.4** Cene električne energije tokom 2000- 2006

Uvoz KEK-a	Obim	Cena	Iznos	Iznos
Godina	MWh	(\$)/MWh	€	mil evra
2000*	778 870	30.43	23 701 412	23.7
2001*	921 485	29.60	27 276 960	27.3
2002*	627 265	32.67	20 491 605	20.5
2003	314 794	44.53	14 016 421	14.0
2004	470 660	40.73	19 170 646	19.2
2005	349 335	47.87	16 723 315	16.7
2006	393 054	54.87	21 566 342	21.3
Total	3 855 463		142 946 699	143

1.4 Netehnički gubici KEK-a

Energetski gubici su neizbežni u energetske sistemima. Energetski gubici se obično dele na „tehničke“ gubitke koji su posledica fizičkih zakona, i na „ne-tehničke“ čiji je uzrok netačnost pri merenju, nedozvoljenog podešavanja strujomera i krađom električne energije. U slučaju Kosova dodatan iznos ne-tehničkih gubitaka je prouzrokovan od strane potrošača koji žive u srpskim enklavama. KEK nema pristup tim oblastima i ne može da očita strujomere da bi se poslali računi. U normalnoj situaciji naravno prevladavaju tehnički gubici ali u slučaju Kosova ne-tehnički gubici su mnogo veći.

Iznos ili procenat tehničkih gubitaka zavisi od nivoa razvoja i uslova mreže za prenosa i/ili distribuciju električne energije. Što se tiče tehničkih gubitaka na Kosovu, oni su visoki u poređenju sa razvijenim energetske sistemima i mrežama ali ovde oni nisu predmet razmatranja.

Mora da se posveti pažnja ne-tehničkim gubicima koji su veoma visoki na Kosovu i za sada oni se pojavljuju kao prvi prioritet za postizanje poboljšanja finansijske sposobnosti energetskog sektora.

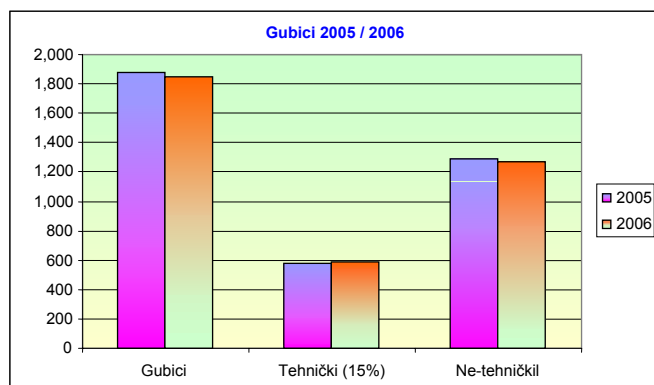
U donjem grafikonu su statistički prikazane cifre ukupnih gubitaka a posebno cifre ne-tehničkih gubitaka.

Tabela 1.7 Ukupni gubici; tehnički gubici i ne-tehnički gubici

Godina/Opis	2005			2006				%
	Ukupna el. en. u distrb.	El. en. faturisana	Ukupni gubici	Planirano	Ukupna el. un. u distrib	El. en. faturisan	Ukupni gubici	
Gubici	3,883	2,010	1,873	1,833	3,896	2,046	1,850	98.97
Tehnički (15%)			582	619			584	100.34
Ne-Tehnički			1,291	1,214			1,266	98.06

Deo „Procenat“ na ovom grafikonu poređenje između ostvarenih gubitaka u 2006/2005

Grafikon 1.5 Ukupni gubici; tehnički gubici i ne-tehnički gubici

Iznos od 1200 do 1300 GWh „Ne –tehničkih“ gubitaka je izuzetno veliki za jedan sistem sa ukupnom potražnjom za električnom energijom od 4 TWh godišnje i najvažnija je prepreka u transformisanju KEK-a u finansijski održivu kompaniju. Pod pretpostavkom da je prosečna cena električne energije u toku 2006. godine bila na nivou od 5,12 c€/kWh odnosno 51,00 €/MWh **gubitak prihoda je bio između 61 i 66 miliona evra godišnje što otprilike predstavlja 37-40% očekivanog prihoda KEK-a za 2006. godinu.**

U odnosu na brojke iznesene u dijagramu iznad, nema nikakvog poboljšanja u 2006. godini u poređenju sa 2005. godinom. Zbog toga nema nikakvih pozitivnih rezultata od mera preduzetih od strane Uprave ili je Uprava jednostavno ignorisala problem veoma visokih „ne-tehničkih gubitaka“.

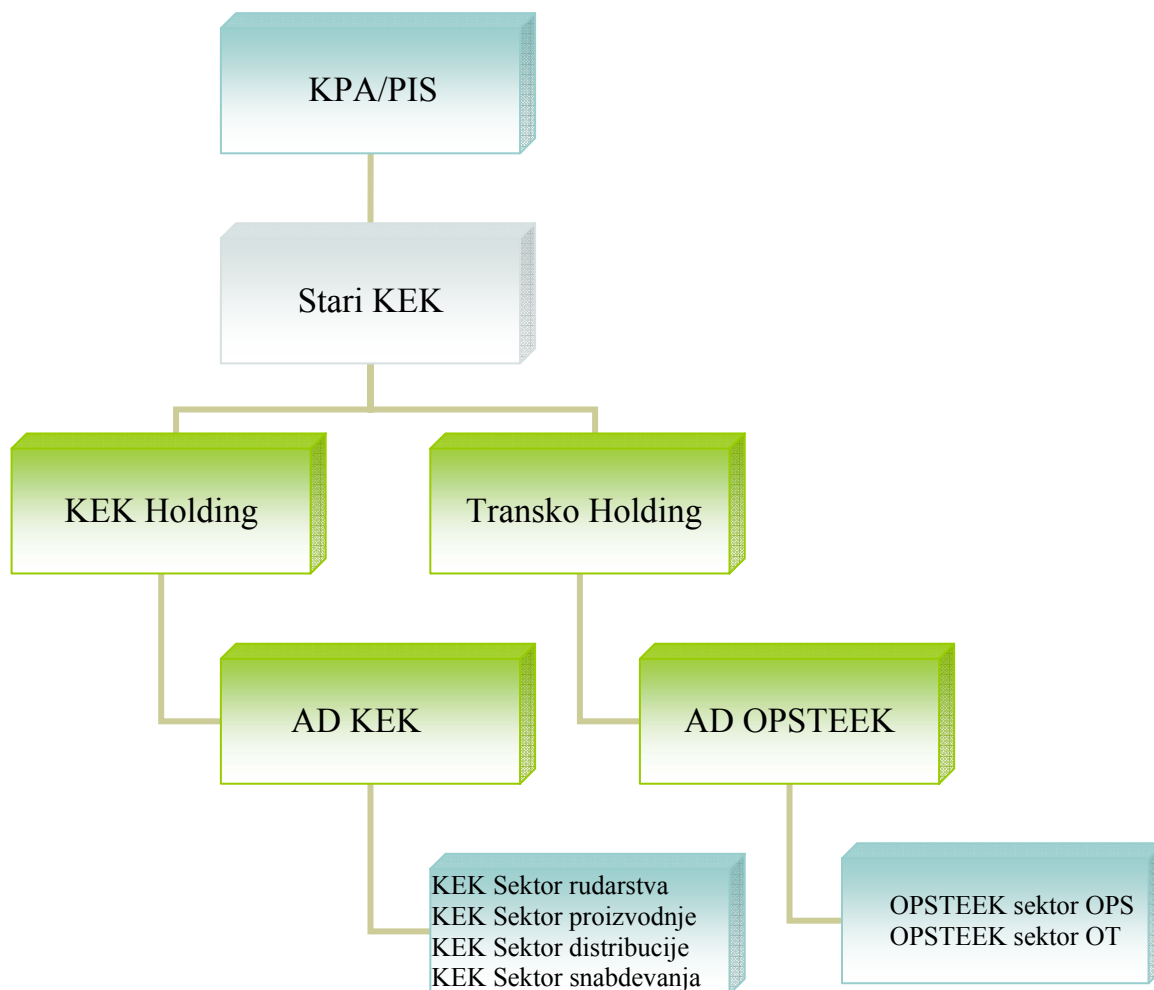
1.5 Restrukturiranje KEK-a /Korporatizacija OPSTEEK-a

Shodno svojim međunarodnim obavezama koje proističu iz Sporazuma ECSEE Vlada Kosova (PIS) je usvojila Energetsku strategiju kojom se poziva na razdvajanje i restrukturiranje starog vertikalno-integriranog sektora kojim je dominirala Javna energetska korporacija KEK, i na stvaranje nezavisnog Operatora prenosnog sistema u skladu sa zahtevima Poglavlja IV Evropskog naređenja 2003/54/EC.

Restrukturiranje KEK-a treba da smatrati delom ukupnog restrukturiranja energetskog sektora na Kosovu i jednim od glavnih zahteva za razvoj energetskog tržišta i za vladine planove za buduću privatizaciju.

Proces restrukturiranja KEK-a i razdvajanje urađen je istovremeno sa procesom korporatizacije novih kompanija pošto je to bio neposredan zahtev da se uspostavi korporativna struktura u industriji. U donjem dijagramu je prikazana nova struktura korporatizovane i razdvojene industrije od vertikalno integriranog oblika u dva Akcionarska društva (AD).

Grafikon 1.6 Razdvojena struktura KEK-a

Novoosnovane kompanije moraju takođe da održe razdvojenu strukturu i primene razdvajanje u okviru svojih respektivnih internih organizacija.

Struktura AD OPSTEEK kao operatora prenosnog sistema i tržištag operatera (kompanija za prenos – OPS i OT, koja poseduje aktivu i radi) završila je proces traženog razdvajanja sektora, ali AD KEK može u buduće da nastavi proces razdvajanja u slučaju da Vlada to odredi za strateški cilj.

OPSTEEK je osnovan 1. januara 2006. godine odlukom koju je doneo Upravni odbor KPA ali stvarni komercijalni rad je počeo 1. jula 2006. godine. Osnivanje OPSTEEK-a kao posebnog operatora prenosnog sistema i tržišta iz vertikalno integrisane kompanije je prvi preduslov za bilo kakav razvoj tržišta električne energije. Ova kompanija sa odgovarajućim zakonskim okvirom treba da bude u mogućnosti da obezbedi transparentan i korektan pristup treće strane (PTS) svim učesnicima na tržištu. Šta više OPSTEEK istupa kao vrlo značajna karika u lancu budućeg restrukturiranja ostalih delova KEK-a (razdvojenog) i obezbeđuje ulazak novodošlih na tržište električne energije na Kosovu bilo kao proizvođača ili snabdevača.

Vrlo je važno za neki kratak period da OPSTEEK dostigne rad punim kapacitetom da bi bio u stanju da odgovori na zahteve korisnika usluga prenosa. Ovakav razvoj mora uglavnom da ide u dva pravca:

- Povećanje izgradnje kapaciteta i obučavanje osoblja (već je počelo uz pomoć donatora) i;
- Značajno poboljšanje (rehabilitacija – nove investicije) kapaciteta prenosne nfrastrukture.

AD KEK mora da nastavi proces razdvajanja kao što je određeno članom 49 Zakona o regulatoru za energetiku ili nekim drugim strateškim pristupom vlade koji mora u potpunosti da bude u saglasnosti sa Zakonom o električnoj energiji i drugim zakonima koji važe na Kosovu koji se u međuvremenu mogu smatrati neophodnim. Razdvojena struktura KEK-a mora da se kompletira što je pre moguće da bi se stvorili uslovi za povećanje efikasnosti kompanije sa konačnim ciljem da se postigne željena finansijska održivost.

POGLAVLJE 2

REGULATORNA DEŠAVANJA U TOKU 2006. GODINE

2.1 Pomoćni propisi usvojeni u 2006. godini i predviđeni za 2007. godinu

Tokom 2006. godine Regulatorna kancelarija za energetiku je nastavila da izdaje i usvaja pomoćne zakonske propise (propisi i odluke) da bi ispunila svoj mandat i završila regulatorni okvir za energetske sektor na Kosovu, kao što je predviđeno Zakonom o regulatoru energetike. Propisi koja je objavila RUE pripremljeni su uz pomoć „projekata tehničke pomoći“ koje su finansirali USAID i EAR (Evropska agencija za rekonstrukciju).

Za svaki poseban propis ili odluku koju je RUE izdala poštovan je proces javne konsultacije. Nacrt svakog propisa se prvo postavlja na veb stranicu RUE i šalje svim zainteresovanim stranama energetskeg sektora da bi dali svoje komentare (energetskim preduzećima, ministarstvima, donatorima i različitim udruženjima). RUE je otvorila e-mail adresu za odgovore i svi komentari se sakupljaju i obrađuje ih pravno odeljenje RKE. Nekoliko nedelja posle prvog objavljivanja nacrta propisa, RUE najavljuje javnu raspravu na kojoj se taj popis predstavlja u detaljima. Komentari dobijeni od zainteresovanih strana takođe se postavljaju veb stranu i razmatraju na javnoj raspravi. Komentari dobijeni na javnoj raspravi, kao i komentari primljeni posle nje takođe se razmatraju. Nekoliko nedelja posle javne rasprave, RUE zakazuje javno zasedanje Upravnog odbora za usvajanje tog propisa. Na javnom zasedanju se čitaju prvi komentari primljeni od zainteresovanih strana, kao i obrazloženje za uključivanje ili neuključivanje svakog pojedinačnog komentara u propis. Posle razmatranja i diskusije o komentarima i samom nacrtu odbor glasa o usvajanju propisa. Tada se propis postavlja na veb stranicu u svom konačnom obliku. Ovo je procedura koja je poštovana kod donošenja svih propisa.

U 2006. godini odbor RUE je usvojio sledeće propise:

1. Pravilnik o proceduri za rešavanje sporova;
2. Propis o licenciranju aktivnosti u energetskeg sektoru na Kosovu;
3. Propis o isključenju i ponovnom priključenju potrošača u energetskeg sektoru Kosova;
4. Propis o opštim uslovima snabdevanja električnom energijom;

Sledeći propisi su pripremljeni i o njima je raspravljano na javnoj raspravi u 2006. godini, a sada čekaju na usvajanje:

5. Propis o proceduri za davanje odobrenja za izgradnju novih proizvodnih kapaciteta;
6. Propis o administrativnim merama i kaznama;
7. Propis o poverljivosti informacija;

14. februara 2006. godine RUE je održala javnu raspravu o nacrtu Propisa o licenciranju aktivnosti u energetskeg sektoru na Kosovu i o Propisu o isključenju i ponovnom priključenju potrošača u energetskeg sektoru Kosova. Na javnom zasedanju odbora RUE 24. februara 2006. godine usvojena su oba Propisa.

14. marta 2006. godine RUE je održala javnu raspravu o nacrtu Propisa o proceduri za davanje odobrenja za izgradnju novih proizvodnih kapaciteta. Ovaj propis još nije usvojen zbog amandmana na Zakone o regulatoru za energetiku i zakonu o energiji (2004/8 & 2004/9) i na izričit zahtev Ministarstva energetike i rudarstva upućenog RUE da odustane od usvajanja ovog propisa. Amandmani na ova dva zakona još uvek nisu usvojeni u Skupštini i to je ostavilo neizbežnu prazninu u kosovskom zakonodavstvu kada su u pitanju izdavanje dozvola i licenci za projekte za izgradnju novih proizvodnih kapaciteta.

27. aprila 2006. godine RUE je održala javnu raspravu o nacrtu Propisa o opštim uslovima snabdevanja električnom energijom, koji je usvojen na javnoj raspravi odbora održanog 28. juna 2006.

Na javnoj raspravi održanoj 4. oktobra 2006. godine odbor RUE je izdao 18 licenci za proizvodnju, distribuciju, rad prenosnog sistema, operatora tržišta, javnu nabavku i aktivnosti trgovine u sektoru električne energije kao i licence za proizvodnju, distribuciju snabdevanje u sektoru centralnog grejanja. Na javnoj raspravi održanoj 30. oktobra 2006. godine odbor RUE je raspravljao i glasao po pitanju licence za još 3 trgovinske kompanije. Do sada je RUE izdala ukupno 21 licencu.

14. novembra 2006. godine odbor Regulatorne kancelarije za energetiku održao je javnu raspravu na kojoj se diskutovalo o Pravilniku o administrativnim merama i kaznama, i predstavljen je za javnu konsultaciju nacrt Pravilnika o poverljivosti. Očekuje se da RUE uskoro održi javnu raspravu za usvajanje ovih propisa.

Pored toga, tokom 2006. godine RUE je izdala nekoliko Odluka koje se odnose na KEK (Kosovska energetska kompanija) i na kompanije za centralno grejanje:

OdlukaD_12_2006	o povlačenju Saglasnosti koje je dato KEK-u 5. juna 2006. godine za izvoz električne energije u toku meseci jul i avgust 2006. godine;
OdlukaD_13_2006	o usvajaju primene Ponderisane prosečne cene kapitala (WACC) u prvom utvrđivanju cena;
OdlukaD_17_2006	dozvoljeni prihodi za CG Termokos – grejna sezona 2006/2007;
OdlukaD_18_2006	dozvoljeni prihodi za CG Đakovica – grejna sezona 2006/2007;
OdlukaD_19_2006	o usvajanju dnevne kamatne stope na dug KEK-u (14,65 % godišnja kamatna stopa);
OdlukaD_20_2006	o usvajanju Privremenih procedura za očitavanje brojila i fakturisanje grupa potrošača sa instaliranim maksigrafom – koje je dostavio KEK-ov sektor za nabavku & distribuciju;
OdlukaD_21_2006	za izmenu i dopunu Odluke br. D_10_2006 od 2. novembra 2006. godine;
OdlukaD_22_2006	o usvajanju tarifa za CG Đakovica– grejna sezona 2006-2007;
OdlukaD_23_2006	o usvajanju tarifa za AD CG Termokos ;
OdlukaD_24_2006	o usvajanju tarifa za JKP Standard / RJ CG Termomit – grejna sezona 2006-2007;
OdlukaD_25_2006	o usvajanju tarifa za JKP Zvečan – grejna sezona 2006-2007;
OdlukaD_29_2006	o usvajanju dozvoljenih prihoda za OPSTEEK i KEK za regulatorni period 2007-2009;
RUE_EC_002_06	status kvalifikovanog potrošača za 2006. godinu za kompaniju „SHARR BETEILIGUNGS GmbH“.

2.2 Aktivnosti izdavanja licenci

Jedan od najvažnijih zadataka RUE koji joj je dat zakonom je određivanje kriterijuma za izdavanje licenci, izdavanje licenci energetskim preduzećima i nadziranje licenciranih aktivnosti. Licenca je zbir odgovarajućih propisa koji se zasnivaju na: Zakonu o energiji, Zakonu o regulatoru energetike, Zakonu o centralnom grejanju, Propisu o licenciranju energetskih aktivnosti na Kosovu, Pravilnik o proceduri za rešavanje sporova, Rasporedu i planu kazni i drugim propisima koje je usvojio odbor RKE.

Licenca sadrži neophodne uslove i obaveze koje će korisnik licence ispunjavati i za koje će da bude nadziran od strane RKE.

Propis o licenciranju energetskih aktivnosti na Kosovu predviđa da preduzeća za električnu energiju i grejanje podnesu zahteve za izdavanje licence do 24. juna 2006. godine a RUE će im izdati licence u roku od 90 dana od dana podnošenja zahteva. Formular za podnošenje zahteva za licencu je takođe napravljen i postavljen na zvaničnoj veb stranici RKE. Do 24. juna 2006. godine RUE je primila 21 zahtev za izdavanje licence za električnu energiju i centralno grejanje i izdala te licence. Te licence su postavljene na veb stranici RUE u obliku Registra licenci koji sadrži sledeće licence:

Licenca za snabdevanje/trgovinu električnom energijom kompaniji „ČEZ“ a.s. / Češka Republika;
Licenca za snabdevanje/trgovinu električnom energijom kompaniji HSE d.o.o. / Slovenija;
Licenca za snabdevanje/trgovinu električnom energijom kompaniji „OstElektraGmbH“ iz Nemačke;
Licenca za proizvodnju električne energije izdata AD KEK JSC za TE Kosovo A;
Licenca za proizvodnju električne energije izdata AD KEK za TE Kosovo B;
Licenca za proizvodnju električne energije izdata kompaniji „Triangle General Contractors Inc“ za HE „Beli Drim“;
Licenca za proizvodnju električne energije izdata JP „Ibar Lepenac“ za HE „Gazivode/Ujmani“;
Licenca za operatora prenosnog sistema električne energije izdata OPSTEEK;
Licenca za operatora tržišta električne energije izdata OPSTEEK;
Licenca za operatora sistema distribucije električne energije izdata AD KEK;
Licenca za javnog snabdevača električnom energijom izdata AD KEK;
Licenca za snabdevanje/trgovinu električnom energijom izdata AD KEK;
Licenca za snabdevanje/trgovinu električnom energijom kompaniji „EFT AG“/Švajcarska;
Licenca za snabdevanje/trgovinu električnom energijom kompaniji „EGL AG“ /Švajcarska;
Licenca za snabdevanje/trgovinu električnom energijom kompaniji „Ezpada“ S.R.O / Češka Republika;
Licenca za proizvodnju toplotne energije izdata JP „Termokos“;
Licenca za distribuciju toplotne energije izdata JP „Termokos“;
Licenca za javnog snabdevača toplotne energije izdata JP „Termokos“;
Licenca za proizvodnju toplotne energije izdata JP KCG „Đakovica“;
Licenca za distribuciju toplotne energije izdata JP KCG „Đakovica“;
Licenca za javnog snabdevača toplotne energije izdata JP KCG „Đakovica“.

U 2007. godini RUE će početi da nadgleda licencirane aktivnosti. U međuvremenu, a u cilju pomoći korisnicima licenci, RUE je izdala i objavila Priručnik o izveštavanju kojim se propisuje način i oblik izveštaja koje korisnici licence kvartalno i godišnje podnose RKE. Početkom januara 2007. godine RUE je održala seminar sa korisnicima licenci da bi objasnila i razgovarala o

zahtevima izveštavanja, oblicima izveštavanja i o vremenskom intervalu. Do 30. februara 2007. godine svi su korisnici licenci podneli godišnje izveštaje koje RUE sada procenjuje.

2.3. Tehnički kodeksi / Upravljanje kodeksima – Mehanizam dodele za kapacitete interkonektivnog prenosa

Shodno svojim obavezama koje proizilaze iz Sporazuma ECSEE, Kosovo mora da liberalizuje svoj energetska sektor i da ga otvori za konkurenciju koja će eventualno da uključi sve krajnje korisnike. Cilj reformi i restrukturiranja energetska sektora koje su se desile širom sveta u poslednjih 15-20 godina je naravno da se poveća efikasnost i produktivnost kroz uvođenje tržišne discipline i konkurencije. Krajnji korisnik ima koristi od poboljšana kvaliteta usluge i sigurnog snabdevanja dok tržišna cena pruža ispravan “ekonomski signal” za investicije i upravljanje rizicima.

Takozvani “Princip pristupa treće strane” (PTS) je od najveće važnosti za uvođenje konkurencije u sektor “Mrežne električne energije”, po kojem su uspostavljeni mehanizmi za korektan i transparentan pristup monopolnim mrežama svim učesnicima na tržištu. Pošto je poslovanje mreže u energetska sektoru “prirodan monopol” zbog veoma visokih nepovratnih troškova i svojstava ekonomije obima, potrebno je obezbediti, svakom ko želi da proizvodi/snabdeva/koristi električnu energiju, da ima transparentan i ravnopravan pristup mrežama. Poslovanje mreža (prenos/distribucija) tako mogu da se “razdvoje” kao posebne aktivnosti od onih konkurentnih (proizvodnja– snabdevanje) i da posluju nezavisno jedna od druge kao prirodni monopoli i u uslovima PTS principa da omoguće uspostavljanje konkurentnoga tržišta u sektoru. PRS mehanizam se sastoji od dva osnovna bitna dela: 1) metodologija određivanja cena za korišćenje mreže (za korišćenje, priključivanje i pristup mrežama) i; b) pravila koja regulišu prava i obaveze zainteresovanih strana u vezi sa fizičkim pristupom mrežama (tehnički kodeksi).

Kosovsko zakonodavstvo u sektoru energetike je u potpunoj saglasnosti sa propisima EU, takozvanim „acquis communautaire“ i predviđa potpuno odvajanje sektora (poglavlje 10 zakona 2004/9 o Regulatoru energetike). Osnovni zakoni na Kosovu priznali su princip PTS (Zakon 2004/10 o električnoj energiji – članovi 13.2 i 38.7) i predviđeno je da Operator prenosnoga sistema (OPSTEEK) pripremi Tehničke kodekse a da ih usvoji Regulatorna kancelarija za energetiku (RKE).

Zakon o električnoj energiji predviđa regulatorno usvajanje sledećih Tehničkih kodeksa:

- Kodeks mreže
- Merni kodeks
- Distributivni kodeks
- Kodeks za standard električne energije
- Kodeks za električnu opremu i
- Kodeks zaštite potrošača

RKE je, na osnovu zahteva koje je OPSTEEK podneo 20. i 28. decembra 2006. godine, razmotrila i svojom odlukom br: D_31_2007 od 3. januara 2007. godine usvojila Kodeks mreže i merni kodeks, koji sada spadaju u pomoćne propise energetska sektora na Kosovu. OPSTEEK priprema preostale kodekse.

Do sada najvažniji tehnički kodeks u bilo kojem restrukturiranom energetsom sektoru je kodeks mreže. Kodeks mreže je zakonski obavezujući pojedinačni dokument koji obuhvata sva tehnička i komercijalna pitanja, procedure, prava i obaveze i predstavlja vezu između Operatora prenosnog sistema i svih drugih korisnika koji su povezani na prenosnu mrežu. Kodeks mreže uređuje sledeća pitanja:

- planiranje i razvoj kosovskog prenosnog sistema;
- priključivanje na kosovski prenosni sistem;
- operativno planiranje koje obuhvata: ispadanje iz sistema, procenjivanje bezbednosti sistema i predviđanje potražnje, proces pravljenja plana za naredni dan;
- balansni mehanizam koje obuhvata: procedure i postupke opterećenja za balansiranje, pomoćne službe, procesi kontrole frekvencije sistema, organizacija kontrole napona i reaktivnoj;
- rad koji obuhvata: testiranja i nadzor, razmena informacija u uobičajenim i vanrednim uslovima, procedure za davanje dozvole da se rad odnosno testiranje izvedu izvan tačke priključka, postojanje plana za vanredne situacije i plana obnove nakon potpunog ili delimičnog ispadanja sistema iz funkcije, kontrola potražnje itd.
- procedure za postupanje u nepredviđenim okolnostima, sporovima, odstupanja i izmena kodeksa mreže predviđeni su u poglavlju Opštih uslova.

Propis o opštim uslovima snabdevanja električnom energijom u potpunosti uređuje pitanje komercijalnih procedura za fizičke priključke na mreže.

Merni kodeks daje specifikacije i opisuje merne kapacitete koji se koriste za komercijalne svrhe (naselja itd.) i koji se zahtevaju na svim priključnim tačkama između mreža, između mreže i proizvodnog pogona i na tačkama za snabdevanje potrošača. Definiše prava i obaveze koje svaka od strana ima prema tim mernim kapacitetima, posebno prava i obaveze operatora mreže i regulatora. Pokriva pitanja vezana za bezbednost sistema i poverljivosti mernih podataka. Merni kodeks dale pojedinih o najnižim standardima za merenje i evidentiranje električne struje (izmerene količine) koji će biti korišćeni za poravnanje prodaje i kupovine električne energije na tržištu el. energije – uključujući i one potrebne za trgovine koje počinju ili se završavaju van Kosova. Štaviše, ovaj kodeks propisuje odredbe u vezi sa instaliranjem, testiranjem, održavanjem i radom mernih sistema i kapaciteta uključujući i pridružene komunikacione veze. Merni kodeks takođe definiše i zahteve u pogledu preciznosti i tačnosti, parametara koje treba meriti i zahteve u vezi održavanja i testiranja.

Priprema i usvajanje kodeksa mreže i mernog kodeksa za Kosovo predstavlja važnu prekretnicu u razvoju konkurentnog energetskeg tržišta.

Shodno mandatu koji joj je dat Zakonom o regulatoru energetike, RUE je pripremila i usvojila (Odluka D_31_2007 od 30. januara 2007. godine) procedure upravljanja tehničkim / operativnim kodeksima što je uslov za upravljanje gore navedenim tehničkim kodeksima. Ovi kodeksi i propisi koji čine pomoćne propise u našem energetsom sektoru predstavljaju dinamičke i „žive“ dokumente koji se menjaju na osnovu predloga učesnika na tržištu, a te promene mora odobriti RKE. Procedure upravljanja tehničkim/operativnim kodeksima bave se sledećim pitanjima:

- odgovarajući organ industrije koji će vršiti periodično razmatranje i diskusiju o kodeksu mreže, distributivnom kodeksu, mernom kodeksu, kodeksu standarda za električnu energiju, kodeksu električne opreme i kodeksu zaštite potrošača;
- procedure za razmatranje, diskusiju i podnošenje svih predloženih izmena na kodeks mreže, distributivni kodeks, merni kodeks, kodeks standarda za električnu energiju, kodeks za električnu opremu i kodeks zaštite potrošača, koje Nezavisni operator prenosnog sistema i tržišta – NOPST (OPSTEEK), operator distributivnog sistema - ODS (KEK), RUE ili drugi učesnik na tržištu ili potencijalni učesnik na tržištu mogu poželeti da podnesu NOPST-u (OPSTEEK), da bi ih povremeno uzela u razmatranje Komisija za upravljanje operativnim kodeksima (KUOK, koja je osnovana shodno upravnim procedurama).

Shodno svojim obavezama prema Sporazumu ECSEE, Kosovo mora poštovati Uredbu energetske zajednice 1228/03/EC o „Uslovima za pristu mreži zbog međudržavne razmene električne energije“, koja, između ostalog, u članu 6 daje smernice za pružanje učesnicima na tržištu prava na korektan i nediskriminatorски pristup međunarodnim interkonekcijama. Kosovski zakoni se u ovoj stvari u potpunosti slažu sa evropskim zakonima o energetici. Shodno svom mandatu prema članu 25.1 Zakona o električnoj energiji 2004/10, i članu 15.4 Zakona o regulatoru energetike, RUE je na osnovu predloga koji je podneo OPSTEEK usvojila „Procedure dodele kapaciteta prenosa“ svojom odlukom br. D_33_200 od 31. januara 2007. godine).

Operativne procedure bave se metodologijom za dodelu raspoloživog kapaciteta prenosa na međunarodnim vezama sa susednim zemljama kroz proces eksplicitnih aukcija (licitacija) (mehanizam zasnovan na tržištu koji se zahteva uredbom 1228). OPSTEEK će na bilateralan način postići sve potrebne dogovore sa susednim OPS. Ukoliko ne bude postignut sporazum OPSTEEK će dodeliti 50% od izračunate DPK na respektivnoj granici. Ovaj mehanizam će biti na snazi sve dok ne počne da važi regionalnu „potpuno koordinisani mehanizam dodele“ koji sada priprema SETSO. OPS na Kosovu (OPSTEEK) iako sada čeka da postane puni član SETSO, još uvek nije strana u mehanizmu dodeljivanja zbog protivljenja Srbije (EMS).

Usvajanje procedura za dodeljivanje kapaciteta na kosovskim interkonekcijama je sledeća važna prekretnica postignuta u 2006. godini, što će omogućiti konkurenciju i transparentnost na tržištu veletrgovine (uvozi/izvozi).

2.4 Model privremenog tržišta

Shodno svojim nacionalnim zakonima Kosovo mora sprovesti organizovano konkurentno tržište u svom sektoru el. energije (članovi 27 & 28 Zakona 2004/10 o el. energiji). Organizovano tržište u sektoru el. energije takođe je zahtev iz Evropskih naređenja za energetiku, a poštovanje istog zahteva sporazum kojim je osnovana energetska zajednica jugoistočne Evrope (ECSEE). Ti zahtevi odnose se na razdvajanje funkcija (OPS, OT, ODS, Genco (kompanija za proizvodnju) i snabdevača), uspostavljanje uslova za pristup treće strane (PTS), stvaranje kvalifikovanih potrošača (za šta je neophodan efikasan postupak utvrđivanja cena da bi se izbegle međusobne subvencije sa tarifnim potrošačima, odabir snabdevača i stvaranje regionalnih tržišta. Razlozi za uvođenje tržišne discipline i konkurencije u energetske sektor su poboljšanje ekonomske efikasnosti putem Racionalnog određivanja cena (određivanje cena graničnih troškova) za efikasno pružanje usluga („oblikovanje cene“ – jeftini operativni troškovi kapaciteta konstantnog opterećenja koji daje racionalan doprinos fiksnim troškovima – vršni kapacitet - odnosno

promenljivo opterećenje, koje daje racionalan doprinos fiksnim troškovima – racionalna procena za uvoze i izvoze, dok se za novoizgrađene proizvodne kapacitete i za nove učesnike zahtevaju Prihodi zasnovani na tokovima prihoda koji smanjuju rizik. Razuman rizik privlači kapital a ne samo oslanjanje na garanciju cena a rizik okruženja koje može podržati privatni kapital funkcionise samo sa realnim cenama. Sa druge strane, regionalna tržišta su tako stvorena da iskoriste ekonomiju obima, smanjujući moć tržišta i ekonomsku optimizaciju raznovrsnosti proizvodnje el. energije (npr. konstantno opterećenje proizvodnje lignitom – vršna proizvodnja hidrosnagom) a povećavajući sigurnost snabdevanja. Osnovne odlike tržišta su: ugovorena isporuka el. energije – transfer finansijskog rizika – efikasno određivanje cena.

Kao što je navedeno u godišnjem izveštaju za 2005. Vlada je RUE dala mandat da pripremo odgovarajući model tržišta za Kosovo i povezana pravila, zadatak koji je obavljen u toku 2005. i 2006. godine. RUE je uz pomoć svojih konsultanata i na javnim raspravama opširno raspravljala o odgovarajućem izboru tržišnog modela za Kosovo i konačno se odlučila za Neto pul (Net Pool) tip modela sa bilateralnim ugovorima i balansnim mehanizmom u realnom vremenu. Neto pul je izabran pošto ovaj model tržišta lakše rešava pitanja interkonekcije i zato je mnogo povoljniji za regionalnu trgovinu.

RKE je zato pripremila detaljna tržišna pravila za Neto pul model sa balansnim mehanizmom u realnom vremenu i sa kapacitetom koji stimuliše izgradnju novih proizvodnih kapaciteta. Istovremeno je za prelazni period RUE projektovala „model simuliranog tržišta“ da bi simulirala časovne „tržišne cene“ zbog nedovoljne likvidnosti za vođenje potpunog tržišta i da bi upotrebila ovu simulaciju za dobijanje veleprodajne cene prenosa proizvodnje KEK-a. Tržišna pravila opisala su ulogu, prava i obaveze i razdvajanje funkcija za svaki entitet koji je od RUE dobio licencu (Operator prenosnog sistema – OPS, Operator tržišta – OT, operator distributivne mreže – ODM, proizvodni pogon, snabdevače uključujući javne snabdevače i kvalifikovane potrošače i način na koji se vrše transakcije energije, kapaciteta, pomoćnih službi, način sklapanja ugovora o istim, njihovom merenju i poravnanju. Uloga tržišnih pravila je da opiše međudejstvo zakona o kontroli cena, ugovornih strana, licenci i kodeksa.

Principi dizajna tržišta su:

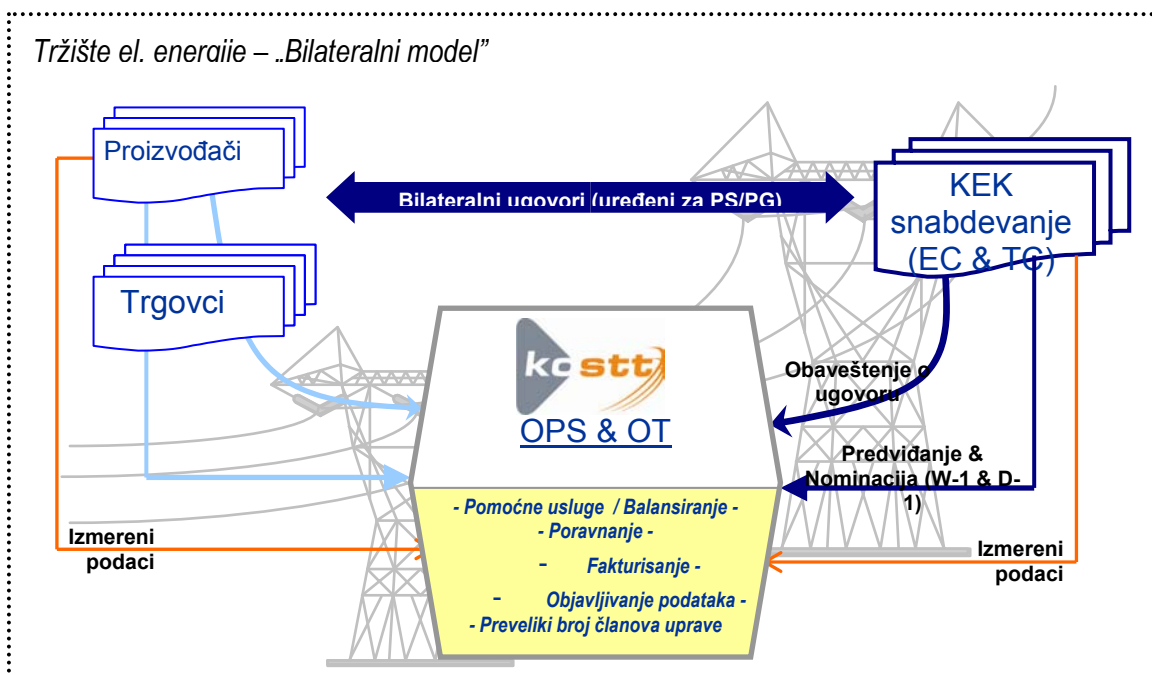
- Tržišta energije, kapaciteta i pomoćnih službi
- Poravnanje
- Rad tržišta i balansni mehanizam
- Mehanizam kapaciteta
- Upravljanje pravilima
- U priložima: opisani su modeli određivanja cena i ugovorni sporazumi (okvir i sporazumi o pristupanju).

Sredinom 2006. godine postalo je očigledno da uprkos brzom napretku koji je ostvaren u osnivanju i sprovođenju nezavisnog operatora prenosnog sistema i tržišta (OPSTEEK), infrastruktura sistema (uglavnom merenje), uslovima sistema u proizvodnji i rudarstvu, činjenici da se jedini kvalifikovani potrošač odlučio za ugovor o dugoročnom snabdevanju od javnog snabdevača, ali takođe i zahvaljujući regionalnim pitanjima (kao što je dalje neuključenje OPSTEEK-a u mehanizme CBT i CCA SETSO), potpuni model ne može da bude sproveden a zapravo i nema praktične svrhe njegovog potpunog sprovođenja. Zato je odlučeno da RUE i OPSTEEK zajednički pripreme jednostavniju verziju ovog modela pod nazivom Prelazni tržišni model T1, koji može da počne sa funkcionisanjem od 1. aprila 2007. godine, kada će početi da ga sprovode svi učesnici na tržištu, i da ovaj model bude na snazi barem godinu dana. Pravila prelaznog tržišta sadrže sledeća pet poglavlja:

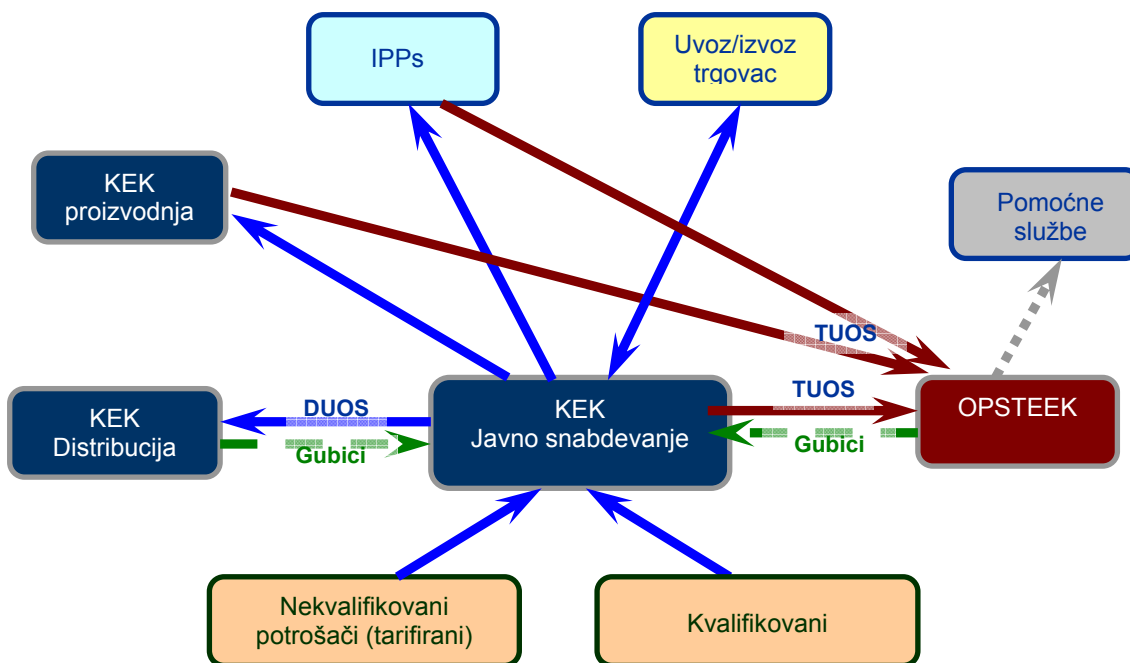
- I. Preliminarne odredbe (Ciljevi, delokrug, definicije i označavanje, ugovorne strane i računi, pristupanje tržišnim pravilima i prekid, operativne komunikacije, zahtevi u odnosu na merenje, trgovina preko interkonektora – elementa za povezivanje – poštovanje regionalnih pravila);
- II. Rad sistema (predviđanje potražnje, predviđanje proizvodnje, nominacije interkonektora);
- III. Obračunavanje (Proračun za poravnanje energije, podaci o trećim stranama, direktne naplate i dugovi OPSTEEK-a, fakturisanje trećim stranama, fakturisanje i isplate);
- IV. Upravljanje (Operativne procedure, izmene tržišnih pravila, opšte odredbe, pristup tržišnim pravilima, obaveštenja i datum početka, viša sila, odredbe o dodeljivanju i poverljivosti, odgovornost, valuta i nadležnost);
- V. Planovi i raspredi (okvir i sporazumi o pristupanju)

Ovaj model opisan je u dijagramu 2. 1 dole dok dijagram 2.4.2 prikazuje finansijske tokove.

Grafikon 2.1 Tržište električne energije

Grafikon 2.2 Finansijski tokovi

U ovoj pojednostavljenoj verziji Neto pula vodiće se samo dva računa energije: pozicija neto energije **KEK-a** i pozicija. Račun energije **KEK-a** neće biti direktno finansijski obračunavan. Međutim, **KEK** će biti odgovoran da vremenom održava poziciju neto energije na nuli u skladu sa kodeksom mreže. Balansni mehanizam, kao i mehanizmi kapaciteta ne koriste se u ovom prelaznom modelu.

Proces poravnanja ne koristi ponudu i potražnju ni naplate za neisporuku, niti stvara **period poravnanja** za cene debalansa energije. **Neto mesečna ukupna proizvodnja** jednaka je zbiru rezultatima proizvodnje elektrana, koji idu u prenosni sistem u tom mesecu umanjenom za opterećenje povezanog transformatora pogona i opterećenje transformatora stanice na komercijalnoj granici između proizvodnje i prenosa. Za svaki **Generator „A“ mesečna izračunata isporuka generatora** jednaka je zbiru njegovih dotoka u **PS** u tom mesecu umanjenom za povezano opterećenje elektrane, opterećenje transformatora pogona i opterećenje transformatora stanice na komercijalnoj granici između proizvodnje i prenosa.

KEK je odgovoran da vremenom održava poziciju neto nule na računu **pozicije neto KEK-a**. U ovi svrhi od **OPS-a** se zahteva da napravi raspored balansiranih protoka u skladu sa regionalnim dogovorima i **KEK** će, kako bude potrebno, proizvesti, ograničiti ili organizovati trgovinu preko interkonektora da bi ostvario predviđeni raspored protoka. Kako **KEK** ne uspe da ostvari balans i kada je **OPS** prinuđen da prihvati **balansiranu trgovinu**, **KEK** će biti finansijski odgovoran za to.

Za potrebe **naplate snabdevača prenosne mreže** potrebno je izračunati 5 najviših časovnih potražnji uvećanih za gubitke u toj godini. Napominjemo da je iznos potražnje uvećan za gubitke jednak iznosu umanjenom za proizvodnju umanjenom za neto uvoze. Proizvodnja i protoci

interkonektora automatski su na raspolaganju u vrednostima od 15 minuta, što nije obavezno tačno za potražnju.

Fakture će jednom mesečno slati **OT stranama u trgovini** i ostalima. Od **strana u trgovini** i ostalih zahteva se da isplate sve zaostale iznose za prethodni kalendarski mesec u skladu sa rasporedom poravnanja. Fakture će se slati za sledeće transakcije:

- a) direktne naplate i dugovanja **OPSTEEK-a**
- b) između **KEK Snabdevanja** i **KEK Proizvodnje**
- c) između **KEK Snabdevanja** i **Uvoznika**
- d) između **Izvoznika** i **KEK Snabdevanja**
- e) između **KEK Snabdevanja** i **Nezavisnih generatora**
- f) između **KEK Snabdevanja** i **Kvalifikovanih potrošača**
- g) između **KEK Distribucije** i **KEK Snabdevanja**

POGLAVLJE 3

RAZVOJ NOVOG KAPACITETA PROIZVODNJE (GDE SE KORISTI LIGNIT) KAO I RUDNIK U KOME SE ISKOPAVA LIGNIT

3.1. Projekat Svetske banke pružanja tehničke pomoći za proizvodnju električne energije korišćenjem lignita (LPTAP)

3.1.1 Istorijat

Istorijski gledano, energija i rudarstvo bili su glavna potpora ekonomiji na Kosovu, obezbeđujući na direktan i indirektan način radna mesta za stanovništvo, izvore prihoda, zaradu od izvoza, a i koji daju za proizvodne industrije. Međutim, mada je nekada davao doprinos za ekonomski rast, proizvodni sektor je sada postao provodnik za istakanje javnog bogatstva. Pored toga, nepouzdanost snabdevanje potrošača električnom energijom pojavilo se kao jedna od glavnih prepreka ekonomskom rastu, pošto se na Kosovu nastavlja sa redovnim prekidima u snabdevanju električne energije, u proseku 4 sata dnevno u 2005. godini, u odnosu na isključenja na 6 sati dnevno u 2002. godini. Kompanije na Kosovu navele su nedostatak redovnog snabdevanja električnom energijom kao glavnu prepreku njihovom funkcionisanju, dovodeći do prosečnih gubitaka od oko 5 procenata od prodaje (ne uzimajući u obzir troškove kupovine i rad proizvodnje).

Ključno energetske bogatstvo Kosova jesu njegove široke površine nataloženog lignita, ekstrahovanog u procenjenoj količini od oko 11 milijardi tona, najprostranjenijih od svih oblasti u jugoistočnoj Evropi; sa druge strane Kosovo još uvek nema infrastrukturu za uvoz gasa, te jedan veoma ograničen hidro potencijal i nema rafineriju nafte, i zavisi isključivo od uvoza tečnih goriva. Usled izuzetno povoljnog razmera prekomernih količina, relativno visoke kaloričke vrednosti i niskog sumpornog sastava, kosovski lignit je ocenjen u nekoliko ranijih studija o izvodljivosti kao najekonomičnije (predstavlja najmanji trošak) gorivo za razvoj proizvodnje sa osnovnim opterećenjem u čitavoj oblasti jugoistočne Evrope.

Raspoloživi kapaciteti KEK-a u proizvodnji električne energije u postrojenjima Kosovo A i Kosovo B jesu stari i neadekvatni da bi se ispunili zahtevi proizvodnje. U isto vreme, industrijski zahtev se uvećava i jednom skoro privatizovanom rudniku (Feronikl) bilo bi potrebno 100MW kapaciteta za rad od kraja 2007. godine. Ova situacija bi postavila dalji trag na bilans zahteva snabdevanja i oslobađanja ekonomije ovoga tereta dalje bi uticalo na ekonomski rast, ili kao alternativu, skuplji uvoz, (posebno uzimajući u obzir ukupnu situaciju škrtog snabdevanja električnom energijom u čitavoj jugoistočnoj Evropi. Postrojenja Kosova B (2 proizvodne jedinice puštene u pogon ranih 80-ih) bila su u procesu remonta sa produženim vekom trajanja do 2025. godine. Što se tiče postrojenja Kosova A (5 proizvodnih jedinica pušteno je u pogon između 1964-1974), u procesu remonta bile su 3 proizvodne jedinice (A3, A4 i A5, svaka sa 200 MW nominalnog kapaciteta), a da bi im se produžio vek trajanja od 12 do 15 godina - tehnički bilo bi izvodljivo; međutim, pošto bi troškovi usaglašavanja ekoloških uslova sa standardima Evropske unije bili vrlo visoki, od ovih proizvodnih jedinica se ne očekuje da budu efektivne u poređenju sa otvaranjem jednog novog energetskog postrojenja.

Remont ovih proizvodnih jedinica za ograničen produžetak njihovog veka trajanja, dok se novo energetska postrojenja ne izgradi, procenjuje se vrlo izvodljivim. U daljoj analizi nazire se i oskudica u snabdevanju lignitom od 2009. godine, zbog činjenice da će postojeći rudnici (Belaćevac i Dobro selo/Dobroselle) uskoro biti iscrpeni, a početak razvoja KEK-ovih radova u novom rudniku (polje jugozapadnog Sibovca) trpi odlaganja zbog nedostatka finansijskih sredstava. Procenjuje se da bi razvoj ovog jugozapadnog rudnika koštao 236 miliona evra za period duži od 7 godina.

3.1.2 Strategija vlade

UNMIK i Privremene institucije samoupravljanja na Kosovu su zajedno radili na razvoju obimne strategije¹ za energetska sektor, sa namerom da postave pitanja za kratkoročni i srednjeročni period, i izazove koji bi se našli na putu, tako bi se postavio ovaj sektor na jedan put dugoročnog rasta i razvoja, u skladu sa smernicama i standardima Evropske unije. Osnovni cilj vlade jeste da se pomogne energetskom sektoru kako bi postao samofinansirajući, kao i da se uvede privatni sektor što je moguće pre. Da bi se to realizovalo, potrebno je prilično vremena dok se investitori ne budu izabrali, s obzirom na činjenicu da postoji hitna potreba za održavanjem snabdevanja ugljem i električnom energijom u regionu. Ova strategija dozvoljava pomoć od KKB i donatora u toku 2006.-2007. godine. Ključni elementi ove strategije jesu „ojačavanje finansijske moći KEK-a“ tako što će se poboljšati naplaćivanje i sakupljanje nadoknade od potrošača, kao i smanjenje krađe električne energije, i „prioriteti u pružanju budžetske podrške“ za nove procese iskopavanja lignita.

Međutim, daleko najvažniji element ove strategije jeste „ulaganje privatnog sektora“. Vlada namerava da privuče kapital privatnog sektora i upotrebi ga u iskopavanju lignita kao i u proizvodnji električne energije, nudeći rudnik Sibovac (oko 800 miliona tona ekstrahovane rude) kao i rudnik Sibovac na jugozapadu, za snabdevanje KEK-ovih energetskih postrojenja, kao i za izgradnju novih kapaciteta (Kosovo C) da bi snabdevali domaće a i regionalno tržište električnom energijom, razvijajući se pod Sporazumom ECSEE-a.

Ovaj proces otpočeo je 2006. godine, uz podršku Svetske banke i Evropske agencije za rekonstrukciju, gde se počelo sa razmatranjem mogućnosti investiranja, a konsultanti su identifikovali izvodljivim paket KEK-ovih predloga sa novim zeleno-poljskim rudnikom i energetskim postrojenjem, što bi se zatim ponudilo za podnošenje ponuda kvalifikovanim investitorima privatnog sektora kroz jedan otvoreni i takmičarski proces podnošenja ponuda uz pomoć jednog savetnika za transakciju. Vlada takođe teži da usvoji visoke standarde ekološke i socijalne zaštite, rukovodeći se direktivama Evropske unije i u skladu sa tim da razvije svoju sopstvenu politiku sektora, u legalnim i kontrolnim okvirima. Sektor koji se restruktuirao i reformiše takođe će biti usklađen sa odredbama Sporazuma ECSEE-a, uključujući liberalizaciju razvijanja tržišta električne enrgije.

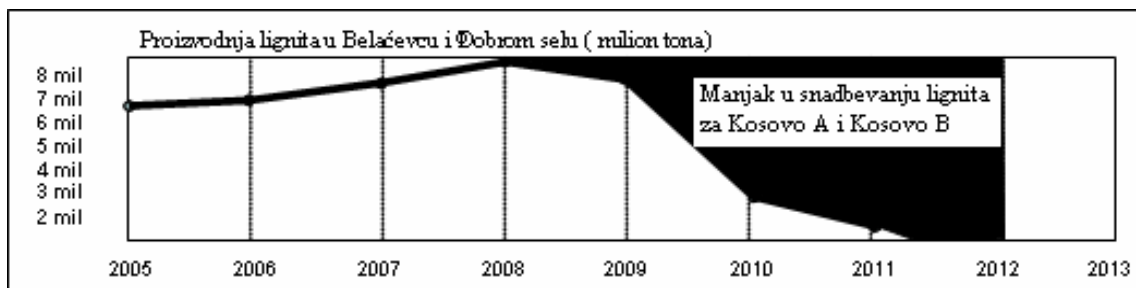
3.1.3 Trenutna situacija sa rudnicima lignita i snabdevanje

Sav lignit koji se trenutno iskopava na Kosovu i koristi u proizvodnji energije dolazi iz dva rudnika površinskog kopa: Belaćevac i Dobro selo/Dobroselle. Ova dva rudnika su u procesu rada još od 1958. godine, i skoro su iscrpena. Od ukupne projektovane stope potrošnje od oko 6,8 miliona tona godišnje, proizvodnja lignita iz ovih rudnika će početi da opada u 2008. godini, kako je ilustrovano u tabeli ispod.

¹ Energetska strategija i politika Kosova, “(Bela hartija)” 2005-2015, jul 2005. godine

Slika 3.1. Projektovana buduća proizvodnja u rudnicima Belačevac i Dobro selo(Dobroselle)

Izvor: KEK, MCM

Razvoj rudnika Sibovac na jugozapadu jeste od velike važnosti, da bi se održale zalihe goriva u postrojenjima Kosovo A i B nakon 2008. godine, kada postojeći rudnici Belačevac i Dobro selo/Dobroselle počnu da slabe sa preostalim rezervama². Neuspeh sa planom da se novi rudnik stavi u proces proizvodnje do 2009. godine, dovešće do prekida snabdevanja gorivom i zatvoriti neke ili sve proizvodne jedinice. Značajna ulaganja će stoga biti neophodna u razvoju rudnika, samo za snabdevanje postojećih energetske postrojenja na Kosovu i da bi se održali sadašnji nivoi proizvodnje električne energije.

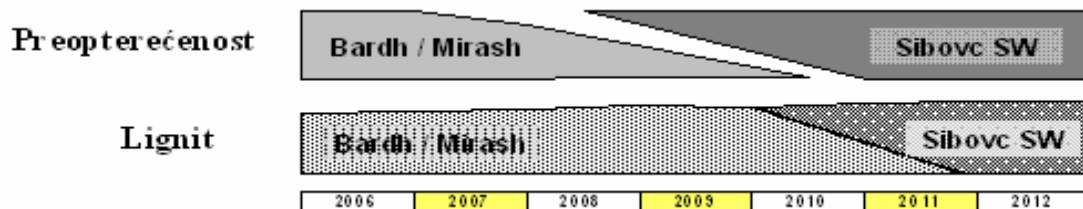
Tabela 3.2 Izvor: rudnik Sibovac na jugozapadu, Troškovi razvoja rudnika, Steag, maj 2006.

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Ukupno
Rad na iskopavanju, konvejer, slaganje sistema, pomoćni radovi	0.6	28.6	51.4	54.8	21.5	16.5	9.4	182.8
Snabdevanje električnom energijom / infrastruktura	0.7	3.9	12.3	7.8	5	2.1	1.1	32.9
Kupovina zemlje / ponovno naseljavanje / ostalo	1.4	5.7	4.5	2.9	1.9	1.9	1.9	20.2
<i>Ukupno</i>	2.7	38.2	68.2	65.5	28.4	20.5	12.4	235.9

Razvoj novog rudnika zahteva istovremene i veoma važne aktivnosti: (a) stručnu analizu i pripremu tehničkih specifikacija za radove, robu i usluge; (b) remontiranje glavne opreme za rad u rudniku, uzete iz postojećih kapaciteta; (c) oslobađanje predugo upotrebljivanog materijala (suvišne zalihe); kao i (d) razvoj infrastrukture koja podržava ovaj projekat. Planiranje razvoja rudnika Sibovac na jugozapadu trebalo je da počne sa realizacijom 2002. godine, sa preliminarnom stručnom analizom i kupovinom zemljišta. Glavni remont opreme i zemljanih radova trebalo je da bude započet 2005. godine. Zbog ovakve situacije, razvoj rudnika Sibovac na jugozapadu jeste 18 meseci iza nas, i približava se utvrđenom datumu završetka ovog procesa – u 2009. godini lignit će biti neophodan iz ovog rudnika da bi se održala proizvodnja električne energije. U ovom trenutku, na razvoj rudnika Sibovac jugozapad trebalo bi da se gleda kao na urgentnu aktivnost da bi se održalo snabdevanje gorivom za energetska postrojenja Kosovo A i Kosovo B.

² Dopunjen plan kopanja u rudniku Sibovac, jugozapad,, Steag, april 2006. godine

Slika 3.2

3.1.4 Podrška donatora

Tehničke diskusije, koje su održane od 24-25. marta i od 20-22. juna 2006. godine završavaju odobrenim finansijskim sredstvima (Grant) međunarodnog udruženja za razvoj za realizaciju projekta pružanja tehničke pomoći za proizvodnju električne energije korišćenjem lignita (LPTAP), dogovoren između predstavnika Misije Ujedinjenih nacija na Kosovu (UNMIK) i međunarodnog udruženja za razvoj (IDA) u kancelarijama organizacije IDA u Prištini. Svetska banka obezbeđuje podršku za realizaciju određenih aspekata energetske strategije, kroz predloženi LPTAP projekat, sa obezbeđenim finansijskim fondom od 8,5 miliona dolara³. LPTAP projekat će pomoći vladi Kosova da uspostavi okvir za mogućnost učestvovanja kvalifikovanih strateških investitora koji bi uložili svoj kapital u nova energetska postrojenja i rudnike. U ovom kontekstu, ovaj projekat ima za cilj da izgradi kapacitete lokalne sredine i da usvoji i sprovede međunarodne smernice na društvenim, ekonomskim i ekološkim aspektima razvoja sektora. Pružajući podršku ovoj strategiji, grupa Svetske banke (Svetska banka, IFC, i MIGA) ima veoma važnu ulogu u pružanju pomoći da bi se privukle svetske klase privatni strateški investitori, i da bi se razvili i iskoristili izvori lignita na jedan transparentan, ekološki i društveno održiv, i fiskalno odgovoran način. Projekat LPTAP se nadgrađuje na prethodno realizovanim projektima kao i projektima u procesu realizacije, u pružanju tehničke podrške sektoru energetike (ESTAP I,II i III) i EC – kojima je finansirana i pružena tehnička pomoć u izvršavanju procesa remonta energetskih postrojenja.

Ova pomoć je upotpunjena drugim odobrenim finansijskim sredstvima (Projekat za uređivanje i melioraciju zemljišta- CLRP – kojima bi se zajednički finansirao projekat, kroz pružanje bilateralne podrške od strane drugih donatora), a koji će podržati pilot projekat za melioraciju zemljišta nakon zatvaranja rudnika, što bi izgradilo mogućnosti zvaničnicima u ovoj oblasti ekologije, kroz stečeno iskustvo da učine zemljište raspoloživim i za drugu upotrebu.

³ Sporazum o finansiranju: (Projekat o pružanju tehničke podrške za proizvodnju električnu energiju korišćenjem lignita) Između MISIJE UJEDINJENIH NACIJA NA KOSOVU i MEĐUNARODNOG UDRUŽENJA ZA RAZVOJ..., ...datum

3.1.5 Struktura upravljanja projektom LPTA

Struktura upravljanja projektom jeste sledeća:

- među-ministarsko i među-institucionalno telo, pod nazivom Upravni odbor projekta (PSC)⁴, kao najviše izvršno telo koje donosi odluke o projektu, i koje je osnovano izvršnom odlukom br. 2006/6, potpisanom od strane Visokog predstavnika Generalnog sekretara UN-a (SRSG) 17. marta 2006. godine, radi pružanja podrške procesu upravljanja i nadzora i da bi se obezbedila efektivna realizacija LPTA projekta, kao i da se sprovodi politika intervencija, ako se ukaže potreba.
- projektna kancelarija (PK) je pod nadležnošću MEM-a, gde se i nalaze njene kancelarije. Pogledajte sliku 3.1.

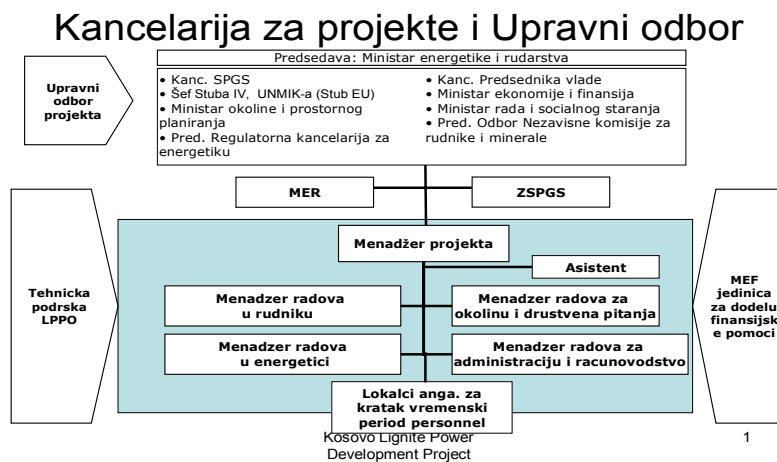
Upravni odbor projekta je postavljen i funkcioniše u toku čitavog procesa realizacije projekta, u istom sastavu, sa postavljenim zadacima i odgovornostima. Članstvo u ovom odboru je definisano sa ciljem da bi se podstaklo učešće svih ključnih ministara i agencija koje imaju za obavezu za jedan ili više aspekata realizacije projekta. Predstavnici imaju za obavezu da imaju odgovarajuće članove svojih ministarstava – agencija za prisutne na sastancima Upravnog odbora projekta. Upravnim odborom projekta predsedava Ministar energetike i rudarstva ili jedna određena osoba koju on odabere i koja bi se sastajala sa ostalih 9 (devet) članova – predstavnika kancelarije SRSG; šefa Stuba IV UNMIK-a, kancelarije Premijera, Ministarstva za finansije i ekonomiju (MFE), Ministarstva za rad i socijalna pitanja (MSCW), Ministarstva za okolinu i prostorno planiranje (MESP), Regulatornog ureda za energiju i Nezavisne komisije rudnika i Odbora za minerale (ICMM), kao i Kosovske povereničke agencije (KTA). Četiri su obavezna člana (koja imaju pravo da stave veto, a to su: MER, MŽSPP, RUE i ICMM).

Članstvo u Upravnom odboru projekta se nominuje da bi se obezbedilo potpuno učešće postavljenih ministara i vladinih agencija koji imaju odgovornosti u jednom od ciljnih domena kroz ovaj projekat. Sve ove institucije i vladina tela jesu odgovorni za nominovanje njihovih odgovarajućih predstavnika koji su i ključni članovi Upravnog odbora projekta. Upravni odbor projekta biće odgovoran za koordinaciju, nadzor i monitoring nad projektnom kancelarijom za odgovarajuće funkcionisanje, da bi se obezbedila odgovarajuća realizacija u saglasnosti sa zahtevima Banke. Kao među-ministarsko i institucionalno telo, članovi Upravnog odbora projekta biće različitog porekla, znanja, iskustva, kao i nadležnostima. Predsedavajući Upravnog odbora projekta održava sastanke po predatom zahtevu. Da bi uspešno obavljao svoje funkcije, Upravni odbor projekta će održavati sastanke svakog meseca i kadgod je neophodno. PSC na svojim plenarnim sednicama ili PSC sub-sets će donositi odluke, na osnovu konsenzusa postignutog između MER, MOPP, ICMM i RKE.

---

⁴ Izvršna odluka Visokog predstavnika Generalnog sekretara UN-a, br. 2006/6, potpisana 17. marta 2006. godine, po kojoj se osnivaju Upravni odbor projekta kao i projektna kancelarija, je dopunjena, poništena, opozvana, odbačena, tako da utiče materijalno na mogućnost Upravnog odbora i/ili Projektna kancelarije da realizuju odgovarajuće obaveze, funkcije i/ili svoje odgovornosti u okviru ovog projekta. Na ovaj način, poglavlje 8, Zakona o Kancelariji za upravljanje energetikom na Kosovu, br. 2004/9 delom se odnosi na rad Upravnog odbora projekta.

Skica 3.3.

3.1.6 Ciljevi LPTAP projekta i pregled komponenata, implementacija

Ciljevi projekta LPTAP jesu da:

- pruži pomoć privremenim institucijama samoupravljanja da ojačaju i omoguće političke, pravne i kontrolne okvire, pogodne za nova ulaganja u energetski sektor i razvijajući raznovrsnu politiku, pravne i kontrolne instrumente u energetici dosledan međunarodnim uspešnim praksama i razvijanju tehničke podrške za organizovanje podnošenja ponuda i pregovaranja koji vode do konačne faze- investiranja u novi sektor;
- pruži pomoć privremenim institucijama samoupravljanja u pilot transakciji da privuku privatno ulaganje u izgradnju novog kapaciteta za proizvodnju lignita,, vođeni principima ekološke i društvene održivosti.

3.2 Pismo zainteresovanosti (EOI) i uži izbor kvalifikovanih ponuđača (kriterijumi, lista)

Nakon svog uspostavljanja, Upravni odbor projekta je 15. avgusta 2006. godine objavio međunarodni poziv za predaju pisama zainteresovanosti (EOI) od strane kvalifikovanih ponuđača, koji žele da učestvuju u realizaciji privatnog projekta za razvoj novog objekta za iskopavanje lignita a koji bi se koristio za proizvodnju električne energije kao i prenos kapaciteta i remonta postojećih generatora (dalje pod nazivom „projekat“):

- izgradnja novog energetskog postrojenja Kosovo C (TEC) sa procenjenim instaliranim kapacitetom i do 2100MW i odgovarajućim kapacitetom prenosa;
- razvoj novog rudnika uglja za postojeće jedinice proizvodnje (Sibovac jugozapad) i razvoj novog rudnika (rudnik Sibovac) za TEC; i
- remont određenih jedinica postojećeg energetskog postrojenja „Kosovo A“ („TEA“)

Nakon međunarodnog poziva i podnošenja pisama zainteresovanost održana je međunarodna konferencija investitora 10. i 11. oktobra 2006. godine. Ova konferencija održana je sa velikim uspehom, pošto je veliki broj autora projekata za komunalne usluge i privatnih energetskih projekata koji su iskazali interesovanje i učestvovali.

Nakon Međunarodne konferencije investitora, Upravni odbor projekta je objavio 10 kompanija koje su odgovorile na poziv za podnošenje pisama zainteresovanosti i ispunile 4 kriterijuma prethodne kvalifikacije potencijalnih ponuđača. Ta 4 kriterijuma su sledeća:

Potencijalni ponuđač mora da ispuni sledeće minimalne kriterijume:

- da je pripremio grinfield projekat (projekat koji počinje od nule) proizvodnje električne energije iz lignita ili uglja, a koji su sada ili u izgradnji ili u funkciji, sa ukupno više od 2.500MW;
- da je u energetskom sektoru, odnosno sektoru rudarstva podigao više od 2 milijarde evra projektnog duga ograničenih izvora ili kroz dugoročno korporativno finansiranje, sa stanjem na dan 30. novembar 2006. godine; ili ima minimum od 2 milijarde evra u slobodnim gotovinskim rezervama, što je navedeno u finansijskom izveštaju za kraj 2005. godine koji je prošao reviziju;
- da se razvio i da vodi, sa stanjem na dan 30. novembar 2006. godine, rudnike koji proizvode više od 20 miliona tona uglja i lignita godišnje;
- ima kontrolu nad ili vodi jednu ili više kompanija za proizvodnju el. energije odnosno koncesija sa ukupnim kapacitetom od najmanje 10.000 MW, sa stanjem na dan 30. novembar 2006. godine.

Četiri velika međunarodna konzorcijuma su (30. decembra 2006. godine) pokazala da zadovoljavaju 4 postavljena kriterijuma, te su ušli u uži izbor kao pre-kvalifikovani ponuđači i kao takvi uključeni su u dalji proces. To su sledeće kompanije:

- a. RWE Power AG (Nemačka)
- b. EnBW i Washington Group International (Nemačka / SAD)
- c. CEZ i AES (Republika Češka/ SAD)
- d. ENEL i SENCAP (PPC) (Italija/ Grčka/ SAD)

Svi potencijalni ponuđači su imenovali samo jednog predstavnika i jednog zamenika, pre predaje zahteva za pre-kvalifikacionu fazu za davanje ponuda, naznačavajući adresu, brojeve telefona i faksa, da bi mogli da dobiju obaveštenja, i u svrhu komunikacije sa njima u vezi predatog zahteva. Ove predstavnike potencijalni ponuđači mogu i da zamene, tako što će predati pismeno obaveštenje o promeni predstavnika MER-u. Potencijalni ponuđači su učestvovali u ovom procesu tek nakon što su platili takse za analizu poslovanja preduzeća.

3.3 OPSEG NADLEŽNOSTI TEHNIČKOG SAVETNIKA

U isto vreme Upravni odbor projekta je nastavio sa nabavkom savetovanih usluga za:

- Savetodavne usluge za transakciju
- Pravne savetodavne usluge
- Savetodavne usluge po pitanju društvene i ekološke zaštite

Rad konsultatnata biće finasiran kroz pružanje finansijske pomoći klijentu od strane Svetske banke.

Najvažniji savetnik u ovom procesu dosad jeste savetnik za transakciju, pošto on ima za obavezu da:

Svrha

Da obezbedi savetodavne usluge po pitanju transakcije i pomaže Upravnom odboru projekta LPTAP u privlačenju privatnog sektora da se uključe u proces

Opseg poslova (realizuje se u 3 faze)

Faza 1: Pripremanje radova

- pregled tržišne strukture i preduzimanje mera (strukturnalnih, pravnih, ekoloških, itd.) da bi se omogućila transakcija
- priprema konačnog paketa investiranja (na osnovu analize o mogućnostima), i predlog liste užeg izbora kvalifikovanih ponuđača

Faza 2: Priprema zahteva za predloge (RFP) i ponude

- priprema neophodnih dokumenata za započinjanje takmičarskog procesa i predaje transparentnih ponuda- objava RFP-a odobrene liste ponuđača koji su ušli u uži izbor

Faza 3: Pregovori i zatvaranje

- Pružanje pomoći u završavanju pregovora sa uspešnim ponuđačem na zajednički prihvatljive, odgovarajuće uslove (u bliskoj saradnji sa pravnim savetnikom)

Upravni odbor projekta je usvojio jednu grupu dokumenata kao što je uputstvo o poslovanju (OM), Kod o ponašanju, Etički kod, itd. Ovo uputstvo pokazuje principe, procedure i pravila realizacije tehničke pomoći u proizvodnji lignita, postavlja osnovu, i mora biti korišćeno u nizu sa drugim primarnim dokumentima, kao što su : Sporazum o finansiranju, i dokument o proceni projekta (DPP), godišnji plan rada izveden iz plana realizacije projekta, smernice Svetske banke koje se odnose na nabavku od pozajmica IBRD-a i kredita organizacije IDA, pitanje iz maja 2004. godine, itd. Namera je takođe da Kod ponašanja i Etički kod budu vodilje predstavnicima Ministarstva za energetiku i rudarstvo, Upravnog odbora projekta LPTAP i projektne kancelarije LPTAP (PO) koji učestvuju u radu, da u bilo kojoj fazi i na bilo kom nivou, direktno ili indirektno, mogu da ih koriste u svom procesu poslovanja koji ima element nabavke.

Tabela 3.2 Vremenski okvir realizacije projekta

PROJEKAT PRUŽANJA TEHNIČKE PODRŠKE PROIZVODNJI EL. ENERGIJE IZ LIGNITA PRERAĐEN PLAN REALIZACIJE PROJEKTA June 2006	Start	svršetak	<...2006...>		<...2007...>			<...2008...>				<2009>		
			2Q	3Q	4Q	1Q	2Q	3Q	4Q	1Q	2Q	3Q	4Q	1Q
Transakcije za Rudnik Sibovac i termoelektranu														
Pregled opcijaj (finansirala EAR)	2006/Q2	2006/Q3												
Nabavka savetnika za izvršenje transakcije	2006/Q3	2006/Q4												
Priprema baze podataka	2006/Q4	2007/Q2												
Roadshow i podaci o rezultatima od potencijalnih investitora	2007/Q1	2007/Q1												
Prekvalifikacija potencijalnih investitora	2007/Q1	2007/Q1												
Razvoj i izdavanje RFP*	2007/Q1	2007/Q2												
Priprema i predaja konkurentskih ponuda	2007/Q2	2007/Q3												
Procena predloga i pregovori sa preferiranim ponuđačima	2007/Q4	2007/Q4												
Sklapanje Ugovora o otvaranju rudnika i početak rada rudnika	2008/Q1													
Finansijsko zatvaranje radova na Kosovo C (i, verovatno, Kosovo A), ako bude potrebno**	2008/Q2	2009/Q1												
Sklapanje ugovora za energ. postrojenje i početak rada na novom energetsom postrojenju***	2009/Q2													
<i>Podsuma sredstava donatora za Pregled mogućnosti i savetnika za transakcije</i>														
Usluge u pomoći u transakcijama														
Nabavka pravnih savetnika i savetnika za očuvanje	2006/Q3	2006/Q3												
Pravna dijagnoza (uključujući okvire politike ponovnog uređivanja zemljišta)	2006/Q4	2007/Q3												
Pravna realizacija projekta (uključujući pravnu podršku za savetnike za transakciju)	2006/Q4	2009/Q1												
Priprema paketa sreds. osnovni nadzor zaštite šivotne sredine, i sakupljanje podataka na terenu	2006/Q4	2007/Q3												
Priprema SESA	2006/Q4	2007/Q2												
Priprema procedura zaštite šivotne sredine i obučavanje u tim procedurama	2006/Q4	2008/Q1												
Tehnička analiza novog energetsog postrojenja (finansirala EAR)	2006/Q3	2007/Q1												
<i>Podsuma sredstava donatora za pružanje podrške u procesu transakcije</i>														
Organizacija projekta														
Projektna kancelarija	2006/Q3	2009/Q2												
Strategija za komunikacije i napredovanje	2006/Q3	2009/Q2												

3.4 Studije za pružanje podrške razvoju novih kapaciteta proizvodnje i daljeg prenosa

13. decembra 2006. godine Evropska agencija za rekonstrukciju i konzorcijum (udruženje ustanova) imenovala je konsultante za pripremu tehničke i ekonomske studije za pružanje podrške u razvoju novih kapaciteta proizvodnje i daljeg prenosa. Trajanje ovog projekta jeste 7 meseci od datuma početka realizacije, koji je određen za 15. januar 2007. godine. Studije treba da obave konsultanti, a služiće kao osnovni materijal savetodavcima za transakciju, kada se budu birali investitori za nove kapacitete proizvodnje.

Prvi zadaci se odnose na identifikaciju potencijalnih korisnika električne energije i zahtevaju prognoze u jugoistočnoj Evropi. Ovaj zadatak uključuje i prikazivanje tržišnih cena. Konzorcijum je izabrao scenario pod brojem 5, GIS studiju o regionalnom investiranju sa najmanjim troškovima, najčešće ažurirana verzija od strane SEERC- ranije kao glavni scenario REBIS GIS verzije. Ovaj scenario predstavlja očekivani razvoj parka energetsog postrojenja u jugoistočnoj Evropi, pod sledećim pretpostavkama:

- rast srednjeg zahteva
- srednje cene goriva

- CO₂ u odnosu na troškove € 20/tona CO₂
- program opravdanog remonta

Ovaj scenario izabran je kao glavni scenario jer se stvorio utisak da nije dobro vršiti proračun za naredni period bez ikakvog tereta od CO₂ u jugoistočnoj Evropi, iako su uredbe u vezi sa smanjenjem CO₂ u jugoistočnoj Evropi posle 1012. govine veoma nesigurne. Drugi zadatak istražuje prenosni sistem, i kako novim kapacitetom proizvodnje može da se rukuje i vrši izvoz iz Kosova. Sledeće izuzetno važno pitanje jeste maksimalna veličina jedinice koja može bezbedno da se poveže sa prenosnim sistemom SEE. Na osnovu rezultata tržišta i studija o prenosu (tri alternative) koje se odnose na veličinu jedinice ili tehnologiju postrojenja ovaj sistem biće razvijen. Njihova ekonomska i finansijska održivost uspostavljena je finansijskim modelom koji će biti pripremljen tokom rada. Taj model može zatim da se koristi za testiranje različitih ugovornih/finansijskih struktura novog kapaciteta za proizvodnju. Takođe će biti obavljeno opširno prikupljanje i analiza podataka u odnosu na prirodnu sredinu da bi se izvršio skrining potencijalnih lokacija za elektrane i da bi se napravila osnova za budući rad i studije EIA za novu elektranu.

POGLAVLJE 4

PRIKAZ PRVOG CENOVNIKA U SEKTORU ELEKTRIČNE ENERGIJE

(ZA REGULATORNI PERIOD OD 2007. DO 2009. GODINE)

4.1 Istorijat

RKE je započela sa prvim pregledom tarifa za električnu energiju u martu 2006. godine. Ovo je bio prvi sačinjen pregled tarifnog sistema od 2000. godine, i prvi put da je RUE oprobala svoje mogućnosti u procesu prikazivanja situacije na terenu i da je odredila tarife za električna brojila.

Ovaj pregled pratio je proces za određivanje visine tarifa na osnovu učinka, kako je navedeno u RUE Propisu principima za izračunavanje tarifa u sektoru električne energije („Pravilo o formiranju cena“) i tarifne metodologije⁵. Prema ovom pristupu, RUE prvo određuje odobrene prihode koji se mogu povratiti utvrđenim tarifama za svakog nosioca licence. Zatim pojedinačni nosioci licence podnose zahtev RUE za odobrenje tarifa kojima se vrši povraćaj ovih odobrenih prihoda.

Regulisane tarife koje je odobrila RUE čine:

- **naplate za Korišćenje sistema za prenos energije (TUOS), naplate operatora sistema (OS) i operatora tržišta (OT), koje je uvelo AD OPSTEEK.** TUOS naplate važe za sve snabdevače električnom energijom koji poslužuju svoje korisnike na Kosovu, ali ne i za proizvođače. OS i OT naplate odnose se i na snabdevače i na proizvođače i uključuju troškove pomoćnih službi koje su nabavljene unutar i van Kosova. Električna energija koja prolazi kroz Kosovo se ne naplaćuje, a u stvari trebalo bi da se traži određena nadoknada za korišćenje kosovske energetske mreže, u skladu sa metodologijom prihvaćenom od strane ETSO/SETSO, i po uputstvima u uredbi 1228/03/EC o među-OPS (TSO) šemi kompenzacije (ITC);
- **maloprodajne tarife koje licencirano poslovanje javnog snabdevača AD KEK („KEK javno snabdevanje“) naplaćuje ne-kvalifikovanim potrošačima.** One se sastoje od troškova kupovine električne energije (od proizvođača lociranih na Kosovu i iz uvoza), uplatama od AD KEK za AD OPSTEEK, troškovima licenciranog poslovanja distribucije AD KEK, i dozvolu za troškove kompanije „KEK javno snabdevanje“.

U cilju određivanja utvrđenih maloprodajnih tarifa, RUE je u obavezi da odredi dozvoljene prihode koji mogu biti povraćeni od ne-kvalifikovanih potrošača za sledeće:

- sektor rudarstva AD KEK-a , koji snabdeva proizvođače el. energije u vlasništvu AD KEK;

---

⁵Ove dokumente možete naći na veb stranici RKE

- licencirano poslovanje proizvodnje el. energije u okviru AD KEK (koji poseduje i upravlja postrojenjima Kosovo A i Kosovo B);
- KEK Distribucija.

Pored toga, RUE takođe mora da da pretpostavke u odnosu na cenu uvezene električne energije koju je kupio sektor KEK-a Javno snabdevanje, kao i prihode od izvoza električne energije, što smanjuje zahteve prihoda proizvodnje u KEK-u koje treba povratiti od potrošača unutar Kosova, i troškova kupovine električne energije od proizvođača energije van KEK-a, lociranim na Kosovu.

U ovom trenutku, isplate između različitih licenciranih poslovanja AD KEK-a tretiraju se kao interni transferi. Sa početkom tranzicionog tržišta električne energije na veliko, Sektor proizvodnje u KEK-u će, kao i drugi proizvođači, steći određene prihode od prodaja shodno odredbama Sporazuma o kupovini energije (SKE) i fakturisati i biti isplaćen kroz mehanizme, uspostavljene u tržišnim pravilima. Cene koje naplaćuje sektor proizvodnje KEK-a sektoru KEK Javno snabdevanje moraće da odobri RKE. RUE takođe namerava, u bliskoj budućnosti, da odobri posebne odvojene naplate koje će primeniti KEK Distribucija⁶.

4.2 Principi

Principi koji uređuju regulisane tarife objašnjeni su u članovima 46 i 47 Zakona o regulatoru energetike (Br. 2004/09, objavljenog 30. juna 2004. godine). Ovi principi su dalje prerađeni i poboljšani u Propisu o formiranju cena i metodologiji tarifnog sistema, koji je objavila RKE.

Među najznačajnijim principima postavljenim u Zakonu o regulatoru energetike jesu sledeći principi:

- cene će biti razumne visine, ne-diskriminatorne, zasnovane na objektivnim kriterijumima, i utvrđene na transparentan način.
- visina cena će pre svega zavisiti od opravdanih troškova.
- visina cena će zavisiti i od okoline i brige za zaštitu potrošača.
- visina cena za individualne grupe potrošača će sadržavati i troškove isporuke električne energije tih potrošača.
- neće biti dozvoljene podsubvencije⁷ za klase potrošača
- podsubvencije za aktivnosti integrisanih preduzeća neće biti dozvoljene
- sezonske i privremene cene jesu dozvoljene, sa cenama koje se mogu podesiti prema visokim i najnižim uslugama.

---

⁶ U ovom trenutku ni jedan kvalifikovani potrošač nije povezan na distributivnu mrežu. Stoga odlaganje u davanju dozvole Distribuciji KEK-a da počne sa naplaćivanjem ne utiče na konkurenciju na tržištu električne energije, pošto nijedan snabdevač energije neće imati želju da traži pristup ovoj mreži.

⁷ Podsubvencija postoji gde su cene za jednu grupu potrošača ispod troškova snabdevanja tih potrošača, a ta se razlika u ceni nadoknađuje tako što se drugoj grupi potrošača naplati cena koja je viša od cene njihovog snabdevanja

U trenutno teškim ekonomskim uslovima sa kojima se suočava Kosovo, RUE je protumačila svoje obaveze radi zaštite potrošača, a one uključuju:

- Izbegavanje velikog povećanja cena za potrošače sa nižim stepenom potrošnje (za koje se pretpostavlja da pripadaju domaćinstvima na nižoj ekonomskoj lestvici);
- Izbegavanje velikog povećanje cena za grupe individualnih potrošača i umesto toga dozvoliti postepeno povećanje tarifnog sistema koji se odražava na troškove.

U toku ovog procesa pripremanja tarifne metodologije, RUE je takođe usvojila određeni broj drugih ključnih principa, o kojima se javno raspravljalo u tom periodu, i koji su odraženi u metodologiji i konačnim odobrenim prihodima kao i odobrenim regulisanim tarifama:

- **Pošto AD OPSTEEK i AD KEK nisu za sada pretrpele nikakve finansijske troškove povezane sa aktivom iz perioda pre 2006. godine, nije dozvoljen nikakav prinos na tu aktivu.** Međutim, AD OPSTEEK i AD KEK primaju određenu svotu koja odražava troškove održavanja ove aktive u njenom sadašnjem stanju. ih dobitaka u njihovim sadašnjim uslovima. U slučaju da posle završetka rešenja za konačni status bude utvrđeno da su AD OPSTEEK i AD KEK odgovorni za dugovanja ili truge troškove vezane za ovu aktivu, RUE će dozvoliti da ti troškovi budu prosleđeni na potrošače.
- **AD OPSTEEK i AD KEK su odgovorni za troškove energije kupljene da bi se pokrili gubici u snabdevanju i gubici u distribuciji**⁸. Njima je dozvoljeno da prenesu određeni iznos za ove troškove, na osnovu ciljanog nivoa gubitaka koju određuje RKE, i zadrže uštedu od bilo koje druge redukcije u troškovima ispod ovog nivoa (ili da plate dodatne troškove kad je reč prekoračenju gubitaka), dajući na taj način jak podsticaj za smanjenje gubitaka.
- **AD OPSTEEK i AD KEK nemaju zaradu od prinosa na nova sredstva koje se pretpostavlja da će biti finansirani od strane donatora ili Kosovskog konsolidacionog budžeta (KKB).** Dobija se umanjena nadoknada. U slučaju nove aktive koja nije finansirana ni od strane KKB ni od strane donatora, na istu postoji komercijalni prinos i pretpostavlja se da je ta aktiva finansirana iz kombinacije zadržanih prihoda i novih pozajmica.

Kao što je poznato, pokušaj AD KEK da sakupi prihode naplatom računa pokazao se slabo uspešnim. U 2006. godini, sakupljanje nadoknade bilo je realizovano oko 65 %. Poređenja radi, saskupljanje nadoknade u Bosni i Hercegovini u izveštajima⁹ stoji da je 85% industrijskih korisnika, 96% domaćinstava, u Makedoniji 73% industrijskih potrošača i 82% domaćinstava, a u Srbiji 87% industrijskih potrošača a 93% domaćinstava plaća račune za električnu energiju. Mada se AD KEK suočava sa veoma ozbiljnim problemima u uvećavanju naplate računa, postoji veoma jasan i važan pravac napredovanja.

⁸ Razlika između merene električne energije jeste u ulaženju i izlaženju iz sistema. Ovi gubici uključuju krađu električne energije ali isključuju zavedenu u računu ali i ne naplaćenu (kolektivan gubitak)

⁹ Podaci za sve primere Evropskog veća za upravljanje energetikom (11. maj 2006), *Tariffs Benchmarking*, Projekat za pružanje podrške regionalnom energetskom tržištu jugoistočne Evrope (C06-SEE-15-04). Podaci su za naskoriji vremenski period (2004 ili 2005).

Sa realne tačke gledišta, RUE je jasno navela da se ne može očekivati da naplaćena električna energija od strane potrošača može da pokrije troškove koji su nastali kao rezultat neuspeha KEK-a da sakupi naplatu od drugih potrošača. **Stoga u pregledu cenovnika, nijedna naknada nije načinjena za stara, loša dugovanja ili nenaplaćene prihode za koje je uručen račun.** Ovo stvara jedan snažan podstrek AD KEK-u da pokuša da poveća naplatu. To takođe stvara potrebu za povećanjem tarife, kako bi se pokrila razlika u nenaplaćenim računima.

Konačno, RUE je iskazala svoje opredeljenje za realizovanje periodičnog kontrolisanja cena više puta u godini (to jest, davanjem fiksnih dozvoljenih prihoda za određeni broj godina unapred), gde je to moguće, da bi što više podstakao potrošače da bi se poboljšala njihova efikasnost i da bi obezbedio veću stabilnost tarifnog sistema kao imogućnost predviđanja. Međutim, RUE je takođe prepoznala poteškoće u takvom pristupu, gde mnoge nesigurnosti postoje u zahtevu za razvijanjem električne mreže, raspoloživosti kapaciteta snabdevanja AD KEK postrojenja i raspoloživost i cene uvoza iz drugih zemalja. RKE, na taj način usvaja sledeće principe s obzirom na periode korišćenja kontrolisanja cena više puta u godini.

- **Troškovi proizvodnje, održavanja i investiranja u prenos AD OPSTEEK električne energije i u KEK-ovu distributivnu mrežu za period od tri godine (2007-09).** dozvoljeni troškovi distribucije KEK-a su delimično popisani za izmene po zahtevu i obe grupe troškova su delom popisane za inflaciju (koristeći EU harmonizovani indeks cena potrošača).
- **Svi drugi odobreni troškovi, uključujući i troškove za AD OPSTEK i KEK-ovu distribuciju gubitaka u kupovini, postavljeni su na godišnjoj osnovi.** Međutim, da bi se pomoglo u budućem planiranju industrije i njenih potrošača, RUE takođe objavljuje stopu sa cenama postavljenim na tri godine, pokazujući planirane dozvoljene prihode do 2009. godine.

4.3 Pregled procesa

4.3.1 Određivanje dozvoljenih prihoda

U pripremanju čitavog pregleda, RUE je imala podršku u pomoći dve nezavisne konsultantske firme, kojima je u realizaciji pomogla Svetska banka i Evropska agencija za razvoj.

Određivanje dozvoljenih prihoda bazirano je na odgovorima na sadašnje zahteve, koje su pripremili RUE i njeni konsultanti i predali korisnicima. Odgovori su stizali sa predmetom i detaljnom analizom, uključujući poređenje troškova sa međunarodnim polaznim tačkama procesa i pregledima sa pretpostavkama i korisnicima, Ministarstvima energetike i rudarstva (MER) i ekonomije i finansija (MEF) ako i UNMIK-ove kancelarije za fiskalna pitanje (KFP).

Ovaj proces i, tačnije, postizanje dogovora o pretpostavkama vezanim za buduće subvencije industriji na raspolaganju, duže je trajao i na koga se duže čekalo za odobrenje dozvoljenih prihoda iz utvrđenog perioda, od septembra 2006. godine do decembra 2006. godine. Konačno odobreni prihodi bili su prihvaćeni 21. decembra 2006. godine (odluka D_29_2006¹⁰).

---

¹⁰ Možete pogledati na web sajtu RKE

4.3.2 Odobrenje utvrđenih tarifa

Koristeći odobrene dozvoljene prihode, RUE i njeni konstantanti pripremili su indikativni prenos i regulisane zaostale tarife i obezbedili ih za korisnike da bi im pomogli u rešavanju njihovih molbi za odobrenje novih tarifa. Molbe bi trebalo da pristignu početkom 2007. godine za razmatranje RKE.

Kada je dato odlaganje u odobravanju dozvoljenih prihoda, RUE je odlučila da bi nove tarife trebalo da važe od 1. aprila 2007. godine, a da se primenjuju do 31. decembra 2007. godine. Ukupan iznos prihoda, sakupljen pod postojećim tarifnim sistemom za prva tri meseca u godini i novih tarifa za podsetnik u godini trebalo bi da bude izjednačen sa ukupno odobrenim prihodima, koje je odobrila RKE.

Pošto pregled i odobrenje novih tarifa treba da stupi na snagu u 2007. godini, taj deo nije pokriven ovim godišnjim izveštajem za 2006. godini.

4.3.3 Redosled događanja

Postupak određivanja cena počeo je obaveštenjem za javnost 8. marta 2006. godine. Ključni datumi ovog pregleda i procesa za odobrenje tarifa do kraja 2006. godine uključuje sledeće događaje:

14. mart 2006	Obaveštenje sa pregledom cena, koje je i objavljeno;
26. maj 2006	Seminar o zahtevima za podatke i redosledu događaja;
10. jun 2006.	Potvrda predloga sa prvim podacima od AD KEK i AD OPSTEEK;
jun-septembar 2006	Pregled i analiza predloga sa podacima od strane RUE i konsultanata;
28. jul 2006.	Objavljivanje predloženih troškova kapitala (dozvoljen povraćaj) Za AD KEK i AD OPSTEEK za davanje komentara;
30. jul 2006.	Javni seminar o predloženom regulisanju kategorija potrošača i tarifnog sistema;
12. septembar 2006.	Javni seminar o predloženim odobrenim prihodima za AD KEK i AD OPSTEEK;
20. septembar 2006.	Odluka odbora RUE kojom se odobravaju troškovi kapitala za korišćenje dozvoljenih utvrđenih prihoda;
oktobar- novembar 2006	Konsultacije o predloženim odobrenim prihodima sa akcionarima, uključujući AD KEK; AD OPSTEEK ; MER; MEF I KFP;
24. novembar 2006.	Privremeno odobrenje odbora RUE o dozvoljenim prihodima za ADKEK i AD OPSTEEK i publikacija sa komentarima, sa datim krajnjim rokom za komentare do 4. decembra 2006. godine;

21. decembar 2006. Odluka odbora RUE da odobri dozvoljeni prihod za AD KEK i AD OPSTEEK

RKE je naglasila značaj javnih konsultacija za proces izrade ovog pregleda. Ovo je uključilo štampanje veoma bitnih dokumenata na veb sajtu za davanje komentara, zatim održavanje već navedenih u tekstu javnih sastanaka, i učestvovanje u direktnim diskusijama sa akcionarima uključujući korisnike, predstavnike Vlade i Parlamenta.

4.3.4 Rezultati

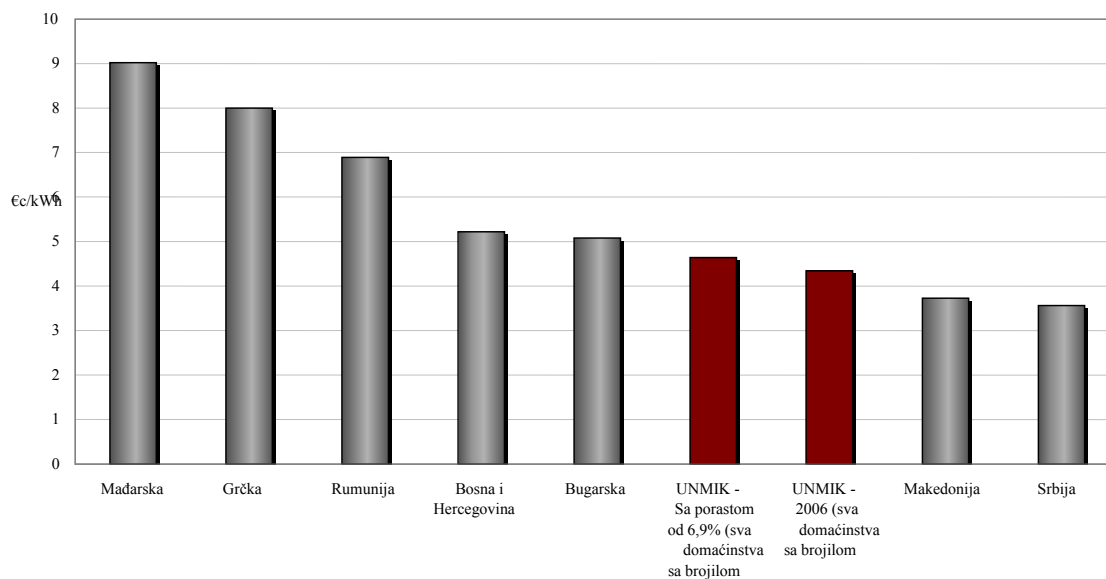
Konačno dozvoljeni troškovi koje je odobrila RUE 21. decembra 2006. godine, jesu sledeći:

Tabela 4.1 Odobreni dozvoljeni prihodi

	Odobreni 2007 €000s	Predviđanja	
		2008 €000s	2009 €000s
KEK javno snabdevanje (prihodi određene maloprodajne tarife)	141,899	148,796	158,690
AD OPSTEEK (prihodi cene prenosa)	13,678	17,026	21,765

Ako pretpostavimo da je realan zahtev u 2007. godini jednak nivoima koji su predviđeni u tabeli, određena prosečna maloprodajna cena u 2007. godini biće €5.26/kWh. To predstavlja povećanje od 6.9% od KEK-ove prijavljene prosečne tarife za 2006.godinu, od € 4.92/kWh. Veoma je važno napomenuti da će se stvarna promena u individualnim tarifama razlikovati od ove prosečne, zbog odlaganog predstavljanja novih tarifa (od 1-og aprila 2007.godine) i rebalansiranja postojećeg tarifnog sistema prema strukturi koja više odražava cene i podsubvencije među potrošačima što se zahteva Zakonom o regulatoru energetike.

U poređenju sa utvrđenim tarifama u drugim zemljama u jugoistočnoj Evropi, sadašnje tarife na Kosovu pripadaju nižem delu lestvice u regionu. Ovakva situacija se ne bi promenila, čak i nakon utvrđenog prosečnog povećanja koje podrazumeva dozvoljene prihode koje je odobrila RKE, a kako je ilustrovano ispod. Postojeća promena tarifa za domaćinstva će, naravno, takođe zavisiti od podsticanja promena tarifnog sistema koje predlažu korisnici, a kako je ocenjeno i odobreno od strane RKE.

Slika 4.2 Prosečne tarife za domaćinstva u jugoistočnoj Evropi

4.3.5 IZVORI

UNMIK - KEK JSC (ukupni prihodi i električna energija zabeležena na brojiłima potrošača u domaćinstvima 2006. godine)

Drugo:

Evropsko veće za upravljanje energetikom (11.maj 2006. godine), Ispitivanje javnog mnjenja o tarifama, projekat za pružanje podrške regionalnom tržištu za energiju u jugoistočnoj Evropi (C06-SEE-15-04). Podaci važe za najskoriji vremenski period (2004. ili 2005. godina).

POGLAVLJE 5

ZAŠTITA POTROŠAČA

5.1 Broj primljenih žalbi i njihova obrada

Shodno ovlaštenju koje je dato na osnovu člana 17.1 Zakona o regulatoru za energetiku, Odbor Regulatorne kancelarije za energetiku je na sednici održanoj 17. januara 2006. godine usvojio *Pravilnik o „Proceduri za rešavanje sporova u sektoru energetike“*.

Na osnovu odredaba ovog Pravilnika, svi potrošači imaju pravo da podnesu žalbe u odnosu na usluge koje je pružio snabdevač el. energije ili operator distributivnog sistema, i to prvo tom istom snabdevaču pre nego što uputi svoju žalbu RKE.

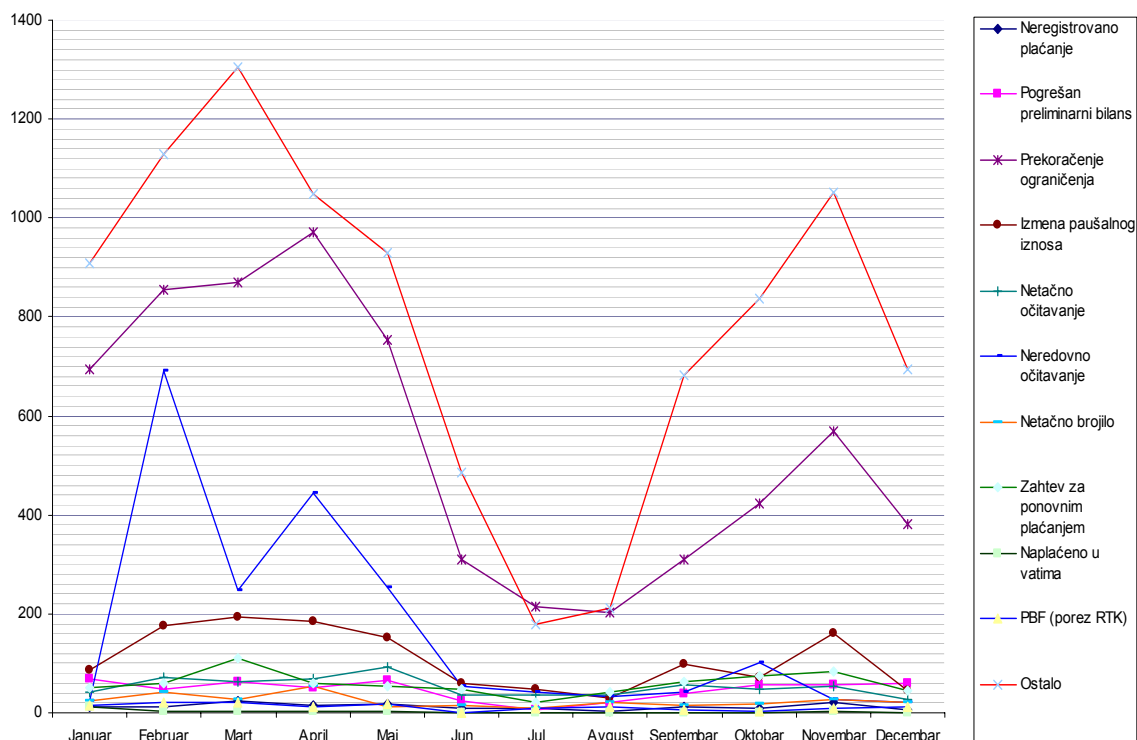
Odeljenje zaštite potrošača (OZP) u RUE uključeno je u zadatke povezane sa zaštitom potrošača, analizirajući podatke dobijene iz KEK-a, usredsređujući se na žalbe potrošača, kao i učestvujući u razmatranje procedura KEK- a u odnosu na: isključivanje potrošača sa mreže, namirenje dugovanja, naplate, novčane kazne itd. kako bi obezbedilo da su predložene procedure nediskriminatorne i da se svi potrošači tretiraju na jednak način.

Tabela dole sadrži sve registrovane žalbe iz KEK-ove Službe za rad sa potrošačima a data je i tabela sa rešenim žalbama za 2006. godinu.

Tabela 5.1 Broj žalbi registrovanih u Službi za rad sa potrošačima u KEK-u tokom 2006. godine

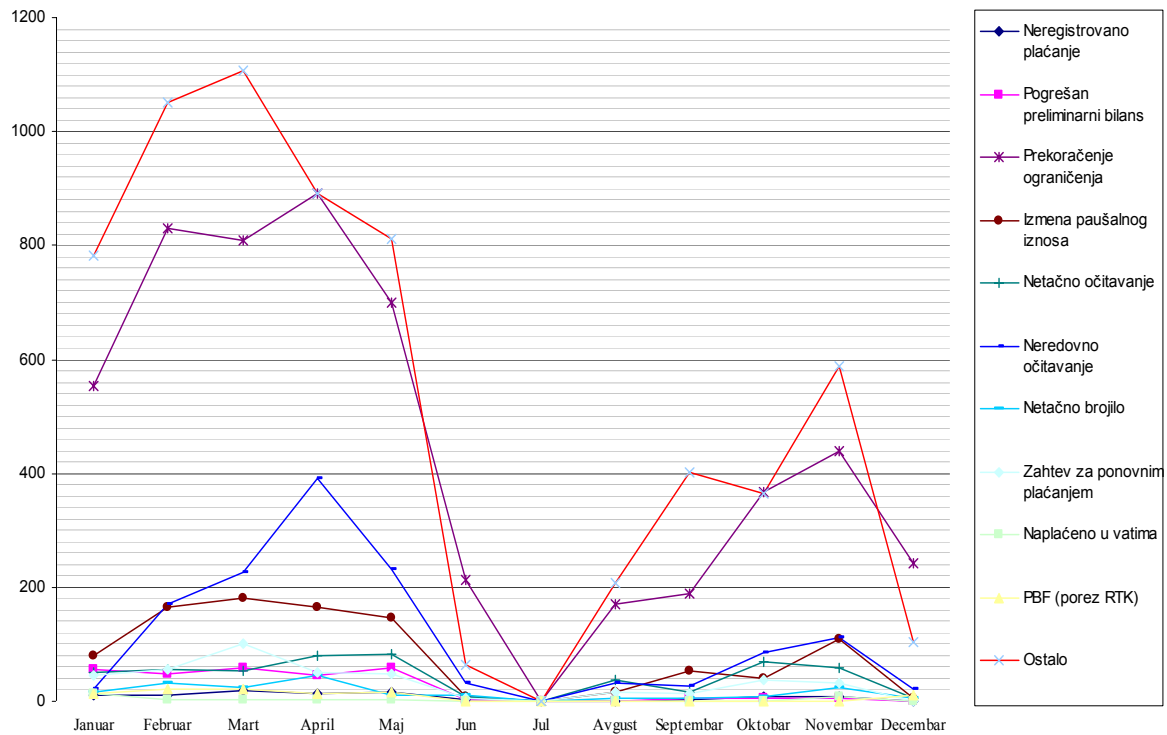
	Neregistrovano plaćanje	Pogrešan preliminarni bilans	Računi nisu primljeni	Prekoračenje ograničenja	Izmena paušalnog iznosa	Netačno očitavanje	Neredovno očitavanje	Netačno brojilo	Zahtev za ponovnim plaćanjem	Naplaćeno u vatima	PBF (porez RTK)	Ostalo	Ukupno
Januar	12	70	5	693	87	43	25	25	51	13	14	909	1947
Februar	12	49	2	854	177	72	691	42	59	2	22	1130	2608
Mart	23	64	5	869	193	62	247	27	110	3	21	1305	2929
April	14	52	3	972	184	68	445	55	61	2	13	1050	2919
Maj	18	67	0	755	153	91	254	11	55	3	17	928	2352
Jun	9	25	0	311	59	37	55	15	48	0	1	486	1046
Jul	8	5	3	215	47	35	42	8	22	0	10	180	575
Avgust	3	20	1	203	30	35	33	21	43	1	12	211	613
Septembar	13	40	3	311	98	57	41	16	62	1	6	681	1329
Oktobar	10	57	22	422	71	47	100	17	74	1	3	836	1660
Novembar	21	56	13	569	160	53	27	26	82	3	8	1051	2069
Decembar	5	59	1	381	46	28	20	20	46	0	11	694	1311
Ukupno	148	564	58	6555	1305	628	1980	283	713	29	138	9461	21358

Kolona „iznad ograničenja“ u ovoj tabeli označava potrošnju iznad 800KWh, koja se potrošačima naplaćuje po različitoj ceni u različitim vremenskim periodima (niska tarifa i visoka tarifa), tačnije, cena KWh iznad utrošenih 800 KWh viša je od cene koja se naplaćuje za potrošnju do 800 KWh. Takođe treba naglasiti da se proračun za ovaj deo „iznad ograničenja“ razlikuje od proračuna za utrošenu energiju koji je predstavljen na računu.

Grafikon 5.1 Grafička prezentacija žalbi registrovanih u Službi za rad sa potrošačima u KEK-u u 2006. godini**Tabela 5.2** Broj žalbi koje je KEK-ova Služba za rad sa potrošačima rešila u 2006. godini

	Neregistrovano plaćanje	Pogrešan preliminarni bilans	Računi nisu primljeni	Prekoračenja ograničenja	Izmena paušalnog iznosa	Netačno očitavanje	Neredovno očitavanje	Netačno brojilo	Zahtev za ponovnim plaćanjem	Naplaćeno u vatima	PBF (porez RTK)	Ostalo	Ukupno
Januar	10	56	0	553	80	51	22	15	45	13	14	781	1640
Februar	10	49	0	829	164	57	169	31	56	2	22	1052	2441
Mart	19	58	0	808	180	54	226	23	101	3	21	1107	2600
April	13	46	0	891	165	81	390	45	50	3	13	892	2589
Maj	15	58	0	700	147	83	232	11	49	3	17	812	2127
Jun	3	2	0	213	9	9	32	10	5	0	0	64	347
Jul	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Avgust	0	0	0	171	15	37	33	4	16	0	0	208	484
Septembar	2	6	0	189	54	17	26	4	13	0	0	402	713
Oktobar	8	5	0	367	39	68	85	8	37	1	0	364	982
Novembar	8	5	0	440	108	58	111	24	31	7	0	588	1380
Decembar	0	1	0	241	5	4	22	4	0	0	11	104	392
Ukupno	88	286	0	5402	966	519	1348	179	403	32	98	6374	15695

Grafikon 5.2 Grafička prezentacija žalbi koje je KEK-ova Služba za rad sa potrošačima rešila u 2006. godini

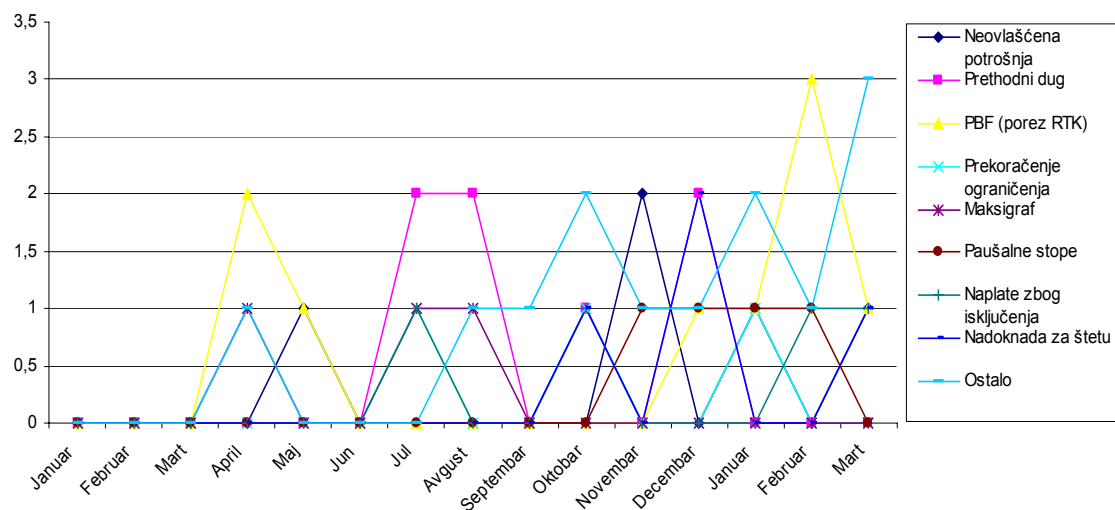
Odeljenje zaštite potrošača u RUE je shodno odredbama Pravilnika o proceduri za rešavanje sporova u sektoru energetike registrovalo 52 žalbe potrošača u periodu od 01.2006 do 03.2007. godine. Žalbe potrošača podeljene su u sledeće kategorije:

- 35 žalbe potrošača koje je registrovalo OZP bile su od domaćinstava
- 13 žalbi potrošača koje je registrovalo OZP bile su od komercijalnih potrošača
- 4 žalbe potrošača koje je registrovalo OZP bile su od industrijskih potrošača

Dole je prikazana tabela registrovanih žalbi u Odeljenju zaštite potrošača (OZP) u RUE u periodu od 01.2006. do 03.2007. godine.

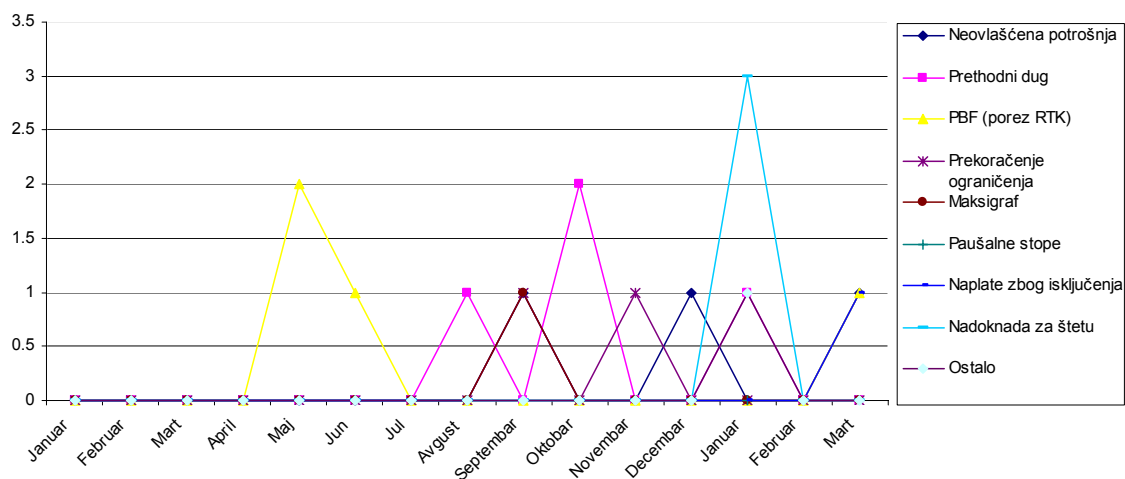
Tabela 5.3 Registrovane žalbe u Odeljenju zaštite potrošača (OZP) u RUE u periodu od 01.2006. do 03.2007. godine

	Neovlašćena potrošnja	Prehodni dug	PBF (porez RTK)	Prekoračenje ograničenja	Maksigraf	Paušalne stope	Naplate zbog isključenja	Nadoknada za štetu	Ostalo	Ukupno
Januar	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Februar	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Mart	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
April	0	0	2	0	1	0	0	0	1	4
Maj	1	0	1	0	0	0	0	0	0	2
Jun	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Jul	0	2	0	1	1	0	1	0	0	5
Avgust	0	2	0	0	1	0	0	0	1	4
Septembar	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Oktobar	0	1	0	1	0	0	1	1	2	6
Novembar	2	0	0	0	0	1	0	0	1	4
Decembar	0	2	1	0	0	1	0	2	1	7
Januar	1	0	1	1	0	1	0	0	2	6
Februar	0	0	3	0	0	1	1	0	1	6
Mart	1	0	1	0	0	0	1	1	3	7
Ukupno	5	7	9	3	3	4	4	4	13	52

Grafikon 5.3 Grafička prezentacija registrovanih žalbi u Odeljenju zaštite potrošača (OZP) u RUE u periodu od 01.2006. do 03.2007. godine

Tabela 5.4 Broj žalbi koje je Odeljenje zaštite potrošača u RUE rešilo u periodu od 01.2006. do 03.2007. godine

	Neovlašćena potrošnja	Prethodni dug	PBF (porez RTK)	Prekoračenje ograničenja	Maksigraf	Paušalne stope	Naplate zbog isključenja	Nadoknada za štetu	Ostalo	Ukupno
Januar	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Februar	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Mart	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
April	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Maj	0	0	2	0	0	0	0	0	0	2
Jun	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Jul	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Avgust	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Septembar	1	0	0	1	1	0	0	0	0	3
Oktobar	0	2	0	0	0	0	0	0	0	2
Novembar	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Decembar	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Januar	0	1	0	0	0	0	0	3	1	5
Februar	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Mart	1	0	1	0	0	0	1	0	0	3
Ukupno	3	4	4	2	1	0	1	3	1	19

Grafikon 5.4 Grafička prezentacija žalbi koje je Odeljenje zaštite potrošača u RUE rešilo u periodu od 01.2006. do 03.2007. godine

Od 52 žalbe potrošača registrovane u OZP u periodu od 01.2006. do 03.2007. godine, 19 žalba potrošača je rešena shodno odredbama Pravilnika o proceduri za rešavanje sporova u sektoru energetike.

Žalbe potrošača koje je rešilo Odeljenje zaštite potrošača u periodu od 01.2006. do 03.2006. pripadaju svim kategorijama:

- 13 žalbi potrošača koje je registrovalo OZP bile su od domaćinstava;
- 4 žalbi potrošača koje je registrovalo OZP bile su od komercijalnih potrošača;
- 2 žalbe potrošača koje je registrovalo OZP bile su od industrijskih potrošača;

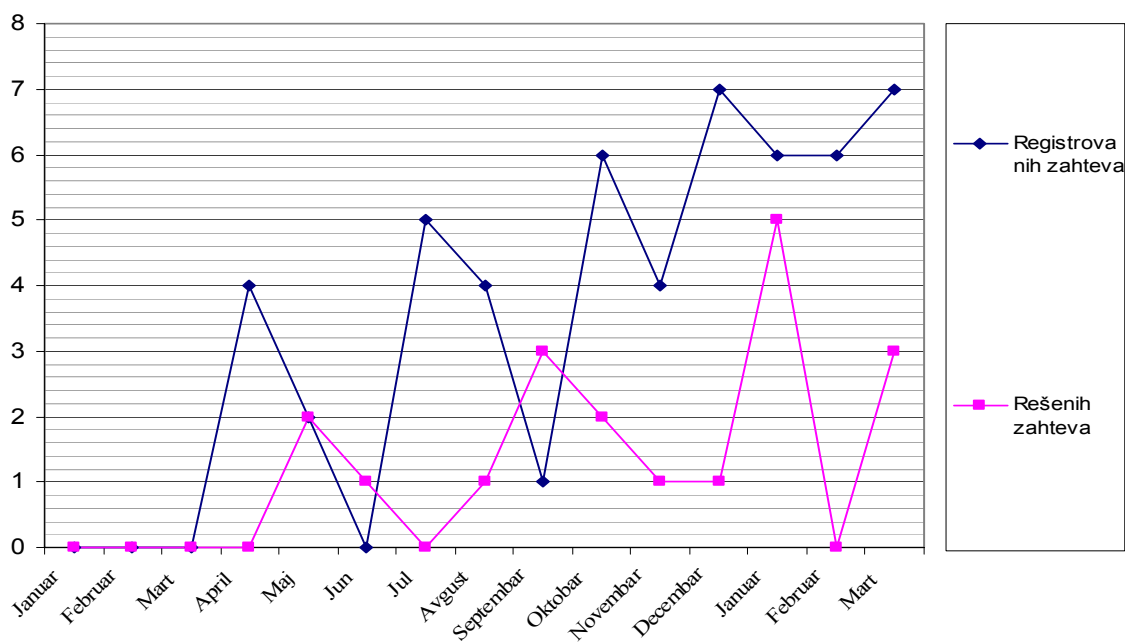
Žalbe registrovane u OZP u periodu od 01.2006. do 03.2007. godine različite su prirode, i to: nedozvoljena potrošnja, predhodni dug, PBF (Porez RTK-televizija), prekoračenje ograničenja, maksigraf, nadoknada štete itd.

Dole je prikazana tabela na kojoj je dato poređenje između registrovanih i rešenih žalbi potrošača u Odeljenju zaštite potrošača u RUE kao i isti grafikon, za period od 01.2006. do 03.2007. godine

Tabela 5.5 Poređenje između registrovanih i rešenih žalbi potrošača u Odeljenju zaštite potrošača u RUE za period od 01.2006. do 03.2007. godine

	Registrovani h zahteva	Rešenih zahteva
Januar	0	0
Februar	0	0
Mart	0	0
April	4	0
Maj	2	2
Jun	0	1
Jul	5	0
Avgust	4	1
Septembar	1	3
Oktobar	6	2
Novembar	4	1
Decembar	7	1
Januar	6	5
Februar	6	0
Mart	7	3
Ukupno	52	19

Grafikon 5.5 Grafička prezentacija poređenja između registrovanih i rešenih žalbi potrošača u Odeljenju zaštite potrošača u RUE za period od 01.2006. do 03.2007. godine

Od 52 žalbe potrošača koje su registrovane u OZP 19 žalba je rešena u periodu od 01.2006. do 03.2007. godine. Ostale žalbe koje su registrovane u OZP a nisu rešene ili pripadaju delu Alternativno rešavanje sporova (ARS) shodno poglavlju 4 Pravilnika o proceduri za rešavanje sporova u sektoru energetike, ili su još uvek u postupku rešavanja.

21 žalbu potrošaču OZP je rešilo na sledeći način:

- 8 žalbi potrošača je odbijeno
- 4 žalbi potrošača je prihvaćeno
- 7 žalbi potrošača bile su samo informacije za potrošače

Ove informacije koje dajemo potrošačima čije žalbe su registrovane u OZP odnose se na činjenicu da shodno članu 32.1 Pravilnika o proceduri za rešavanje sporova u sektoru energetike Regulatorna kancelarija za energetiku nema nadležnost za sporove datuma pre 2004. godine, pa se isti, nakon odgovora KEK-a, trebaju predati sudu na odlučivanje.

5.2 Izveštaj o kontroli KEK-a

Regulatorna kancelarija za energetiku je shodno mandatu koji joj je dat Zakonom o regulatoru za energetiku 2004/09 (član 54) tokom 2006. godine (u junu) obavila kontrolu KEK-a, sa ciljem da podstakne bolji učinak KEK-a. Cilj ove kontrole bio je da se proceni sledeće:

- sprovođenje pomoćnih propisa (pravila, dekreta, propisa) koje je usvojila RKE
- sprovođenje rešenja koje je izdala RKE
- pozitivni efekti povećane stope fakturisanja i naplate, odnosno smanjenja komercijalnih gubitaka,
- poboljšanje odnosa sa potrošačima

Drugi važan cilj bio je da se proceni koliko zaposleni u KEK-u poznaju i shvataju Pomoćne propise i rešenja koje je objavila RKE, kao i da se daju razjašnjenja i reše eventualni problemi u toku etape sprovođenja.

RKE je procenila koliko KEK sprovodi pomoćne propise i dispozitivea rešenja, analizirala rezultate, i u zaključku dala uputstva za buduće aktivnosti u primeni regulatornog okvira što je potrebno da bi se povećao učinak i stepen zadovoljstva potrošača.

U izveštaju o kontroli nije napravljen pokušaj da se proceni uticaj sprovođenja regulatornog okvira na pitanje „ne-tehničkih“ gubitaka električne energije jer je Pravilo o opštim uslovima za snabdevanje energijom usvojeno kasnije i tokom ove kontrole nije uzeto u obzir. Međutim, analiza i procena primljenih informacija i statističkih podataka usmerila je RUE ka tome da donese uputstva koja mogu da poboljšaju učinak KEK-a.

U odnosu na rešenja koja je donela RKE, posebna pažnja u procesu kontrole data je politici ABC režima napajanja. Shodno zvaničnom zahtevu KEK-a, RUE je razmotrila i svojim rešenjem (Rešenje D_08_2005 od 29. novembra 2005. godine) usvojila ABC režim snabdevanja električnom energijom. RUE je pozitivno odgovorila na ideju uspostavljanja različitog stepena snabdevanja sa glavnim kriterijumom stope naplate, ali je takođe dala uslove koji imaju dinamični pristup i koji bi vremenom mogli da uklone razloge za primenu snabdevanja sa restrikcijama. KEK nije sproveo uslove koji su propisani ovim rešenjem RKE, pa su potrošači iz grupa B i C koji plaćaju svoje račune sa pravom nezadovoljni. Pojednosto o nesprovođenju datih uslova od strane KEK-a, zajedno sa projektovanim ABC režimom snabdevanja mogu se naći u

Izveštaju o kontroli koji je postavljen na zvaničnoj veb stranici RKE. Tokom perioda kontrole i unakrsnom proverom statističkih podataka stečen je utisak da se ABC režm snabdevanja obavlja sa zadovoljavajućom disciplinom. Međutim, neke skorašnje informacije (još uvek nepotvrđene) dovele su do zaključka ja zaposleni u KEK-u počinju sa propustima u korektnom sprovođenju snabdevanja i isključivanja predviđenih ovim režimom. RUE će u sledećem izveštaju o kontroli posebno razmotriti ovaj problem.

Tokom procesa kontrole i na osnovu razgovora sa zaposlenima, pomoću statističkih podataka o rezultatima stope ubiranja prihoda, stope gubitaka, isključenja i sporova sa potrošačima utvrđeni su sledeći važni nalazi:

- Potrebno je hitno sprovesti sve pomoćne propise kako bi se ostvarili zadovoljavajući rezultati i povećala stopa ubiranja prihoda, kao i povećao kvalitet usluge snabdevanja električnom energijom.
- Za sprovođenje konkretnog propisa potrebno je propremiti korporativnu politiku i odgovarajuće interne procedure, nakon čega treba pripremiti i plan akcije.
- Delimično sprovođenje bilo koje uredbe ili rešenja (bilo da su iste doneli entiteti koji za to imaju mandate ili je u pitanju interna odluka komunalne kompanije) može ugroziti njenu svrhu i namenu.
- Brojna isključenja u periodu kontrole obavljena bez odgovarajuće primene uslova predviđenih procedurom za rešavanje sporova koju je usvojila RKE, uslova ABC politike snabdevanja i identifikacije i rešavanja pitanja krađe električne energije i neovlašćenog podešavanja brojila, nisu dovela do zadovoljavajućeg povećanja stope ubiranja prihoda, uprkos činjenici da je broj isključenih potrošača bio značajan.

Preduzete akcije sa ciljem da se poveća stopa ubiranja prihoda nisu povećale poverenje potrošača u KEK, pokazatelj čega bi bio povećani broj potrošača koji redovno plaćaju a koji su pogođeni isključenjem.

Ovi rezultati, zajedno sa nalazima, doveli su do sledećih zaključaka:

U odnosu na rezultate iz Izveštaja o kontroli čija je glavna svrha bila da se proceni kako i u kojoj meri se sprovodi regulatorni okvir (regulatorni okvir koji nastoji da stvori uslove za ostvarivanje boljih rezultata i koji bi povećao ubiranje prihoda u odnosu na sadašnje stanje), RUE može da kaže **da su uočene elementarne inicijative od strane KEK-a i da se to odrazilo u početnim rezultatima.**

- Sada kada su završeni regulatorni zakonski propisi i na osnovu činjenice da ovi propisi zatvaraju sve procese u odnosima između pružene usluge i potrošača, imperativ je da se ovaj impuls održi da bi se u potpunosti sproveo.
- Razgovor sa upravnicima pokazali su **da svi smatraju da je regulatorni okvir velika pomoć za poboljšanje odnosa sa potrošačima i da mogu dovesti do smanjenja komercijalnih gubitaka i povećanja stope ubiranja prihoda.** Sprovođenje odredbi navedenog Pravilnika očigledno bi smanila despotsko ponašanje prema potrošačima.

Na osnovu nalaza i zaključaka opisanih gore, Odbor RUE je KEK-u dao uputstva uz određene rokove, pa su neke početne aktivnosti KEK-a sada očigledne, ali je situacija i dalje daleko od značajnih promena putem odgovarajuće primene pravila koja je objavila Regulatorna kancelarija za energetiku.

Izveštaj o kontroli možete pregledati na www.ero-ks.org/Departments/Customer Protection

POGLAVLJE 6 – CENTRALNO GREJANJE

6.1 Pregled dešavanja u sektoru centralnog grejanja u 2006. godini

Sektor centralnog grejanja na Kosovu se nije značajno proširio i prilično je mali u odnosu na procenjene potrebe za centralnim grejanjem na Kosovu jer pokriva samo oko 5% tih potreba. Ovaj sektor ograničen je na 4 opštinska komunalna preduzeća u Prištini, Đakovici, Mitrovici i Zvečanu, čija aktiva je sada pod povereništvom KPA.

Nakon završetka procesa korporatizacije – transformisanja u Akcionarska društva, čiji je jedini vlasnik akcija postala KPA do kraja 2005. godine, u 2006. godini AD „Termokos“ i AD „Đakovica“ suočili su se sa značajnim izazovima u sprovođenju korporativnog upravljanja kao što je predviđeno konačnim izveštajem o korporatizaciji i poslovnim planom. Ciljevi čije je ostvarivanje predviđeno uspešnom korporatizacijom, a koji treba da dovedu do uspešnog funkcionisanja ovih kompanija na komercijalnoj osnovi, uključuju sledeće:

- Izgraditi nove i povećati postojeće stručne kapacitete ključnog rukovodećeg osoblja kao i ostalog osoblja organizovanjem većeg broja kurseva obuke i stalnim obučavanjem na random mestu;
- Sprovesti novo-usvojenu organizacionu strukturu, što takođe treba da sadrži i razdvajanje računovodstva i organizacije poslovnih aktivnosti u skladu sa zakonima i uredbama o energetici;
- Poboljšati finansijsku situaciju – ove kompanije treba da postanu finansijski samo-održive, što između ostalog uključuje mere kao što su: i) naplata starih dugovanja i povećanje stope naplate za oko 10% i 5% da bi se u 2010. godini dostigla stopa naplate od 92% i 75% respektivno za CG „Termokos“ i CG „Đakovica“; ii) uspostavljanje i primena tržišne strategije sa ciljem da se poveća udeo na tržištu priključivanjem ili ponovnim priključivanjem zgrada koje se nalaze u oblasti koja je pokrivena mrežom centralnog grejanja ili u njenoj blizini, i proširavanjem distributivne mreže novim priključcima u novim blokovima zgrada; iii) poboljšanje računovodstvenog sistema i sistema izveštavanja tako što će biti napravljen kompjuterizovani integrisani sistem informisanja rukovodstva.
- Poboljšati rad službe za potrošače i pripremiti standarde za pružanje usluga uključujući i pouzdano i kvalitetno snabdevanje toplotnom energijom po najnižoj ceni za grejanje prostorija i eventualno uvođenje snabdevanja centralnom toplom vodom, ažurirati bazu podataka potrošača, stvoriti bazu podataka na nivou podstanica koja uglavnom obuhvata merenje potrošnje toplotne energije i prelazak sa „normativne tarife po kvadratnom metru“ na tarifu zasnovanu na merenju utrošene toplotne energije, uvođenje politike brige o potrošačima itd.
- Sprovesti mudre investicije sa namerom posebno da se smanje gubici u proizvodnji i distribuciji kako bi se pouzdanim i dovoljnim snabdevanjem toplotne energije, koja je u najvećoj meri konkurentna i po najnižoj ceni, osiguralo da potrošači budu zadovoljni. U ovu svrhu treba pripremiti i redovno održavati „operativnu bazu podataka“ koja će sadržati podatke o izmerenoj potrošnji mazuta, proizvedenoj toplotnoj energiji, dostavljenoj toplotnoj energiji i gubicima. Da bi obezbedilo jeftin izvor toplotne energije preduzeće CG „Termokos“ ozbiljno razmatra mogućnost investiranja u zajedničku proizvodnju sa elektranom Kosovo B, za šta je već završena studija o izvodljivosti.

Za razliku od AD „Termokos“ i „Đakovica“, jedinice centralnog grejanja (JSG) „Termomit“ i „Zvečan“ su i dalje deo integrisanih opštinskih komunalnih preduzeća „Standard“ iz Mitrovice i Zvečana respektivno.

Još jedan važan događaj u sektoru centralnog grejanja u toku 2006. godine bio je kada je RUE izdala licence kompanijama centralnog grejanja. Nakon prijema zahteva i procene i provere njihove tačnosti i potpunosti, RUE je 4. oktobra 2006. godine izdala sledeće licence za svaku zasebnu aktivnost u okviru centralnog grejanja:

Licenca za proizvodnju toplotne energije izdata je AD Centralno grejanje Termokos – trajanje: 15 godina;

Licenca za distribuciju toplotne energije izdata je AD Centralno grejanje Termokos – trajanje: 15 godina;

Licenca za javnog snabdevača toplotne energije izdata je AD Centralno grejanje Termokos – trajanje: 10 godina;

Licenca za proizvodnju toplotne energije izdata je AD Centralno grejanje Đakovica – trajanje: 15 godina;

Licenca za distribuciju toplotne energije izdata je AD Centralno grejanje Đakovica – trajanje: 15 godina;

Licenca za javnog snabdevača toplotne energije izdata je AD Centralno grejanje Đakovica – trajanje: 10 godina.

Napominjemo da preduzeća Centralno grejanje Termomit i Zvečan, i posle nekoliko ponovljenih zahteva upućenih od RKE, nisu podnela zahteve za izdavanje licence i rezultat toga je da ove dve kompanije nemaju licence za rad.

Kriterijumi, uslovi i obaveze navedene u svakoj od tih licenci alat su za redovan i pravilan nadzor kompanija za centralno grejanje i obavljanja njihovih aktivnosti u vezi sa grejanjem shodno izdatoj licenci.

6.2 Rad kompanija centralnog grejanja

Sektor centralnog grejanja na Kosovu sastoji se od 4 sistema centralnog grejanja u Prištini, Đakovici, Mitrovici i Zvečanu, koja obezbeđuju toplotnu energiju samo za grejanje prostorija uglavnom za gusto naseljene urbane delove navedenih opština.

6.2.1 Potrošnja goriva i proizvodnja toplotne energije

Proizvodnja toplote se vrši u centralnim toplanama opremljenim kotlovima na tečno gorivo koji u većoj meri koriste mazut a u manjoj dizel. Ova goriva se uvoze po ceni u skladu sa cenama na berzi uvećanoj za premiju kojom se pokrivaju troškovi dostavljača. Dole je predstavljena potrošnja goriva i respektivne kupovne cene za grejnu sezonu 2005/2006 shodno izveštajima kompanija za centralno grejanje.

Tabela 6.1: Potrošnja goriva i prosečna kupovna cena za grejnu sezonu 2005/06

Kompanija – Sistem CG	Mazut		Dizel	
	Potrošnja (u tonama)	Prosečna kupovna cena (€/tona)	Potrošnja (u litrima)	Prosečna kupovna cena (€/litar)
TERMOKOS - Priština	13,546.00	292.00	21,000	0.95
CG ĐAKOVICA	1,719.93	279.61	NA	NA
TERMOMIT - Mitrovica	NP	NP	NP	NP
CG Zvečan	NP	NP	60,000	1.00
Sektor CG ukupno	15,256.93		81,000	

NP – Nema podataka (ili Nije primenljivo)

Postrojenje za proizvodnju toplotne energije u Termokosu sastoji se od glavnog kotlovskeg postrojenja sa instaliranim kapacitetom od 116 MW – od dva kotla na mazut svaki sa kapacitetom od 58 MW i instaliranog rezervnog kapaciteta – jedan rezervni kotao na mazut kapaciteta 29 MW (ne radi) i dva kotla na dizel gorivo u bolnici ukupnog kapaciteta od 14 MW (svaki kotao ima po 7 MW).

Toplana CG Đakovica ima dva kotla na mazut čiji je kapacitet 20 MW i 18,6 MW, što daje ukupni instalirani kapacitet od 38,6 MW. Manji kotao od 18,6 MW nije ispravan.

Postrojenje za proizvodnju toplote preduzeća Termomit sastoji se od toplane “Lisić Polje” koja ima samo jedan upotrebljivi kotao na mazut čiji je nominalni kapacitet 9,3 MW i toplane u bolnici koja ima tri upotrebljiva veoma mala kotla na mazut sa ukupnim kapacitetom od 7.6 MW. Proizvodnja toplotne energije u Zvečanu vrši se u toplani koja poseduje dva kotla na dizel od kojih je svaki snage 800 KW.

6.2.2 Distribucija toplotne energije

Zajednička osobina sva 4 sistema centralnog grejanja je da respektivne distributivne mreže pokrivaju delove gradova sa većom gustinom stanovništva / blokove zgrada. Distributivna mreža se sastoji od primarne mreže do tačke isporuke (snabdevanja) u podstanicama i sekundarne mreže od mesta isporuke (snabdevanj) u podstanicama.

Distributivna mreža centralnog grejanja Termokosa ima oko 28 km primarnih cevovoda u kanalima. Distributivna mreža je prevelika, odnosno njen distributivni kapacitet je oko 300 MW. Integralni deo distributivne mreže su pumpna i izmenjivačka stanica koja se nalazi na Sunčanom bregu i 245 podstanice koje predstavljaju mesto razdvajanja između primarne i sekundarne mreže.

Distributivna mreža CG Đakovica sastoji se od 13 km cevovoda u kanalima, od čega 4 km predstavlja novo izgrađeni cevovod iz 2001. godine, i oko 1 km proširenja cevovoda u 2006. godini, kao i oko 101 podstanica kao deo mreže koja deli primarnu i sekundarnu mrežu. Merači utroška toplotne energije su instalirani u 42 podstanice.

Distributivna mreža Termomita sastoji se iz dva posebna dela. Glavni deo mreže je povezan na toplanu Lisić Polje, dok je drugi deo priključen na bolničku toplanu. Ukupna dužina cevovoda je oko 4.5 km. distributivna mreža Zvečana je veoma mala i njena ukupna dužina iznosi 0,8 km.

Sledeća tabela daje prikaz tehničkih karakteristika sistema centralnog grejanja, proizvodnje toplotne energije i podataka o snabdevanju toplotnom energijom:

Tabela 6.2: Tehničke karakteristike sistema centralnog grejanja

Kompanija (Grad)	Instalirano kapacitet [MW]	Operativni kapacitet [MW]	Distributivna mreža		Proizvodnja toplote [MWh / godišnje]	Toplota isporučena podstanicama potrošača [MWh/godišnje]
			Dužina kanala [km]	Broj podstanica		
TERMOKOS (Priština)	2 x 58 = 116 1 x 29 = 29 2 x 7 = 14	2 x 58 = 116 2 x 7 = 14	28	245	136,348	108,580
Podsuma	159	130	28	245	136,348	108,580
KCG Đakovica	1 x 20.0 = 20.0 1 x 18.6 = 18.6	1 x 20 = 20	13	101	13,071	9,816
Podsuma	38.6	20	13	101	13,071	9,816
TERMOMIT (Mitrovica)	1 x 9.3 = 9.3 2 x 3.3 = 6.6 1 x 1.0 = 1.0	1 x 9.3 = 9.3 2 x 3.3 = 6.6 1 x 1.0 = 1.0	4.5	20	NA	NA
Podsuma	16.9	16.9	4.5	20	NA	NA
DH Zvecan	2 x 0.8 = 1.6	2 x 0.8 = 1.6	0.8	NA	NA	NA
Podsuma	1.6	1.6	0.8	NA	NA	NA
Ukupno	216.1	168.5	46.3	366	149,419	118,396

6.2.3 Pitanja koja se odnose na potrošače

Usluge snabdevanja

Stvarna površina koju svojim uslugama pokriva Termokos, kako za stambene tako i za grupe komercijalnih/javnih potrošača, je oko 1.046.800 m² od čega se 611.700 m² odnosi na stambene, a 435.100 m² na komercijalne i javne potrošače. On snabdeva ukupno oko 12.100 potrošača – 11.540 domaćinstava i 560 komercijalnih, odnosno javnih potrošača.

Ukupna procenjena grejna površina CG Đakovica je 134,000 m². Odnos stambenih i komercijalnih, odnosno javnih potrošača je oko 45 – 55 % (ili 61.000 m² i 73.000 m²) respektivno. Treba napomenuti da je u grejnoj sezoni 2005/2006 stvarna grejna površina za stambene potrošače iznosila 57.700 m² a za komercijalne i javne potrošače 54.000² zbog obavljenih isključenja.

Termomit svojim uslugama pokriva domaćinstva i komercijalne, odnosno javne potrošače. Zbog lošeg stanja u kojem se nalazi mreža i sekundarni sistemi, domaćinstva nisu bila obuhvaćena pružanjem usluga u toku prošle sezone. Procenjena grejna površina grupe komercijalnih, odnosno javnih potrošača je oko 27.100 m².

Grejna površina u Zvečanu obuhvata samo komercijalne i institucionalne potrošače, i procenjuje se na oko 8.900 m².

Fakturisanje i naplata računa

Zbog nepostojanja merenja utrošene toplotne energije, obračun grejanja se vrši prema grejnoj površini (u m²) svakog potrošača. Primećene su teškoće u vezi sa fakturisanjem u smislu neostvarivanja planiranog fakturisanja zbog odbijanja dana bez grejanja usled kvarova u sistemu (toplana, mreža), još uvek velike stope oticanja vode (grejna sezona 2005/2006 završena je sa gubitkom vode od 200 m³/dnevno) i zbog nepouzdanosti baze podataka potrošača.

Prosečna stopa naplate računa za grejnu sezonu 2005/2006 procenjena je na oko 35 % zbog niza različitih faktora. Neki od njih su direktno povezani sa preduzećem centralnog grejanja, kao što je obavljanje proizvodnje i snabdevanja, služba za potrošače i neefikasnost u fakturisanju i naplatirajućem. Ostali faktori su povezani sa sveukupnom ekonomskom situacijom stanovništva, u šta spada mogućnost i želja da se plati, nedostatak stambene administracije i neizvesne pravne mere predviđene za potrošače koji ne plaćaju račune.

Tabela 6.3 Stopa naplate kompanija CG na Kosovu za grejnu sezonu 2005/2006

Grejna sezona 2005/2006	Grejna površina [m²]	Tarifa [€/ m²]	Fakturisano (uklj. PDV) [€]	Naplaćeno [€]	Stopa naplate %
Termokos Priština					
Domaćinstva	611,724	0.80	2,580,910	489,688	18.97
Komercijalni i javni potr.	435,124	0.96	2,241,802	974,283	43.46
Ukupno	1,046,848		4,822,712	1,463,971	30.36
KCG – Đakovica					
Domaćinstva	57,739	0.85	286,385	66,287	23.15
Komercijalni i javni potr.	57,000	1.26	448,810	201,119	44.81
Ukupno	111,739	-	735,195	267,406	36.37
Termomit – Mitrovica					
Domaćinstva	0	NP	NP	NP	NP
Komercijalni i javni potr.	27,100	1.30	NP	NP	NP
Ukupno	27,100		NP	NP	NP
CG Zvečan					
Domaćinstva	0	NP	NP	NP	
Komercijalni i javni potr.	8,889	1.23	60,319	51,000	84.55
Ukupno	8,889		60,319	51,000	84.55

NP: Nema podataka (ili Nije primenljivo)

6.3 Utvrđivanje cene centralnog grejanja – grejna sezona 2006/2007

6.3.1 Pravni i regulatorni okvir za utvrđivanje cene centralnog grejanja

U skladu sa primarnim zakonodavstvom – Članovi 46, 47. i 48. Zakona o energetsom regulatoru, RUE je odgovorna za donošenje tarifne metodologije i odobravanje tarifa u regulisanom energetsom sektoru. Ona obuhvata niz širokih principa koji pozivaju na razumne, opravdane i nediskriminatorne principe prema kojima energetska preduzeća mogu da povrate sve opravdane troškove, uključujući razuman povraćaj na svoje investicije.

Sektor centralnog grejanja na Kosovu u prenosu i distribuciji toplotne energije je klasifikovan kao prirodni monopol jer za sada ne postoji konkurencija u proizvodnji toplotne energije. Stoga, tarife za centralno grejanje mora da odobri RKE.

U skladu sa svojim pravnim obavezama i ovlašćenjima, RUE je 2. maja 2006. godine objavila početak utvrđivanja cene centralnog grejanja za grejnu sezonu 2006/2007, čiji je glavni cilj: realna procena finansijskih i tehničkih informacija koje su dostavila preduzeća centralnog grejanja da bi tarife za pružene usluge odrazile troškove tih usluga.

U tom cilju RUE je objavila sledeća dva uputstva:

- Privremeno uputstvo I_01_2005 o regulatornom izveštavanju preduzeća centralnog grejanja, izdato 26. aprila 2006. godine, u kojem su utvrđeni postupci za podnošenje regulatornih izveštaja, i sadržaj regulatornih izveštaja za grejnu sezonu 2005-2006.
- Privremeno uputstvo I_03_2006 o principima obračuna tarifa i cena u sektoru centralnog grejanja na Kosovu za grejnu sezonu 2006/2007, koje je izdato 12. juna 2005. godine, u kojem su utvrđeni postupci za podnošenje i odobravanje tarifa i metodologija za obračun tarifa.

Sadržaj uputstava

- Uputstvo I_02_2006 o regulatornom izveštavanju sadrži detaljan opis sadržaja informacija koje treba da budu podnete u okviru regulatornog izveštavanja za grejnu sezonu 2005-2006 i krajnje rokove za njihovo podnošenje. Ono takođe sadrži detaljne smernice za popunjavanje regulatornih izjava. Prateći prilozi ovog Uputstva su: Prilog 1: Regulatorni izveštaji; i Prilog 2: Model Izveštaja revizora o regulatornom izveštaju.
- U Uputstvu I_03_2006 su detaljno navedeni postupci za podnošenje i odobravanje tarifa za grejnu sezonu 2006-2007 i primenjena tarifna metodologija. Pored toga, ovo Uputstvo takođe sadrži sledeće priloge: Prilog 1- Obračun stope prinosa na Regulatornu imovinsku osnovu (RIO); i Prilog 2 - Podaci za obračun tarifa.

Tarifna metodologija

Za potrebe formulacije/obračuna tarifa i cena, primenjena je metodologija stope prinosa (ili tzv. Metodologija povećanja cena). Ova metodologija definiše odobrene troškove koji mogu da budu nadoknađeni kao i razuman profit koji zarađuje preduzeće centralnog grejanja, koji se obračunava pomoću stope povraćaja na Regulatornu imovinsku osnovu (RIO).

6.3.2 Postupak utvrđivanja cena

Da bi se postigao zadovoljavajući napredak i završetak postupka utvrđivanja cena, RUE je blagovremeno započela pripreme objavljivanjem uputstava i drugih relevantnih dokumenata kao što su Saopštenja, Plan i raspored sprovođenja itd, i postavljanjem istih na svoju zvaničnu veb stranicu. Pored toga, održani su informativni sastanci kao i drugi oblici interakcije sa preduzećima centralnog grejanja i drugim relevantnim učesnicima u sektoru, u cilju objašnjavanja i razjašnjavanja Uputstava i glavnih aspekata postupka utvrđivanja cena.

U skladu sa postupcima koje predviđaju gore pomenuta Uputstva, postupak utvrđivanja cena započeo je tako što su preduzeća centralnog grejanja podnele RKE-u regulatorne izveštaje i zahteve za odobravanje tarifa. Treba napomenuti da iako su regulatorni izveštaji i zahtevi kompletniji nego ranijih godina, RUE se ponovo suočila sa teškoćama kao što su: kašnjenje u podnošenju i čak nepodnošenje izveštaja i zahteva (što je slučaj sa preduzećem Termomit-Mitrovica koje nije podnelo regulatorni izveštaj ni zahtev za odobravanje tarifa i preduzećem Zvečan koje nije podnelo zahtev za odobravanjem tarifa), nepouzdanost i nekompletnost informacija, podataka i prateće dokumentacije.

Postupak utvrđivanja cena uključio je sledeće glavne etape:

- usaglašavanje prihoda obavljeno na osnovu razlike između predviđenih i stvarnih prihoda u prethodnoj grejnoj sezoni (2005/2006), koja je rezultat upoređivanja stvarnih podataka datih u regulatornom izveštavanju i predviđenih podataka u određivanju tarifa za prethodnu sezonu, i isto treba uključiti u odobrene prihode za narednu sezonu 2006/2007.
- utvrđivanje odobrenih prihoda na osnovu: i) prognoziranih informacija i podataka dostavljenih u tarifnim zahtevima; ii) informacija dostavljenim u regulatornim izveštajima, tj. finansijskih i tehničkih podataka, kao i podataka o potrošačima za grejnu sezonu 2004/2005; iii) usaglašavanja trenutne i projektovane tarife.
- obračun tarifa zasnovan na utvrđenim odobrenim prihodima i tarifnim predlozima za koje RUE daje konačno odobrenje.

Nakon gore navedenih etapa RUE je objavila sledeće dokumente:

- Usaglašavanje KCG Termokos, Đakovica i Zvečan, zajedno sa sveobuhvatnim detaljnim regulatornim izveštajem respektivno za svaku kompaniju u vidu priloga utvrđivanju usaglašavanja. U ovim izveštajima predstavljena je procena regulatornog izveštavanja i poređenje između stvarnih (realnih) prihoda, troškova, proizvodnje, snabdevanja i ostalih tehničkih i drugih podataka i podataka o potrošačima za grejnu sezonu 2005/2006, i podataka koji su RUE predstavljeni kao predviđanje za određivanje tarifa za grejnu sezonu 2005/2006.
- Odluku o usvajanju odobrenih prihoda za KCG Termokos (D_17_2006), i KCG Đakovica (D_18_2006), zajedno sa sveobuhvatnim detaljnim regulatornim izveštajem u vidu priloga utvrđivanju odobrenih prihoda. Regulatorni izveštaj sadržao je sledeće glavne delove:
  - Principe i formulaciju tarifne metodologije stope prinosa, gde su posebno dati osnovni principi ove metodologije, formulacija koja se sastoji od šematskog obračuna odobrenih prihoda, kao i osnovnih regulatornih formula.
  - Utvrđivanje odobrenih prihoda je uglavnom obuhvatalo sledeće:
    - procenu i utvrđivanje odobrenih operativnih troškova sa analitičkim objašnjenjem i obrazloženjem za utvrđivanje odobrene vrednosti za svaku grupu troškova i za glavne stavke koje čine određenu grupu troškova.

- procenu i utvrđivanje amortizacije.
- utvrđivanje odobrene stope prinosa na Regulatornu imovinsku osnovu (RIO) koje uključuje: i) utvrđivanje RIO; i ii) obračun WACC i odobreni profit.
- usaglašavanje važećih tarifa na osnovu razlike između projektovanih i stvarnih prihoda iz prethodne grejne sezone.

Napominjemo da je utvrđivanje odobrenih prihoda predstavljalo osnov za završni obračun tarifa i podnošenje predloga za odobravanje tarifa od strane preduzeća centralnog grejanja RKE-u na konačno odobravanje.

- Odluke o odobravanju tarifnih stopa i respektivni prilozi za svako pojedinačno preduzeće centralnog grejanja, kojima je zaključen postupak utvrđivanja cena za grejnu sezonu 2006/2007 izdavanjem sledećih odluka respektivno:

- Odluka D_22_2006 doneta 09/11/2006 o odobravanju tarifnih stopa za KCG Đakovica;
- Odluka D_23_2006 doneta 15/11/2006 o odobravanju tarifnih stopa za KCG Termokos;
- Odluka D_24_2006 doneta 22/11/2006 o odobravanju tarifnih stopa za JKP Standard / RJ CG Termomit, Mitrovica; i
- Odluka D_25_2006 doneta 05/12/2006 o odobravanju tarifnih stopa za RJ CG JKP Zvečan.

Dole je data tabela sa odobrenim tarifama za ove 4 KCG:

Tabela 6.4: Tarife za kompanije centralnog grejanja na Kosovu – grejna sezona 2006 / 2007

PREGLED TARIFNIH STOPA ZA KOMPANIJE CENTRALNOG GREJANJA NA KOSOVU ZA GREJNU SEZONU 2006 / 2007

A. TARIFA ZA POTROŠAČE BEZ MERENJA POTROŠNJE			
KOMPANIJE CG	Komponente tarife	Stambeni prostor po m² mesečno	Komercijalni i javni prostor po m² mesečno
AD CG TERMOKOS	Ugovoreni toplotni kapacitet (fisna komponenta)	€ 0.09	€ 0.11
	Isporučena toplota (promenljiva komponenta)	€ 0.70	€ 0.84
AD CG ĐAKOVICA	Ugovoreni toplotni kapacitet (fisna komponenta)	€ 0.18	€ 0.23
	Isporučena toplota (promenljiva komponenta)	€ 0.69	€ 1.03
JKP STANDARD / RJ TERMOMIT	Ugovoreni toplotni kapacitet (fisna komponenta)	NP	€ 0.25
	Isporučena toplota (promenljiva komponenta)	NP	€ 1.05
JKP ZVEČAN	Ugovoreni toplotni kapacitet (fisna komponenta)	NP	€ 0.10
	Isporučena toplota (promenljiva komponenta)	NP	€ 1.13

B. TARIFA ZA POTROŠAČE SA MERENJEM POTROŠNJE		
KOMPANIJE CG	Komponente tarife	Po merenoj jedinici
AD CG TERMOKOS	Ugovoreni toplotni kapacitet (fisna komponenta)	€ 0.86 / kW mesečno
	Isporučena toplota (promenljiva komponenta)	€ 44.70 / MWh
AD CG ĐAKOVICA	Ugovoreni toplotni kapacitet (fisna komponenta)	€ 1.86 / kW mesečno
	Isporučena toplota (promenljiva komponenta)	€ 50.10 / MWh
JKP STANDARD / RJ TERMOMIT	Ugovoreni toplotni kapacitet (fisna komponenta)	NP
	Isporučena toplota (promenljiva komponenta)	NP
JKP ZVEČAN	Ugovoreni toplotni kapacitet (fisna komponenta)	NP
	Isporučena toplota (promenljiva komponenta)	NP

NP – nije primenljivo

6.3.3. Informacije o sprovođenju tarifa za centralno grejanje za sezonu 2006/2007

RKE pažljivo prati primenu tarifa tako što redovno kontaktira i posećuje kompanije centralnog grejanja i održava sastanke sa njima. Ova interakcija sa KCG obuhvata zahteve za informacijama o tome kako se vrši fakturisanje, naplata računa, kakav je uticaj tarifa na naplatu i koji je broj

potrošača kojima su uručeni računi na osnovu „normativne tarife“ odnosno na osnovu „tarife prema potrošenoj energiji“.

RKE kontinuirano ohrabruje KCG da se prebace sa „normativne tarife“ na „tarife prema potrošenoj energiji“ što je više moguće, naglašavajući nekoliko činjenica: „tarifa prema potrošenoj energiji“ zasnovana na stvarnoj izmerenoj potrošnji predstavlja podsticaj za potrošače da štede energiju u skladu sa svojim potrebama; pošteno fakturisanje – tj. potrošač dobija račun za energiju koju je stvarno potrošio – što može da poveća stopu naplate računa; i konačno sprovođenje „tarife prema potrošenoj energiji“ je pravno obavezujući zahtev shodno Zakonu o centralnom grejanju koji će uskoro biti proglašen.

POGLAVLJE 7**REGIONALNI RAZVOJ I INSTITUCIONALNI ODNOSI****7.1 Energetska zajednica jugoistočne Evrope (ECSEE) – Regulatorni odbor energetske zajednice (ECRB)**

Energetska zajednica jugoistočne Evrope je proces čiji je cilj da se interno energetske tržište EU proširi na region jugoistočne Evrope. U tu svrhu 25. oktobra 2005. godine u Atini je potpisan SPORAZUM O OSNIVANJU ENERGETSKE ZAJEDNICE (TREATY ESTABLISHING THE ENERGY COMMUNITY (ECSEE)). Kosovo je prva strana potpisnica koja je ratifikovala ovaj sporazum, a isti je stupio na snagu 1. jula 2006. godine. Glavne institucije koje su osnovane da bi nadzirale ovaj proces su Ministarski savet (the Ministerial Council), Stalna grupa visokog nivoa (Permanent High Level Group), Regulatorni odbor (ECRB), Forumi (the For a) i Sekretarijat.

RKE je zadužena za poštovanje zahteva ovog Sporazuma (sprovođenje pravila zasnovanih na propisima EU, takozvanom „acquis communautaire“ u sektoru energetike, konkurencije, prirodne sredine i obnovljivi izvori energije) na Kosovu. RUE je odgovorila na prvu posetu Sekretarijata Energetske zajednice čiji je cilj bio poštovanje zahteva sporazuma od strane nacionalnih zakonskih propisa, i zajedno MER pripremila nacrt predloženog plana sprovođenja sporazuma.

U toku 2006. godine osoblje RUE redovno je učestvovalo i dalo svoj doprinos na sledećim sastancima i forumima ovog procesa:

22-23. mart	Zajednička radna grupa za gas
27-28. mart	Mini forum o električnoj energiji
22-23. jun	8. atinski forum
12-13. oktobar	Forum o fasu i zajednička radna grupa o investicijama u gasnu infrastrukturu i uredbu za istu
23. oktobar	ECRB
24-25. oktobar	9. atinski forum
11. decembar	Inauguracioni sastanak ECRB-a

O ECRB; nadležnosti ovog odbora opisane su u Naslovu V Sporazuma ECSEE, u kojem Poglavlje III definiše ovlašćenja, dužnosti i odgovornosti, ustanovljenje i procedure Regulatornog odbora. Regulatorni odbor obaveštava Ministarski savet ili Stalnu grupu visokog nivoa o pojedinostima statutarnih, tehničkih i regulatornih pravila; objavljuje Preporuke o međudržavnim sporovima koji uključuju dva ili više regulatora, a na zahtev nekog od istih; preduzima Mere, ukoliko ga za to ovlasti Ministarski savet; usvaja Proceduralne formalne dokumente.

Regulatorni odbor čini po jedan predstavnik energetske regulatora svake ugovorne strane, shodno odgovarajućim delovima tzv. „acquis communautaire“ pravilima o energetici. Evropsku zajednicu predstavlja Evropska komisija, uz pomoć po jednog regulatora iz svake strane učesnice, i jednog predstavnika Evropske regulatorne grupacije za električnu energiju i gas (European Regulators Group for Electricity and Gas (ERGEG)). Ukoliko neka ugovorna strana ili strana učesnica imaju jednog regulatora za gas i jednog za električnu energiju, te strane će odlučiti koji

regulator će prisustvovati konkretnom sastanku regulatornog odbora, uzimajući u obzir dnevni red.

Regulatorni odbor usvaja svoja imterna pravila rada putem Proceduralnog formalnog dokumenta (postignutog u februaru 2007. godine).

Regulatorni odbor bira predsednika na mandat koji odredi sam Odbor. Evropska komisija će biti zamenik predsednika. Predsednik i zamenik predsednika pripremaju nacrt dnevnog reda.

7.2 RURE (ERRA) / WRF/NARUC

RKE je član Regionalnog udruženja regulatora za energetiku (RURE) i aktivno učestvuje u radnim grupama i komisijama.

Tokom 2006. godine predstavnici RUE prisustvovali su i aktivno učestvovali u sledećim sastancima:

- Sastancima komisije RURE za licenciranje održanim u: Rigi (7. i 8. septembra), Budimpešti (18. maja) i Skoplju (23. i 24. februara 2006. godine);
- Sastancima komisije RURE za tarife/cene: Varšava (6. i 7. februara), Budimpešti (18. maja) i Čisinau (Chisinau), Moldova (14. i 15. septembar 2006. godine);
- Sastanku RURE radne grupe za pravna pitanja održanom u Budimpešti 27. i 28. marta 2006. godine.

Pored toga članovi odbora RUE prisustvovali su godišnjoj skupštini RURE i Investicionoj konferenciji u maju 2006. godine.

Članovi osoblja RUE koji su prisustvovali ovim sastancima RURE pripremili su nekoliko komparativnih studija i dokumentata za diskusiju, kao i nekoliko prezentacija o ulozi i funkcijama Regulatora i procedure o izgradnji novih kapaciteta. Ove prezentacije i studije postavljene su na veb stranicu RURE i smatraju se doprinosom energetske sektoru u zemljama jugoistočne Evrope.

Prisustvovanje članova RUE sastancima radnih grupa i komisija RERE u toku 2006. godine uglavnom je finansiralo Nacionalno udruženje poverenika za regulisanje komunalnih usluga iz SAD (U.S. National Association of Regulatory Utility Commissioners (NARUC)).

Jedan član Odbora RUE poslat je da predstavlja našu kancelariju na III Svetskom forumu o regulisanju energije, koji je održan od 9. do 11. oktobra 2006. godine.

7.3 Konferencije i obuka članova RKE

Predstavnici RUE prisustvovali su na nekoliko seminara, programa obuke i studijskih putovanja u toku 2006. godine. Svrha ovih poseta bila je da se svim zaposlenima u RUE pruži mogućnost da izvuku koristi iz iskustva i sličnih problema ostalih regulatora.

Važno je naglasiti da je veći deo dole navedenih aktivnosti i konferencija organizovan u okviru sporazuma ECSEE i Regionalnog udruženja regulatora energetike (RURE).

- **Radna poseta Albaniji u vezi sa mehanizmom međudržavne trgovine (MDT)**, Tirana, Albanija, od 17. do 19. januara 2006. godine.
Upravnik RUE odeljenja za snabdevanje energijom i tržišnu strukturu učestvovao je na radnim sastancima sa KESH – Operator prenosnog sistema (OPS) Albanije, na kojima je razgovarano o mehanizmu MDT.
- **Sastanak namenske grupe (NG) SETSO u Zagrebu – Hrvatska**, 20. januara 2006. godine. Direktor RUE je učestvovao na ovom sastanku.
- **Obuka u regulatornom informisanju i učešću javnosti (Budimpešta, Mađarska)** od 22. do 25. januara 2006. godine; Upravnik OZP u RUE učestvovao je kao predstavnik RUE na obuci koju su zajednički organizovali RURA (ERRA) i NARUC.
- **Seminar o regulatornm nadzoru sektora električne energije (Kazahstan):**
Seminar o regulatornm nadzoru sektora električne energije, koji su **zajednički organizovali** NARUC, RURA (ERRA) i Agencija Republike Kazahstan za regulisanje monopola nad prirodnim resursima, a koji je **sponzorisala** USAID.
- **Sastanak radne grupe Saveta evropskih energetskih regulatora (CEER) energetskih regulatora jugoistočne Evrope (SEEER) i sastanak regulatorne grupe za gas, koji je održan u prostorijama Italijanskog regulatornog organa (AEEG) u Milanu (Italija):**
Direktor RUE i stručnjak za centralno grejanje učestvovali su a gore pomenutim sastancima.
- **Sastanak RURE (ERRA) komisije za izdavanje licenci i konkurentnost (Skoplje);**
Upravnik POOID (član odbora) učestvovao je na kao član RUE na sastanku ove komisije.
- **2. sastanak namenske grupe (NG) Jugoistočnog potrošača (SEC) (Beč, Austrija, 9. mart;**
Upravnik OZP u RUE je kao član NG SEC učestvovao na drugom sastanku ove NG.
- **Zajednička radna grupa za industriju i infrastrukturu gasa, finansiranje i regulisanje istog** (Beograd od 22. do 23. marta 2006. godine); RUE stručnjak za centralno grejanje i gas učestvovao je na sastanku radne grupe kojim je predsedavala Evropska komisija.
- **Mini forum u Atini i 15. sastanak radne grupe jugoistočne Evrope (Dubrovnik, Hrvatska, 27-28. mart 2006. godine);** Direktor, stručnjak za energetski sistem i analitičar tržišta iz RUE učestvovali su u ovom događaju.
- **Seminar „Rešavanje ključnih izazova reforme i regulisanja komunalnih mreža“ (London, GB, 27-31. mart 2006. godine);** Stariji savetnik za regulatornu ekonomiju i tarife učestvovao je na ovom seminaru kao predstavnik RKE.
- **Studijsko putovanje u Rumuniju, 10-15. mart 2006. godine;** U okviru projekta tehničke pomoći (projekat EAR) organizovano je studijsko putovanje u Rumuniju, kada je devet (9) članova RUE posetilo sledeće organizacije: ANRE, OPCOM, TRANSELECTRIKA i ELECTRIKA u Rumuniji. Bila je to dobra prilika da se razmene iskustva sa kolegama iz slične regulatorne prakse i sa sličnim iskustvom da se bolje razumeju funkcije i delovanje tog regulatora.
- **Sastanak SETSO (Budimpešta, Mađarska, 12. maj 2006. godine);** Direktor RUE učestvovao je na ovom sastanku.
- **Investiciona i godišnja konferencija RURE (Budimpešta, Mađarska, 14-19. maj 2006. godine);** Ovom događaju prisustvovali su članovi odbora RKE.
- **Studijsko putovanje koje je organizovalo SEETEC (Pariz, Stokholm, 17-19. maj 2006. godine);** Analitičar tržišta RUE je kao predstavnik RUE učestvovao na ovom studijskom putovanju.

- **Učešće na SETSO SG¹¹ (Zagreb, Hrvatska, 8. jun 2006. godine):** Seminar na temu „Balansno poravnanje“ (Balancing Management).
- **Veći pod region Mekong, sastanak energetskog sektora koji je organizovala Svetska banka, Siem Reap, Kambodža, 13-16. Jun 2006. godine,** Učestvovao predsedavajući RUE i predstavio prezentaciju.
- **Učešće članova odbora RUE na Atinskom forumu, Atina, Grčka, 19-24. jun 2006. godine;**
- **Sastanak komisije za tarife/cene održan 14 i 15 septembra u Čisinou (Chisinau), Moldova.**
- **Radna poseta ERE, 21-22. septembar 2006. godine, Tirana, Albanija.**
- **Svetski forum o regulisanju energije, Vašington DC, 09-11 oktobar 2006. godine.**
- **Mini Gas Forum, 12-13 oktobar, Beč, Austrija.**
- **Seminar o nacionalnim tržištima el. Energije dve godine posle rekonekcije na mrežu UCTE, 17. oktobar, Zagreb, Hrvatska.**
- **Seminar o koncepciji praćenja tržišta jugoistočne Evrope, Brisel, 16. novembar 2006. godine.**
- **Međunarodni sastanak o proizvodnji električne energije održan 2006. godine u SAD, Florida, Orlando, od 24. novembra do 1. decembra 2006. godine.**
- **Trilateralni sastanak između tri regulatora: ERE-RKERM-RKE, Tirana, 1. decembar 2006. godine.**
- **Inauguralni sastanak ECRB u Atini, Grčka, 11. decembar 2006. godine.**
- **Priprema regulatornih okvira za dinamična i konkurentna tržišta jugoistočne Evrope, Konferencija koju je organizovala Svetska Banka u Atini 18. i 19. decembra 2006. godine.**

---

¹¹ SG is not listed in Abbreviations (Translator' note) – SG nije navedena na spisku skraćenica (prim. prev.)

POGLAVLJE 8**FINANSIJSKI IZVEŠTAJI ZA 2006. GODINU, PLAN POSLOVANJA I PROJEKTN
DOKUMENTACIJA****8.1 Godišnji Finansijski izveštaj RUE – 2006. Godina**

Tokom 2006. godine Regulatorna kancelarija za energetiku finansirana je od strane Kosovskog konsolidovanog budžeta, UNMIK Stuba IV i donatorskih organizacija. Od 1. avgusta 2006. godine, a shodno mandatu koji joj je dat članovima od 19 do 24, uključujući iste, Zakona br. 2004/09, i u skladu sa odredbama usvojenog pratećeg propisa „Cenovnik“ (Schedules of Fees), RUE je počela sa naplatom naknada za licence i tako postala samo-finansirajuća finansijska institucija.

OBJAŠNJENJA:

U 2006. iz Kosovskog konsolidovanog budžeta izdvojen je iznos od 247.446,00€ za aktivnosti RKE.

Odobreni budžet dodeljen je za sledeće tri glavne kategorije:

1. Plate i nadnice
2. Robe i usluge
3. Opštinski rashodi

EU stub je finansijski podržao RUE u sledećim kategorijama:

1. Plate osoblja (jedan broj plata platio je EU Stub)
2. Službena putovanja
3. Troškovi mobilnih telefona
4. Troškovi komunalnih usluga (do 30.06.2006)

U tabeli dole prikazane su pojedinosti o finansijskim podacima:

Tabela 8.1. Pregled finansijskih resursa i rashoda prikazanih u evrima:

REGULATORNA KANCELARIJA ZA ENERGETIKU	GODINA 2006.	
	Budžet	Stvarno (utrošeno ¹²)
IZVORI SREDSTAVA		
Kosovski konsolidovani budžet	247,446	201,557
UNMIK (EU Stub)	NP	200,468
Donatorske organizacije		
EAR	809,524	809,524
Svetska banka	441,369	441,369
Ukupno od donatorskih organizacija	1,250,893	1,250,893
UKUPNI IZVORI SREDSTAVA	1,498,339	1,652,918
KORIŠĆENJE SREDSTAVA		
Troškovi osoblja		
UNMIK (EU Stub)	NP	159,258
Kosovski konsolidovani budžet	71,196	65,430
Ukupni troškovi osoblja	71,196	224,688
Robe i usluge		
UNMIK (EU Stub)	NP	41,210
Kosovski konsolidovani budžet	176,250	136,127
Ukupno robe i usluge	176,250	177,337
Tehnička pomoć donatora		
UNMIK (EU Stub)	-	-
EAR	809,524	809,524
Svetska banka	441,369*	441,369
Ukupna tehnička pomoć	1,250,893	1,250,893
UKUPNA ISKORIŠĆENA SREDSTVA	1,498,339	1,652,918

*600,000.00 \$ zamenjenih 18.04.2006. godine

Tabela. 8.2. Ukupni rashodi RUE za 2006. godinu u procentima:

Namena dodeljenog budžeta	Iznos	Procent od ukupnih rashoda
Troškovi osoblja	224,688	13.6 %
Robe i usluge	177,337	10.7 %
Tehnička pomoć	1,250,893	75.7 %
Ukupno	1,652,918	100 %

¹² Prim. prev.

8.2 Zaposleni RUE

Na kraju 2006. godine RUE je imala 25 zaposlenih: 15 finansiranih iz KKB, 10 iz budžeta EU stuba, od toga 2 iz međunarodne zajednice i 8 lokalnih radnika. Tokom 2006. godine, a posebno u poslednjim mesecima te godine postao je očigledan odliv zaposlenih zbog niskih plata iz KKB. U toku ovog perioda 4 radnika RUE koji su primali plate iz KKB dala su ostavke na svoja radna mesta u RKE.

U odnosu na funkcionisanje i efikasnost osoblja, RUE je u 2006. godini bila potpuno funkcionalna. Što se tiče finansijskih procedura KKB, svi vodeći učesnici bili su lokalci, osim službenika za ovlašćivanje koji je iz međunarodne zajednice (predsedavajući RKE).

8.3 Prihodi od naknade za izdavanje licenci

Od avgusta 2006. godine Regulatorna kancelarija za energetiku počela je sa izdavanjem licenci. Shodno zakonu 2004/09 i odluci Odbora RKE, određena je početna i godišnja naknada koju plaćaju nosioci licence. Od tako određenih početnih naknada RUE je prikupila iznos od 67.170,00 €, dok je od godišnjih naknadi nosilaca licenci u periodu od oktobra do decembra 2006. godine prikupljeno 67.446,54 €. Ukupan iznos od naknada prikupljen u periodu od oktobra do decembra 2006. godine je 134.546,54 €.

Drugi deo dugovanja za licence za 2006. godinu biće naplaćen u 2007. godini. Ukoliko Regulatorna komisija za energetiku naplati sve planirane naknade za izdavanje licenci moći će da funkcioniše i isplati svoje nivoe ličnih dohodaka na osnovu Poslovnog plana i zadrži dobre stručnjake.

8.4 Poslovni plan

16. januara 2006. godine Odbor RUE usvojio je petogodišnji poslovni plan (2005-2009), koji sadrži ciljeve, strategiju i inicijative RUE u toku ovog finansijskog perioda. Na poseban način ovaj plan prikazuje okvir misije RKE, njen mandat, ciljeve i organizaciju; takođe daje pregled strukture i razvojnih perspektiva u energetsom sektoru na Kosovu; prepoznaje izazove sa kojima se suočava RUE u smislu strateških ciljeva i faktora koji bi mogli da imaju uticaj na njihovo ostvarivanje; navodi projekte, rezultate i trajanje projekata u toku 2006. godine i određuje strategije i planirane inicijative za sledeće 4 finansijske godine; definiše resurse potrebne za sprovođenje projekata i planiranih inicijativa i sadrži detaljna finansijska planiranja za planirani petogodišnji period. Poslovni plan je postavljen na veb stranici RKE.